КАНАДА

по $20.00

Збірка друзів-пластунів з "Чоти Крилатих" на передвесільній вечірці пл. сен. Юрія Носика з Вінніпеґу.

по $7.00

пл. сен. Омелян і Зеня Хабурські, Торонто.

пл. сен. Орест і Тетяна Джулинські, Торонто.

по $3.50

пл. сен. Богдан Лукіяненко, Грінсфілд.

по $2.50

пл. сен. Ярема Веселовський, Торонто.

по $2.00

пл. сен. Володимир і Люба Пясецькі, Торонто.

ІНШІ КРАЇНИ

по $5.50

пл. сен. інж. Василь Ісаїв, Аахен, Німеччина.

по $4.00

М. Строкон, Савт Стратфілд, Австралія.

по $3.00

о. Іван Кіт, Лювен, Бельгія.

***

Від січня до кінця червня 1970 року склали на пресфонд "Пластового Шляху"

із США 13 жертводавців	**65.00**
з Канади 6 жертводавців	**42.00**
з інших країн 3 жертводавці	**12.50**
Разом 22 жертводавці	**119.50**

ЧИ МАЄТЕ У ВАШІЙ БІБЛІОТЕЦІ ЦІ ВСІ ВИДАННЯ:

	Ціна в долярах
Альбом 50-річчя Пласту, Нью-Йорк, 1964 р.	22.00
Мандрівка по головних містах України (гра для юнацтва)	2.00
Ю. Шерех: Нарис сучасної української літературної мови	2.00
Пластовий співанник "В дорогу", Мюнхен, 1949 р.	2.00
Іспити вмілости для пластунок-юначок, Нью-Йорк, 1966 р.	1.25
Т. Данилів: Основоположник Пласту, Мюнхен, 1966 р.	1.00
Ю. Старосольський: Велика гра, про ідею і методу пластування	1.00
Т. Самотулка: Отрок, історичні ігри для новаків, Мюнхен, 1951 р.	1.00
Л. Бачинський, Перші кроки	1.00
Правильник УПНовацтва, Нью-Йорк, 1969 р.	1.25
Правильник УПЮ (2 частини), Нью-Йорк-Торонто, 1967 р.	1.75
Правильник УСП, Нью-Йорк-Торонто, 1968 р.	0.50
Правильник УПСеньйорату, Нью-Йорк, 1969 р.	1.00
Бейден Баусл: Скавтінґ для хлопців, Мюнхен, 1950 р.	0.50
Основи скавтової методи, Мюнхен, 1946 р.	0.25
А. Фіґоль: Ідеологічні основи сеньйорського руху, Мюнхен, 1950 р.	0.25

Замовлення можна посилати до пластових крамниць у Канаді або США:

Ply Co-op Ltd., 768 Queen St. West, Toronto 3, Ont., Canada

або

Molode Zyttia, 304E — 9 St., New York, N. Y., 10003, USA

ЗМІСТ

Гасло Пластового Конґресу Другого 1

Від Редакції 2

Володимир Янів: Релігійне виховання 3

Марко Антонович: Культура і виховання 13

Богдан Стебельський: Координаційна дія науки на виховний процес 17

Петро Андрусів: Вплив мистецтва на виховання 21

Атанас Фіґоль: Перед закінченням Пластового Конґресу Другого 24

Атанас Мілянич: Підсумки праці, проведеної на першій сесії ПКД в Албані 29

Тоня Горохович: Три головні обов'язки пластуна 33

о. Іван Сиротинський: Релігійність — основа духовости пластуна 41

о. Юрій Ференсів: Нема повноцінної людини без віри у Бога 43

Петро Саварин: Поглиблення релігійности — це скріплення Пласту 44

Данило Струк: Мета, дефініція і назва Пласту 46

Микола Плавюк: Мета, дефініція і назва Пласту 49

Роман Сенчук: Думки до теми — мета, дефініція і назва Пласту 52

Ігор Старак: Довкілля Пласту — українське і чуже 56

Олександра Ковальська: Довкілля Пласту і завдання Пластприяту 61

о. Володимир Івашко: Як розуміє вірність Україні молодь народжена в Канаді? 66

Олег Кандиба: Пластова метода 68

Іван Франів: Пластова метода праці в УПН 74

Таня Онищук: Пластова метода праці серед новачок 79

Віра Маланчій: Пластова метода в юнацтві 87

Василь Палієнко: Кадра виховників 91

Омелян Хабурський: Кадра виховників 94

Христина Томків: Кадра виховників і УСП 97

Юліян Крижановський: Проблеми вишколу в УПЮ 103

Роксоляна Гарасимів: ЮСнак як виховник 112

Володимир Боровський: До історії Українського Пласту на Волині 117

Лариса: Відкритий лист до Дзвінки 123

Ніна Ільницька: До Редакції "Пластового Шляху" в Торонті 124

Наша Пошта 126

Пожертви на пресфонд "Пластового Шляху" 127

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 1-2 (24-25) ТОРОНТО 1970

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ **PLASTOVY SHLIAKH**

Січень-червень 1970 **Ч. 1-2 (24-25)** **January-June 1970**

Видає Головна Пластова Булава **Виходить щотри місяці**

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ ТА АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh, Magazine, — 2199 Bloor Street West, Toronto 9, Ont., Canada.

Це число зредаґували: пл. сен. Атанас Фіґоль, пл. сен. Тоня Горохович і пл. сен. Омелян Тарнавський. * **Члени Редакційної колеґії:** пл. сен. Михайло Бажанський, пл. сен. Осип Бойчук, пл. сен. Орест Гаврилюк, пл. сен. Яро Гладкий, пл. сен. Ольга Кузьмович, пл. сен. Іван Манастирський, пл. сен. Атанас Міляніч, пл. сен. Микола Плавюк, пл. сен. Володимир Савчак, пл. сен. Данило Струк, пл. сен. Юрій Ференцевич. * **Мовний редактор:** Левко Ромен. * **Технічний редактор цього числа:** пл. сен. Тоня Горохович. *Адміністратор: пл. сен. Омелян Тарнавський.

●

ЗМІСТ

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

●

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціялами авторів, висловлюють їх власні погляди, які не завжди мусять покриватися з поглядами редакції чи головного пластового проводу.

●

Річна передплата від 1 січня 1969 р.: США і Канада — $6.00, Австралія — $3.50 австр., Австрія 100 шіл., Аргентіна — 350 пез., Бразілія — 200 кр., Великобрітанія — 1.0.0, Німеччина — 10 н. м., Франція — 15 фр. **Ціна одного числа** у США і Канаді — $1.50.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Quarterly Magazine, published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n, 2199 Bloor Street West, Toronto 9, Ontario, Canada

KIEV PRINTERS LTD., 860 Richmond St. W., Toronto 140, Ont., Canada.

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 1-2 (24-25) **Торонто, Канада** **1970**

ПЛАСТОВИЙ КОНҐРЕС ДРУГИЙ

проходить під гаслом

ЗА УСУЧАСНЕННЯ І УТРИВАЛЕННЯ ПЛАСТУ В ДІЯСПОРІ,

бо Пласт докладає всіх зусиль, щоб:

1, Пластуни — наполегливо школили свій характер і постійно плекали пластові чесноти;

2. Пластуни — стали носіями української національної гідности;

3. Пластуни — здобували якнайвищу освіту і мали амбіцію займати найвищі професійні становища у країнах свого поселення;

4. Пластуни — розумно інтеґрували себе та допомагали іншим інтеґруватися у своє оточення;

5. Пластуни — розуміли і пристосовували Пласт до духового поступу та здобутків техніки XX-го сторіччя;

6. Пластуни — були сучасною модерною частиною української спільноти;

7. Пластуни — стали символом збереження української ідентичности в діяспорі, — завжди готові служити українській спільноті.

ВІД РЕДАКЦІЇ

У цьому числі «Пл. Шляху» містимо матеріял про національне виховання, його суть і аспекти з найширшого загальнонаціонального погляду, і окремі статті про пластову проблематику та методику.

Доповіді Володимира Янова, Марка Антоновича, Богдана Стебельського і Петра Андрусева були виголошені на Світовій Виховно-Освітній Сесії під час Світового Конґресу Вільних Українців (СКВУ) 11 і 12 листопада 1967 р. Цю Сесію попередили численні наради наших науковців та провідників громадського життя для підготовки проєкту Української Виховної Системи (УВС) і визначення виховного ідеалу українця в діяспорі, що їх схвалила згадана нарада СВОС на СКВУ.

Доповіді на пластові теми були виголошені на семінарі, який відбувся 10 і 11 травня 1969 р. у зв'язку із підготовою Пластового Конґресу Другого. Їх виготовили практики пластового виховання. Охоплюють вони ось такі основні теми з пластової проблематики: «Мета, дефініція і назва Пласту», «Пластова ідеологія», «Довкілля Пласту», «Пластова метода» і «Кандра виховників».

Сполучення великої кількости думок із теорії і практики виховання, також і те, що автори доповідів є різного віку та середовищ, дасть змогу читачам основніше познайомитися із станом виховної думки у нашій спільноті.

Просимо Вашого вибачення за таке велике спізнення публікацій «Пластового Шляху». На це зложилося багато справді поважних від нас незалежних причин, браку людей до праці і технічних труднощів.

Редакція «Пластового Шляху» є тепер у стані переорганізації. Числа нашого журналу за поточний рік виходять у двох подвійних випусках. Цим ми хотіли б спізнено, але все ж таки задовільно, сповнити наш обов'язок і довг перед Вами.

Просимо Вашого вирозуміння і помочі та сподіваємося, що з переорганізацією редакції, ми зможемо випускати дальші числа «Пластового Шляху» регулярно і без затримки.

З початком 1971 року редактором «Пластового Шляху» буде пл. сен. Любомир Онишкевич. Просимо надсилати матеріяли, передплати на 1971 рік, щоб ми змогли без перешкод нарешті «виплисти на чисті води» з нашими виданнями.

ГПБулава, Редакція та Адміністрація
«Пластового Шляху».

Володимир Янів

РЕЛІГІЯ І ВИХОВАННЯ

Якщо застановляємося над моментом релігійного виховання чи над проблемою релігії та виховання, то зразу насуваються три підставові питання: 1. Чому релігійне виховання? 2. Хто має виховувати? 3. Як має виховувати?

Оцей «триптих» — «чому — хто — як» ляже у підставу мого виступу в дискусійній лаві на загальну тему «наука і виховання», при чому, із природи речі, зможу лише зарисувати проблеми, говорячи радше натяками і констатаціями, бо насправді всі три елементи вимагали б кожен зокрема окремої доповіді. Звичайно, згодом у дискусії зможуть прийти ще деякі уточнення, але повна арґументація — це вже радше завдання майбутнього.

Переходжу до питання «ч о м у», і скажу коротко, що релігійне виховання важливе — з мого погляду — в рівній мірі із трьох моментів: а) релігійного, б) загально-людського і в) національного. Усі вони із собою дуже тісно пов'язані, усі вони дуже важливі, але із самої дефініції релігійний момент висувається на перший плян. Саме тому про нього буду говорити дуже мало. Річ у тому, що для релігійної людини чи віруючого педагога не підпадає сумніву і не підлягає дискусії, що виховання має бути релігійним, якщо ми нашим дітям хочемо передати те ідейне добро, яке творить основний зміст нашого особистого життя. Також для невіруючої людини — для індиферента чи атеїста — момент релігійний не має значення, і арґументи релігійного порядку не переконають його про необхідність релігійного виховання.

Про релігійні рації виховання дитини можемо, одначе, говорити з одного цілком спеціяльного аспекту. Сьогодні не підпадає сумніву, що людство чи вірніше християнський світ переживає кризу віри. Ця криза була навіть спонукою для встановлення «року віри», що мав би призвести загал до певної застанови.

У чому ж криза віри? Тема надто широка, щоб можна її з'ясувати в усій широчині. В основному, одначе, випливає вона з факту, що, розвиток техніки і цілої цивілізації поставив нас на порозі нової (плянетарної) епохи, а цей розвиток є настільки головокружний, що він призводить до нової доби ра-

ціоналізму із культом розуму та з вірою у всесильність людського розуму, яка призводить до релігійного скептицизму.

Щоправда, нове покоління інстинктовно намагається ще зберігати віру в Бога у противенстві до атеїстичних раціоналістів перелому XIX і XX сторіч, але одночасно спрямовує більше зір на дочасне, віддаляючись щораз більше від вічного. Консеквенція із цього та, що народжується нова концепція людського щастя і нова концепція Бога. Найвище щастя людини є радше в шуканні її місця у світі, аніж спасіння душі. Відповідно до того і Бог не є більше караючим і грізним суддею середньовіччя, а радше всепрощаючим батьком (дехто вірить, що й сатани нема, бо і йому всемилосердний Бог простив його провини).

Саме розуміння щастя при пересуненні наголосу на туземне — з рівночасним зростом загального добробуту, щораз то більше утотожнюється із змаганням до особистого добробуту, до насолоди життя. У цій атмосфері глибока християнська філософія страждання зійшла на далекий плян.

Все те має важкі консеквенції в моральній площині. Коли донедавна у вихованні дитини важливу ролю відогравало розуміння заслуги й вини, а тим самим нагороди й кари, сьогодні існує радше відклик до сумління, з вірою у перевагу первня добра в людині. В людині мало б перемагати добро із самої її природи.

Не маючи змоги аналізувати об'єктивну вартість (чи виправданість) такої оптимістичної віри, мусимо одначе, — виходячи з констатації фактів — наголосити конечність збудження сумління дитини, побудження її до активного шукання і консеквентно мусимо наголосити релігійне виховання, щоб дитині дати бодай відповідне унапрямлення для її шукання, — щоб дати їй у сьогоднішньому її прив'язанні до земного (хоч і з очима, спрямованими на плянети) розуміння релігійних проблем, які все таки спрямували б її очі на щось вище.

Саме у площині моралі суто релігійний мотив виховання лучиться із загальнолюдським. Спрямування уваги на суб'єктивний момент у людині (із збаґателізуванням спонук нагороди й кари) у площині моралі може мати в модерному суспільстві важкі наслідки. Усування страждання із центру християнської концепції світу та його відкуплення із спрямуванням людської туги до радости й щастя загрожує щораз більше еґоцентризмом у модерному суспільстві, з усіма дальшими

можливими консеквенціями особистої вигоди, а то й гедонізму чи байдужости до долі інших.

Вправді сьогодні ще переважає виправдання, що, мовляв, ми бажаємо життєрадісности й щастя для всіх, що ми прямуємо до помноження щастя усіх, що ми хочемо загального добробуту, отже змагаємо до соціяльної справедливости, яка мала б усунути страждання і почуття кривди чи нижчости серед усіх. Але ж, чи це бажання аж надто не тхне утопією, щоб ми могли сумніватися, що дуже швидко прийде розчарування в усіх великих плянах молодого покоління, а враз із розчаруванням при наставленні на власне щастя, прийде також до всіх консеквенцій, про які був натяк угорі, замкнення у собі для особистої вигоди.

При гедонізмі можемо в моральній площині вказати тільки на дві дальші небезпеки, перша з яких уже стільки разів з гедонізму випливала: сексуальне розгнуздання, яке в сучасну добу буде помножене фактом розповсюджених антиконцепційних засобів та вмінням опановувати венеричні недуги. А поруч із тим — уже більше модерна загроза, яка заступає давні люкулівські бенкети: наркоманія сучасних «гіппісів», «бітників» чи «ґамлерів».

Без відклику до релігії і релігійного виховання важко буде соціологам і педагогам протиставитись тим модерним пошестям, гіршим для людства від середньовічної чуми. І в тому разі релігійний аспект виховання має своє значення навіть для індиферентів.

Проблема моралі важлива із загальнолюдського погляду має своє спеціяльне значення для одиниць чи спільнот в екзилі чи в діяспорі, чи на нових місцях поселення. Для тих спільнот є одні соціяльні зв'язки (давні) пірвані, другі соціяльні зв'язки (нові) є ще не нав'язані чи недостатньо нав'язані.

Коли сьогодні загальні тверді закони давньої віри («нагорода і кара») поставлені в сумнів, коли зі зменшеною силою діють поза батьківщиною соціяльні зв'язки у постаті публічної опінії оточення, тоді треба обов'язково відкликатися до сумління, збудженого релігійним вихованням. Інакше не буде можливим ані втримання молоді при давній спільноті, ані її інтеґрація у нову спільноту, бо, позбавлена соціяльних зв'язків ґенерація — без стриму, диктованого вищими спонуками, — може внести в суспільство тільки анархію і хаос, що тільки збільшуватиме розкладовий процес західнього суспільства,

який проходить на наших очах. Ті моменти загальнолюдського характеру не можуть бути байдужі не тільки для віруючих, але й для індиферентних.

Переходимо до третього моменту у питанні «чому» релігійне виховання — до моменту національного.

Не стану тут говорити про питання збереження національної ідентичности, бо про неї, як аксіому і категоричний імператив, говорили чи говоритимуть інші. Але ж саме відмінність нашої Церкви є важливим засобом у втриманні національної ідентичности. Тут маємо до вирізнення зміст і форму, тобто: а) традиції самої таки нашої Церкви (обряд, літургія, богослужбова мова) і б) побутові традиції (Різдво, Великдень, Зелені свята тощо). При тому слід пам'ятати про ту цілу настроєву атмосферу, яку творять відповідно застосовані традиції. Кожен з нас знає, що ностальгія у нас найвиразніше відгукується саме в час святкових циклів, коли думкою повертаємося до дому на Рідних Землях, саме тому, що постійно зворушує спогад святкових традицій, які колись — у ранньому дитинстві — глибоко струснули наші почування.

У спеціяльній статті у збірнику п. н. «Релігія в житті українського народу»* виявив я, наскільки релігійність є взагалі характеристичною для вдачі українця. А якщо так, то консеквентно треба пам'ятати, що захитання релігійности в нашому народі веде до основних змін нашої духовости, а тим самим загрожує послабленням нашої відпорности, а далі й денаціоналізацією. І тому релігійне виховання є так дуже конечне з національного погляду.

**
*

Ми знаємо, який є стан Церкви в Україні, і знаємо, що відродження Церкви в батьківщині у значній (і, правдоподібно, в першій) мірі залежатиме від сили нашої Церкви закордоном. А як ту Церкву зберегти без релігійного виховання молоді і без збереження національної ідентичности молоді? І саме тут бачимо, як дуже національний і релігійний моменти пов'язуються із собою.

Але йдімо ще крок далі. Коли ми констатуємо, що існує криза віри у Вселенській Церкві, то мусимо застановитися, чи саме Українська Церква не має сказати своє слово, щоб перемогти ту кризу (на деякі конкретні можливості вкажу далі). А якщо так, то релігійне виховання молоді має знову таки своє значення для цілого людства, коли ми зможемо внести справді нові ідеї і нові концепції — як українська християнська спільнота — у скарбницю Вселенської Церкви для піднесення моралі цілого людства. Таким чином, мені здається доволі уарґументованою відповідь на питання: «Ч о м у релігійне виховання», а тому можемо перейти до другого питання: «Х т о має виховувати?»

На безпосереднє релігійне виховання дитини незаперечно найбільший вплив має родинний дім, при чому одначе Церква мусить родину підтримати у її змаганнях, бо родина залишена сама собі, може мати поважні труднощі у виконанні своєї місії.

Роля родини є насамперед тому така важлива, що релігійне виховання повинно починатися в найранішому віці, коли до дитини ще ніхто — поза найближчими — не має доступу.

Модерна психологія і педагогіка підкреслюють ролю почувань у вихованні дитини, при чому вони стверджують, що вплив через почування на формування характеру і вдачі найсильніший таки в перших роках життя. З цього погляду настрій свята, про який була вже мова, що тісно лучиться з найінтимнішим теплом родини, має першорядне значення. Можливо, що з погляду глибини підходу — це недостатньо. Тому виховання через почування вимагає згодом свого доповнення, коли на почуттєвій підвалині дається певну розумову надбудову. Проте практично це вже дуже багато з погляду глибинної психології.

Але пориваючий настрій свята повинен бути послідовно доповнений та поглиблений настроєм будня. А в буднях релігійне виховання іде насамперед через особистий приклад батьків — через релігійну поставу батьків, отже, через глибину віри батьків.

Виховання дитини через дім — це також одночасно виховання самого дому як такого. І саме тут треба назвати ролю Церкви, яка повинна утримати батьків у постійному релігійному горінні, у постійній активності, у постійному вдосконалюванні, — в унапрямлюванні до самодосконалення, до постійного самовиховування чи перевиховування. А це автоматично щоденна творча постава, це — творчість самих батьків, стиму-

* Збірник виданий як 181-ий том "Записок НТШ.. в 1966 р. Назва статті: "Релігійність українця з етнопсихологічного погляду.. (стор. 179-204).

льованих у своїй щоденній дії творчими й активними священиками-душпастирями.

Роля Церкви ще в тому, що спрямування дому на постійне самодосконалення для релігійного виховання дитини — це одночасно постійне виховання цілого оточення. Бо виховання дому зможе бути тільки тоді успішне, коли в подібному напрямі співдіятимуть наші сусіди, наші знайомі, наші друзі, наші свояки. Тільки в той спосіб постане публічна опінія, яка зобов'язує, коли дитина побачить, що в подібному дусі, як вона сама, є виховувані її однолітки та товариші.

Це є питання постання нових соціяльних пов'язань у місці нового поселення, коли діти почнуть соромитися поступати інакше, як поступає загал з їх однолітками включно.

Поодинокі родини повинні лучитися, дружитися, щоб у спільному дусі святочного релігійного настрою і щоденного обов'язку разом виховувати дітей. Для витворення тієї загальної, зобов'язуючої опінії чимала функція припадає для молодечих організацій (Пласт, СУМ, ОДУМ, юнацький сектор Апостольства). Щойно на останньому місці — після родини, Церкви, подруженого тісними вузлами оточення самовиховних організацій — прийде школа.

За даних умовин основний вплив має, як відомо, чужа школа, а вона на релігійне виховання має часто просто деструктивний вплив, бо вона або опанована модерним лібералізмом, або ворожа до нашого обряду з нахилом до латинізації з ущеплюванням погорди до східнього обряду.

Також українська школа має не багато змоги впливати на релігійну поставу. Суботні чи недільні, чи четвергові школи не постійно впливають на молодь. У багатьох школах бракує кваліфікованих сил для релігійного виховання тощо.

Проте, хоч ми свідомі недоліків релігійного виховання у школі, але хочемо наголосити, що і школа є теж важливою ланкою у релігійному вихованні, якого занедбувати не можна. Поставлення школи на дальшому місці — це не є недоцінювання ролі школи, а тільки наголошення важливости ролі вгорі названих чинників, зокрема родини й дому.

Приходимо до третього питання: «Як виховувати!»

Найбільша помилка у вихованні — це винесені з дому шабльони (виховування таке, як нас самих виховували). Виховування — це мусить бути постійна творчість, і з цього погляду є така важлива співдія дому й Церкви, чи Церкви і школи. Справа в тому, що сама одиниця, зокрема кожна, отже пересічна людина прямо не є спроможна здобутися на повседенну творчість, але наше спільне і загальне горіння може нам указати шлях тієї творчости. До того потрібна вже Церква.

Тому й Церква, як цілість, — але й школа, як збірне поняття, мусять виробити плян і методику релігійного виховання. Треба виробити загальний плян для цілої діяспори, але й детальні пляни для окремих країн поселення. Ясно, що цей постулят вимагає односте дій. Для Церкви (чи вірніше Церков) можуть ту одність запевнити синоди, які — поруч з різними центральними завданнями — займуться теж і релігійним вихованням. Щодо школи, то до вироблення планів була б покликана Шкільна Рада чи Рідна Школа, як світова центральна інституція. СКВУ міг би і в цьому напрямі зробити велике діло, якщо б він приспішив постання центральної шкільної установи поза кордонами України, чи в увесь ріст поставив би проблему необхідности скликання синодів Церков із наголошенням завдання синоду в шкільно-виховній проблематиці.

Коли ми сказали, що релігійне виховання має бути творчістю, то творчістю воно повинно бути дома, у Церкві, у школі. Звичайно, така творчість залежна від особистої віри і від постійного поглиблювання віри. При тому окремо треба наголосити ролю контемпляції. Щодо передавання правд віри дитині, то тут, на всіх ступенях, необхідна застанова, — як подавати дитині істини, як зробити їх приступними серед нового оточення модерної цивілізації.

Візьмімо примітивний приклад різдвяної традиції з усіма прадавніми обрядами. Це дуже невмісно було б покласти попросту сіно, солому, часник, внести дідуха тощо. Це для дитини могло б здатися радше смішним, як урочистим. Дитина має розуміти, чому це так (чи ми самі знаємо, чому так?). Справа у прадавній селянській глибокій культурі, яка на свій час була висока і далеко вища від інших тогочасних культур. Не тільки дати відчути подих століть і зв'язку між предками і нами, але й упоїти почуття гордости на славну минувшину, на її символіку і поетичність. Тут нема і не може бути імпровізації, але самому треба щось прочитати, чогось довчитися, і треба дати молоді щось прочитати.

Тут уже пов'язується питання виховання із проблемою творчости взагалі. Чи ми маємо вже тепер задовільні науково-

популярні чи суто наукові праці, які могли б нас сповняти любов'ю, гордістю на старовину? Чи не треба б їх створити? Чи не було б доцільним, щоб наші мистці, письменники, поети дали нові, свіжі, полонюючі картини різьби, поезії, епоси, поеми, пов'язані з нашою релігійністю чи релігійними традиціями, з релігійною культурою?

Ми говорили про традицію, яку повинен упоїти дім при допомозі цілої суспільности, але зокрема при активізації мистецького і письменницького світу. Але візьмімо інший приклад: пояснити, в чому краса обряду, і вказати, що саме в нашому обряді збереглася св. Літургія у найчистішому вигляді. І це розуміння має дати нам Церква.

Чи ж саме наша св. Літургія не стала джерелом оновлення Служби Божої у Латинській Церкві? Пригадаймо: св. Літургія — як співдія священика і присутніх на св. Літургії мирян (діялогізування єктеній, спів). Процесійний похід при св. Причастю, соборна св. Літургія, заступлення латинських органів співом тощо. Чи ті факти не могли б статися джерелом виправданої гордости і джерелом постійного очищування обряду.

Коли проблема обряду (як виховного засобу) належить насамперед до священика та Церкви, то тепер треба перейти до питання, — як має виховувати школа.

Тут на перший плян висувається питання підручника, зокрема катехизму, який щодо змісту і зовнішнього оформлення мусить стояти на високому рівні, по змозі на поземі чужих підручників оточення. Для того потрібне знання сучасних метод навчання, якими користується наше оточення.

Візьмімо часто дискутований тепер приклад первородного гріха, який починають навіть у католицьких колах піддавати у сумнів. Нам треба знати джерела тих сумнівів, щоб дитина не діставала різних вияснень, одних у нас, других у чужій школі. А справа не є маловажна, бо при відкиненні первородного гріха ціла наука про відкуплення (отже, про страждання, смерть і воскресення Христа) тратить свій сенс.

Перейдімо до питання, — як має виховувати оточення. Звичайно, в даному випадку можу тільки кинути кілька думок, без ширшої арґументації.

Візьмімо для прикладу виховання через суспільні організації, які мали б бути насичені релігійною атмосферою. Ішлось би про своєрідне поширення апостольства на організації молоді. Це буде можливе, якщо будемо пам'ятати, що модерний апостолят мусить бути далекий від вузькости і ексклюзивности (як то кажуть: далекий від «захристії»), але він має бути теж далекий від практичної політики (насамперед, у розумінні партійної політики, бо релігійний елемент має нас об'єднувати, а не поглиблювати різниці). Бути далеко — це, однак, не значить провадити струсину політику і втікати від проблем. Якщо треба виконати функцію в Церкві (в «захристії»), то і до цього мають бути виховані діти, але без великого узовнішнювання (служіння до св. Літургії, як самозрозумілий обов'язок). Або: не йдеться про патетичне підкреслювання нашої побожности, про деклямацію, а про глибоке переживання, про власний приклад, про дію (найкраще: у скромності скривати дію перед іншими, щоб «ліва рука не знала, що дає права»; — чи в стилю дотримування постів без «посипування голови попелом». Дія не для самохвальби, а для суті!).

Але оточення має діяти на виховання насамперед через загальне усвідомлення великого призначення нашої Церкви. І саме основним завданням уважаємо визнання ролі нашої Церкви у Вселенській.

Коли сьогодні щораз більше наголошують у Церкві її обов'язок стояти по боці соціяльної правди, то ми повинні б ще наголосити, що вона не менше має за завдання боронити засад політичної справедливости. Бо як мира у світі не буде без здійснювання євангельського наказу про любов ближнього, так не буде його також так довго, як довго буде національне поневолення, колоніялізм, потоптання прав одиниці, чи як довго не буде демократичних засад у тоталітарних режимах.

Якщо сьогодні Церква засуджує часто однобокий націоналізм (утотожнюваний із ксенофобією, імперіялізмом чи нетолерантністю), то треба пам'ятати, що є ще другий націоналізм, — здоровий, який ми радше назвали б активним (чи динамічним) патріотизмом, а активний патріотизм зовсім синтезується із релігійною поставою одиниці.

І якщо сьогодні дискутують часто про примат людства над нацією, то нам одночасно не слід забувати, що саме в нашій батьківщині — в Україні — потоптано разом із національними правами людську гідність одиниці, створеної на подобу Божу. І хто є за розвиток людства, той мусить в ім'я найшляхетнішого гуманізму бути за привернення прав людини в Україні, щоб вона могла свобідно висловитися за бажаним

політичним ладом і за свободою Церкви. Іншими словами: саме боротьба за загальнолюдський момент автоматично веде в Україні до політичного моменту. І хто, як хто, але самі українські християни повинні наголосити наші обов'язки супроти України (а отже і виховання молоді в українському дусі), бо інакше — без добуття політичних прав для України — нема і не може бути в тоталітарному большевицькому режимі відродження Церкви. Коротко, ми за християнський гуманізм, який має запевнити такий лад у світі, у якому буде місце і для України. Виховане в тому дусі нове покоління не буде мати проблеми «роздвоєння сумління», бо за християнський гуманізм повинен у рівній мірі змагатися американець, канадець, арґентінець тощо, як і українець.

Ми, українці, — чи громадяни української народности інших держав — повинні тільки в увесь ріст наголосити проблему християнського гуманізму, для якого ідеалом не може бути коекзистенція зі злом, але відважне змагання за добро та абсолютну справедливість. Ту абсолютну справедливість треба тільки щораз більше усвідомлювати, і тут роля нашої Церкви і цілої християнської спільноти. Про ролю Української Східньої Церкви чи точніше Української Католицької та Православних Церков у Вселенській Церкві ми вже натякнули, порушивши питання кризи віри та випливаючої з неї кризи моралі. Ми це зробили радше у площині чисто моральній чи виховній. Але є ще проблема філософська, бо Східня Церква була вільна від крайностей Західньої, і в нас філософська концепція синтезувала поняття ласкавого батька і суворого судді. І ми повинні б поставити при вихованні молоді саме цю далеку візію ролі Української Церкви, що вона повинна привернути у світі правдиву і повну концепцію Бога, яка то концепція допоможе перемогти кризу. А для нас таке поставлення широких обріїв — це вихід із ґетто, — а одночасно у виховному аспекті: широкі обрії з розбиттям ґетто — це усунення в молоді почуття меншевартости, це виплекання шляхетної амбіції мати сміливість іти в авангарді.

Звичайно, ставлення концепцій без основних студій буде безплідним, мілким. Але і великі завдання ставлять перед нами наказ видобути максимум зусилля, щоб до таких студій бути готовим. До нього покликані і зобов'язані миряни. До нього покликані насамперед духовенство та ієрархія. І як ми натякнули, що нам потрібно синоду (чи синодів), між іншим

для устійнення засад релігійного виховання для цілої української діяспори, то ще більше нам треба синоду (синодів) для визначення лінії Церкви на десятиліття у її ролі у Вселенській Церкві (і у співдії в тому напрямі Української Католицької і Української Православної Церков). А синод — це насамперед питання одности Церкви, одности проводу в цілій ієрархічній побудові Церкви. І від тієї одности залежить наше релігійне, але разом із тим і національне: «бути чи не бути». Зуміємо ми виявити чесноту одности, тоді відкриваються далекі шляхи перед нами, і автоматично виховання молоді стає легшим. Не зуміємо ми самі спричинитися до здійснення наших таки прохань, нашої щоденної молитви, тоді ми самі закопуємо таланти, виявляючи свою безрадність, брак духової сили, яка проявляється у релігійності та патріотизмі.

У даному випадку в рівній мірі відповідальні за майбутнє є всі члени Містичного Тіла, отже — також і миряни, на яких лежить великий обов'язок не тільки при вихованні молодого покоління, але й у акції сприяння для осягнення одности Церкви та збереження її національного обличчя для того, щоб змогла відродитися наша Церква в Україні, щоб наша Церква змогла вийти на широкі шляхи Вселенської Церкви у її сучасному змаганні та прямуванні до християнського екуменізму і гуманізму.

Марко Антонович

КУЛЬТУРА І ВИХОВАННЯ

Розглядаємо тут культуру, як цілість духовного життя народу, яке проявляється в різних сферах — у мові та її багатстві чи обмеженні, в релігії, в науці, у мистецтві, у технічних досягненнях тощо. Усі ті прояви, що їх зовнішній вияв спостерігаємо нашими змислами, зокрема зором і слухом, можна вивчати науково. В обсяг культури увіходять не тільки ввесь історичний і передісторичний процес даного народу, але й сукупність усіх виявів життя із впливами чужих народів чи боротьби з ними. Кожну із цих ділянок можна вивчати, як окрему наукову дисципліну, але є потреба давати також енциклопедичний, якнайповніший загальний огляд досягнень народу.

Ми, українці, маємо декілька таких спроб — охопити загальну культуру нашого народу в одному творі. Найголовніші

з них — здійснили празька й львівська групи наших учених 1930-их років. Після 2-ої світової війни появилася тематична частина Енциклопедії Українознавства, видана Європейським Відділом НТШ. Цікаво, що на таку працю не спромоглась Україна під большевицькою окупацією, якщо не рахувати скромненької праці Марченка і дуже скривлений огляд у Радянській Енциклопедії.

Крім тих усеохопливих праць, еміґрація може похвалитися цілою низкою спеціяльних праць, як «Археологія України» — Ярослава Пастернака, повний збірник українських народніх пісень (покищо три тому) Зиновія Лиська, «Мала Енциклопедія Українознавства» — Євгена Онацького, видання цілого ряду творів письменників, які в Україні не можуть появитися, перевидання — «Історії України» Михайла Грушевського та інших. Усі ті видання мають неоцінене значення для цілої української національної групи в діяспорі і для української культури взагалі.

На превеликий жаль, ті наші поважні досягнення надто мало розпропаґовані між нашою інтеліґенцією, увімкнувши і вчителів. Часто вони не мають узагалі поняття про існування цих основного значення праць, а внаслідок цього в учнів старших кляс та в студентів — усе українське нерозлучно зв'язане із чимось безнадійно відсталим і провінціяльним.

Маючи на увазі, що ми не маємо змоги тут видавати щодва-три роки нових підручників, де були б включені найновіші досягнення науки, необхідно увести щодекілька років доповняльні курси для вчителів, де б вони могли знайомитись з новими виданнями наших учених, мистців, діячів культури та літератури.

По своїй суті культура, як її складові частини, аполітична, якщо ми матимемо на увазі партійну політику лівого, центрового чи й правого напрямків; одначе — вона буде політичною, якщо мати на увазі, що самий термін нація, а також змагання народу за своє самовиявлення — це вже політика. Тієї справи не сміє спускати з очей наша одна виховна система у вільному світі. В інших народів виховну систему опрацьовує уряд, ми ж мусимо самі за себе подбати.

Основною передумовою всіх наших намагань, а водночас і Ахіллевою п'ятою проведення виховної системи в життя є стан знання української мови. Якщо нам не пощастить зупинити процесу забування української мови серед наших дітей, тоді всі наші наради, включаючи СКВУ — це марні намагання. Не збираємося розпочинати дискусії на мовні теми, цих дискусій ведемо забагато, а користи з них — замало.

Не маємо готової формули, але в цій галузі мусить прийти рішуча зміна. Часто зустрічаємось із твердженням, що можна бути добрим українським патріотом без знання української мови. Погоджуємось, що в окремих випадках це можливе, а все ж таки немає такої ділянки українознавства, з якою можна б було бути фахово ознайомленим без знання української мови. Мова — це інструмент для пізнання нашого життя в усіх його багатогранних проявох. Лише на базі чужомовних підручників не можна задовільно ознайомитися з ніякою ділянкою нашої науки, а найкраща освітня система не дасть жадних наслідків, якщо дитина вже з дому не принесе до рідної школи хоч трохи коректного знання української мови. Сучасний застрашливий стан знання рідної мови серед нашої молоді — повинен стати для нас грізним ментo. Наша виховна система може йти на різні поступки і компроміси, але справа мови до цих поступок не належить.

Українські діти, які пройдуть виховний процес при помочі нашої однієї виховної системи, отже, одержать виховання в українському дусі в різних країнах нашого поселення, будуть при взаємних зустрічах відчувати багато різниць. Їх основна мова щоденного вжитку буде різна (англійська, еспанська, французька, німецька тощо), їх поведінка, стиль життя чи, коли хочете, культура поводження буде різна, аджеж вона формуватиметься в основному підо впливом довкілля, в якому це покоління виростатиме, хоч деякі успадковані від батьків навички ще будуть помітні. Їх рівень освіти і напрямок симпатій та уваги стосовно одних речей більше, а інших менше, буде відповідати рівневі освіти й панівним напрямкам у даній країні. Вони матимуть різні кола товаришів і різні уподобання. Одначе, ідеалом було б, коли б вони всі, маючи солідне знання минулого й сучасного їм українського життя, могли стати повноцінними українцями, готовими підтримати потреби українського народу чи майбутньої української держави і домагатися своїми впливами в різних країнах користей для української справи в рамках, на які дозволяють обставини і можливості.

Із преси знаємо, що й тепер український народ на наших землях продовжує боротьбу за основні права та існування. Які б форми ця боротьба не мала, українці у вільному світі мусять допомагати, а тому, що ця боротьба розрахована на довгі роки,

Україна мусітиме одержувати цю допомогу ще й від наших дітей. Нашою метою було б, щоб нові покоління, виховані в різних країнах поселення, відчували таким чином спільність історичної долі в минулому, спільність інтересів у сучасному, не зважаючи на перебування в різних країнах, і мали спільну мету допомогти народові, з якого вони вийшли.

До цієї мети й мусітиме прямувати Українська Виховна Система у вільному світі. Координуючи працю рідних шкіл у різних країнах, вона випрацьовуватиме один плян навчання для всіх дітей і пильнуватиме його виконання.

Наприкінці, хочу ще згадати про дві справи, а саме — про взаємини культур і поїздки в Україну. Культури не бувають відокремлені і вони відокремлення не переносять. Впливи інших культур конечні і корисні, якщо вони йдуть нормальним шляхом і не заливають інших культур, чи то використовуючи до того фізичну або психологічно-моральну силу, чи й просто своїм надто великим впливом. У цьому світлі ми мусимо також розглядати наше існування і в Україні, і поза її межами. Це складні проблеми, але на них треба шукати відповіді, якщо ми хочемо зберегтись у чужому морі. На наших землях, хоч у тяжких умовинах маємо докази протиставлення силі, і там ці справи тепер уже стоять не так безнадійно, як ще кільканадцять років тому. Дай Боже, щоб і ми ту справу зуміли й тут принаймні так успішно розв'язати, де іноземне культурне життя нас заливає.

Друга справа — це спірне питання поїздок в Україну. Тепер, коли дозволено відбувати туристичні поїздки в Україну, наша молодь чи то сама, чи з батьками туди їздить. На ті справи не варто замикати очей, бож це факт. З одного боку молодь має змогу там знайомитись із витворами українського генія чи то в музеях, чи оглядаючи історичні будівлі. З другого боку треба собі сказати, що молодь туди їздить зовсім без підготовки та інколи повертається звідтіль з надто диковинними ідеями, перехопленими там від провідників «Інтуриста» чи інших офіційних кіл. Цьому питанню виховна система мусить також присвятити увагу. Аджеж одна поїздка в Україну може мати на нашу молодь більший вплив, ніж довгі години навчання про Україну.

Богдан Стебельський

КООРДИНАЦІЙНА ДІЯ НАУКИ НА ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС

Поняття «наука» — надто абстрактне, коли його не пристосувати до конкретного предмету, що ним займається наука. Виховання, що спирається на визначених методах, здобутих дослідами, є теж наукою. А тому можемо сміливо заявити, що виховання є настільки автономним, що йому, як кожній науці кожного предмету, належиться самостійність. Одначе, не заперечуючи науці виховання її самостійної ділянки існування, предмету досліджень та досвіду, виховання, як кожна інша наука, межує з іншими ділянками науки. І не тільки межує, але в деяких сферах межових наук, а також і мистецтв, виразно покривається з їх ділянками, а навіть функціями, що вони виконують.

Яку ролю у функції виховання відігравало мистецтво (зокрема музика і поезія), свідчать методи виховання еллінського світу; про ролю релігії, а зокрема ролю християнської моралі у вихованні, нагадує европейське середньовічне виховання. Поява нової науки — психології переставляє науку виховання на зовсім нові для неї методи в наших часах, коли поруч мети виховання — виховного ідеалу — ставимо на рівні питання, «хто» має бути виховуваний і які засоби та методи у конкретному випадку та до конкретної мети повинні бути застосовані.

Маю на думці українознавство; українську молодь, українські національні ідеали, Україну, українську мову, історію українського народу, українську культуру, обставини діяспори, мозаїку культур та цивілізацій країн нашого нового поселення, новий клімат і ґрунт, у якому і на якому новий ґатунок, перекинутий з іншого підсоння і землі, має не тільки затримати свою ґенетичну спадщину, але і здібність продовжувати і поширювати існування.

У таких обставинах наука виховання повинна бути не тільки справжньою наукою, озброєною всіма досягненнями у цій ділянці, але, з огляду на свій виховний ідеал і обставини його здійснювання, мусить координувати свою працю із тими ділянками української науки, які можуть допомогти ставити виховний ідеал у площину реальної дійсности і вивести його з положення нездійсненної утопії. Вище сказане зовсім не стосується далекойдучих компромісів чи капітуляції. Навпаки, в обличчі небезпеки непередбачених компромісів і капітуляції, з найбільшою відповідальністю зустрічаючи дійсність, щоб до цього не допустити і наш виховний ідеал українця в діяспорі створити, мусимо на відтинку нашої

української виховної системи і виховання взагалі, змобілізувати найширші ресурси матеріяльного, морального та інтелектуального характеру. Ця мета може бути здійснена через повне усвідомлення суспільности про ролю виховання, а в тому і всіх ділянок науки, що стосуються питань виховання.

У першу чергу назву м о в о з н а в с т в о, як стислу науку, і мовознавство, як науку метод навчання мови. В цих ділянках науки існує велике задовження стосовно виховних потреб української молоді. Молодь не має фахових підручників української мови. Немає рівнорядних фахових сил мовознавців і педагогів чи педагогів і мовознавців. Існує суміш підручників української мови — передруків совєтських видань, видань еміґраційних нових, але методично перестарілих, до умов діяспори непридатних. Дехто пробує пристосуватися до умов нового оточення, не вміючи знайти синтези нового із потрібними та незмінними традиціями духового життя українського народу. Дехто з авторів розуміє під національними духовими традиціями — риси побуту українського селянства XIX ст., і то дуже поверховного зовнішнього вигляду.

Українська школа послуговується словниками совєтського видання та совєтської науки, що прямує до т. зв. зближення української та російської мов, а на ділі до московізації української мови і засмічування її кальками з російської.

Молодь, яка читає пресу, не має допомоги у плеканні своєї мови, бо єдиний, уживаний нашою пресою (на жаль, тільки її частиною) словник Голоскевича має ледве 15 відсотків слів української мови, і в ньому немає багато слів навіть щоденного вжитку, що змушує навіть учителів української мови в багатьох ситуаціях стояти безрадними в обличчі студентів. Студенти, що диспонують словниками англійської мови із запасом сотень тисяч слів, зазнають комплексу меншевартости. Це ті, що мову вивчають.

Коли мова про л і т е р а т у р у і л і т е р а т у р о з н а в с т в о, то на курсах українознавства учителі послуговуються підручником проф. В. Радзикевича. Це є найкращий підручник, бо іншого немає, але методично він не примінений до умов діяспори, до умов двомовних українців чи українців, другою мовою яких є українська мова.

Між літературознавством як наукою і нашою методикою виховання та українознавством зокрема є прірва. Літературознавство як теж і мистецтвознавство відвойовують для української культури період Київської Русі, період Литовсько-руської держави і Козацько-гетьманської доби. Старші виховники-педагоги, а з ними і молодші їх послідовники спиняються найдовше на

новій добі і починають українську літературу та мистецтво з появою Котляревського, Шашкевича та Шевченка, із запровадженням у літературу т. зв. живої народньої мови.

У той спосіб, виключаючи Тараса Шевченка і Лесю Українку, затримують нашу молодь надто довго біля того, що є антитезою нашого сторіччя і що є дальшим від нього у мистецтві і літературі як доба середньовіччя чи навіть старого Єгипту. Сучасне мистецтво вчиться радше на зразках ранніх греків, а навіть примітивних народів Африки чи Азії, і вони йому ближчі ніж твори Толстого, Золі чи Панаса Мирного або Нечуя-Левицького. Той, хто хоче змусити молодого українця, який не є студентом славістики чи соціологом, що окремо займається соціяльними питаннями XIX-го сторіччя чи сучасним совєтським кріпацтвом, яке є ідейним продовженням першого, читати ці твори, радше його відстрашить від культури українського народу. Кожне покоління мусить дістати собі сучасну літературу і мистецтво, а вже обов'язково воно мусить мати сучасний погляд на минуле.

Читати навіть найкращі історичні оповідання Андрія Чайковського, що у свій час виховували наших ровесників в Україні, з виховного боку ледве чи є корисним. Історичні науки доводять сьогодні, що козацька доба — це зовсім не мужиччина, а визвольні війни — це не тільки бунти черні. Козацькі полковники — це освічені, часто навіть закордоном, люди, що володіли кількома мовами і знали своє військове ремесло не гірше польських коронних гетьманів, які під оглядом свого становища у війську рівняються сучасним маршалам.

Хлопоманське народництво перемалювало цілу нашу історію і було горде плебейським походженням героїв України, які часто були нащадками шляхетських, а навіть і княжих родів. Наша література добачала навіть у татарських кочовиках вищу культуру від української, і полонені українці не могли вийти з дива на вид татарського багатства архітектури та домашнього устаткування. Аж у творах Юрія Липи («Козаки в Московії») українці виступають як нація, що дивується московському примітивізмові і духовій відсталості москалів, чого не добачили його попередники. Тільки наука, а стисліше досліди української історії вже новішої доби, що визволились із виключно соціяльної проблематики, звернули увагу на інші елементи нашого минулого, на елементи державницьких аспірацій і на державнотворчі кляси.

Літературознавство в часі т. зв. ренесансу і сьогодні звернуло увагу на період культури Київської Руси. Це ж саме зробило

теж і мистецтвознавство. У висліді почались успішні досліди. Літописи, Руська Правда, Нестор, Іларіон, Кирило Турівський і Слово о полку Ігореві відкрили куртину в минуле нашого народу, який у тому часі займав становище культурного центру, як у часі середземноморської цивілізації — грецька чи римська культура або під сучасну пору — культура французів, англійців чи німців, чи в часі ренесансу культура італійців. Ми ще не маємо літературних творів, щоб це наше минуле підняли на висоти, що будували б український комплекс рівноправности з найкультурнішими народами. Навпаки, багато виховників шкіл українознавства не звертають уваги на цей період або поблажливо посміхаються з нього, як із зайвого витвору церковнослов'янщини, яка добре, що проминула з XIX-им сторіччям. Про те, що право «Руської Правди» подають підручники світу, як найбільше гуманне право, якому не дорівнювали всі кодекси тогочасної Европи, мало хто знає. Те, що вже в тому часі «Слово о полку...» оспівує ідею нації у понятті Руської землі і патріотизму та вірности не лише князеві, але цілій спільноті, — це явище, що появляється в Европі аж з перемогою ренесансу.

Клясичним образом народництва і примітивізації нашої літератури є оцінювання такого явища як наш національний геній — Тарас Шевченко. Щойно в останніх роках закінчився бій за місце Шевченка в колі національних поетів світу, а не співців соціяльних рухів, поетів народніх, що виключно були прикріплені до боротьби за соціяльне визволення, визволення з кріпацтва найнижчих верстов народу. Українське літературознавство вже поставило Шевченка на належне йому місце. Нещодавно були ще дискусії на тему його неповної освіти. Сьогодні доказано, що освіта Шевченка не уступала освіті найвидатніших людей тогочасного Петербургу, а вродженими прикметами розуму він перевищав своє оточення. Про це, зрештою, говорять не лише новіші досліди (Зайцев і Шаґінян), а вже найкраще його власні твори. Одначе, наші педагоги все ще постійно акцентують кріпацькі моменти в життєписах Шевченка, а у його творчості панщизняні мотиви.

***

А тепер звернімо нашу увагу на науку історії. Нещодавно тему виховання та науки історії заторкнув в одній із своїх статтей на виховні теми проф. д-р К. Біда. Він слушно звернув увагу, що власне наші виховники плекають комплекс меншевартости та зневіри у своїх вихованців, постійно підкреслюючи моменти браку єдности та солідарности, моменти ворожнечі наших князів, незгоди між гетьманами та аналогічні явища в сучасній нашій історії. Слушно каже цей професор, що це саме, або й ще гірше, можна знайти в історії кожного народу, а зокрема із часів февдалізму, де інтереси роду князя покривалися з інтересами держави. Але історики інших народів, коли пишуть історію для молоді, зупиняються довше над позитивами, а не як у нас над негативами. Наші історики рідко коли углиблюються в історіософію народу, в його післанництво, в його світову ролю, яку він виконував і виконує, а часто спиняються на маловажних проблемах. І тут мусить бути координація праці між науками історії і педагогії. Бож історики не тільки дослідники історії, але теж і педагоги, коли пишуть підручники про історію народу, як засіб виховання нових поколінь. Тимбільше, коли пишуть підручники історії українського народу для українців у діяспорі. Ці підручники повинні показувати події в Україні та визначні постаті на тлі подій у цілій Европі та Азії та тогочасних постатей тих континентів, щоб Україна вийшла з історичної ізоляції, в якій її затримують підручники історії інших народів світу.

Дуже часто не лише наші історики, але теж і літератори, підкреслюють момент зради. Греки мали свого Ефіялта, і кожен народ має крім героїв теж і зрадників. Геройство і зрада — це риси людського характеру, його слабостей і сили. Ці обидва елементи себе підкреслюють, але надвишка чорного вбиває світло ясного і наступає притемнення образу. Поганим явищем є меґальоманія, але не менше шкідливим є мікроманія. Обидва ці вияви є деґенеративними за своєю природою та шкідливими у вихованні.

Петро Андрусів

ВПЛИВ МИСТЕЦТВА НА ВИХОВАННЯ

У короткій статті не маємо змоги здефініювати слова «мистецтво», і тому обмежімося лише до названия головніших його родів: мистецтво слова — література; мистецтво звуку — музика; мистецтво ритмічного руху — танок; мистецтво форм і кольорів — образотворче.

Мистецтво є найдосконалішим засобом для вияву духової істоти людини та її різнорідних станів. Є це феноменально-чутливий засіб вислову, який — особливим вібруванням його елементів — є спроможний передати питоменности духової атмосфери мистця і того етнічного середовища, з якого він походить. Тому мистецтвознавці розрізняють мистецтво італійців, еспанців, голляндців, німців, французів тощо.

Український народ, із природи дуже талановитий, у тягу своєї історії створив велике багатство мистецьких явищ. Явища ті можна поділити на народнє мистецтво і на сублімоване, тобто — плекане мистецтво. Обидва види того мистецтва спроможні виконувати однаково важливу виховну функцію. Нашим намаганням є зосередити увагу на виховних прикметах образотворчого мистецтва, яке — для кращого зрозуміння — називатимемо просто «мистецтвом» — у відрізненні від народнього мистецтва. Оскільки народнє мистецтво є показником природніх обдарувань нації, то престиж збірноти завсіди буде спиратися на досягненнях усієї мистецької культури, яку можна поставити поруч здобутків культури інших народів.

Рівень мистецьких досягнень нації із природи речі є виразником позему національної культури, яка з черги визначає престиж і пошану для національної спільноти серед інших народів у світі. Кожний свідомий і активний член національної спільноти повинен орієнтуватися у здобутках мистецької культури свого народу, а також знати головніші культурно-мистецькі надбання інших народів. Коротка стаття не дозволяє на аналізу тих духових процесів, що в людині назрівають у парі із таким пізнанням, але, кажучи коротко, процеси ті наверствлюються у почуття власної гідности, у почуття гордости на своє походження і в почуття рівнозначности з кожною одиницею іншої національности. Воно самозрозуміле, що одиниця із таким духовим наснаженням не знатиме почуття меншевартости.

Використання мистецтва для виховних цілей стосується в цілому світі майже в усіх можливих формах. У нас та ділянка є ще в доволі значному занедбанні. Образотворче мистецтво не включалося досі у програму виховання молоді якоюнебудь українською установою, ідеологічною чи суспільною організацією у вільному світі. Тому великий відсоток українців не знає, що собою уявляє українська мистецька культура в минулому, як також не знає і не розуміє явищ у сучасному українському мистецтві. Впрочім вислів «українське мистецтво» більшість наших громадян утотожнює із випадково зібраними зразками вишивок, писанок, килимів тощо, які іноді показують поруч спотвореної т. зв. «української кераміки», що її хтось тут із комерційного патріотизму фабрикує.

Чарівне царство форм, ліній і кольорів завсіди захоплювало людську істоту в усіх фазах її життя. Дитина — далеко перед спроможністю розуміти довкілля, інстиктовно сягає рукою пс кольорові предмети. Із того часу і починається виховання майбутнього члена людської спільноти. Тим вихованням поведемо молоду людину через рідну хату, через початкову і дальшу школи, аж до зрілого віку.

Мистецтво може відіграти поважну ролю у процесі виховання майбутнього громадянина і його дасться використати у формі практичних зайнять і у формі гутірок, а згодом — у вигляді складніших теоретичних викладів. У тому процесі слід було б запровадити рівновагу елементів народнього мистецтва з елементами плеканого мистецтва. Вихованців треба б ознайомлювати ступнево із творами українських мистців, ілюструючи ними гутірки чи оповідання казок. Для тієї мети матеріялу знайдеться доволі, наприклад — у творчості Петра Холодного мол., М. Бутовича, Судомори, Г. Мазепи, Е. Козака та інших. Для старших дітей і для молоді можна б користати з репродукцій творів українських мистців 19 і 20 століть, паралельно переводячи порівняння із творами мистців інших народів.

Для молоді старшого віку можна робити виклади аналітичного характеру, сягаючи до джерел української мистецької культури: Трипілля, грецькі колонії на південних берегах України, княжа доба до 15-го століття включно. Окремим циклем треба би пройти добу ренесансу і барокка з 18-тим століттям. І тут постійне порівнювання українського мистецтва із мистецькими течіями у світі треба би дискутувати з молоддю.

У практичних зайняттях як з дітьми, так і з молоддю є змога познайомити вихованців з різнорідністю матеріялів, із технічними проблемами при виконуванні навіть простих малюнків чи тривимірних предметів. Таке безпосереднє зіткнення вихованця із творчим процесом дасть йому змогу глибше зрозуміти вартість мистецьких творів та збудить пошану до їх творців.

Науку про мистецтво можна влучно скорелювати із такими предметами, як: наука релігії, історія і географія України, історія літератури — та інші. Технічна організація засобів, як і опрацювання програмових рам, що уможливили б практичне використання мистецтва як навчально-виховного предмету, — усе це вимагало б окремого і просторішого обговорення.

У підсумках можна сказати, що роля мистецтва у вихованні одиниці може бути велика. Знання мистецьких явищ дає одиниці духову атмосферу, повну психологічного змісту і також дає їй перспективу вартостей культури свого народу. Для тієї одиниці не буде тяжко погодити ідеали батьківщини її предків з ідеалами прибраної батьківщини.

Атанас Фіголь

ПЕРЕД ЗАКІНЧЕННЯМ ПЛАСТОВОГО КОНҐРЕСУ ДРУГОГО (ПКД)

(Вступне слово із «книжечки рекомендацій» Головної комісії ПКД п. н. «Пластовий Конґрес Другий і рекомендації» — Нью-Йорк 1970 р.)

З яких спонук зродився ПКД?

Уже тільки дуже короткий проміжок часу ділить нас від кінцевої сесії Пластового Конґресу Другого. Цією публікацією робимо підсумки, подаємо наші звіти із проробленої праці та оформлюємо рекомендації на схвалення нашою законодавчою асамблеєю, на 5-тий збір Конференції Українських Пластових Організацій у вільному світі — КУПО.

Далеко за нами залишився наш перший Конґрес в Ашаффенбурзі 1948 року. Тоді, як і сьогодні, перед нами лежало непроглядне майбутнє, якому ми ішли на зустріч «в далеку мандрівку до великої мети».

Після двадцяти років мандрівки сили, які вирвали нас із України, надальше замикають нам дорогу до нашої великої мети, замикають поворот до святої Софії у Києві і до святого Юра у Львові.

Постійне поселення в нових країнах стало безспірною дійсністю. Ми її свідомо акцептували, а для наступних поколінь — це вже країни їхнього народження. У тій новій дійсності ми зважились робити все можливе, щоб зберегти свою українську ідентичність. Поняття України поширилося: це не тільки земля наших прадідів, її тисячолітня історія і культура, це теж українські поселення у цілому світі, де б вони не були, це кожна українська людина, де б вона не жила, і їхня творча праця для збереження і продовження своєї національної ідентичности. Це щойно ц і л а Україна.

Пластовий Конґрес Другий старався підготовити теоретично і дати конкретні вказівки для реалізації завдань, що їх поставили ми перед собою. Хоча стоїмо ще дуже близько подій сучасного дня, але можемо з великою правдоподібністю твердити, що знаходимося у м е ж о в і й ситуації, і то в подвійному розумінні:

П о п е р ш е : Пластовий Конґрес Другий — це межа двох різних етапів розвитку Пласту, що їх на протязі майже 60-річного існування було вже більше на нашому пластовому шляху. Немає сумніву, що Конґрес закінчує один етап історії Пласту і започатковує новий, незнаний. Пласт з а в т р а буде і н ш и м ніж той, що ми його знаємо ще сьогодні. Але: як різними були етапи від перших засновків організації, — до першої світової війни; через квітучий розвиток у Галичині без уваги на польську окупацію, — до повної поліційної заборони Пласту; через період нелеґального існування у Польщі при застосуванні різних форм організаційної мімікрії, — до кволих проявів життя в роках другої світової війни; укінці час останнього чвертьстоліття — від віднови в таборах переміщених осіб Австрії та Німеччини, — аж до нинішнього дня постійного поселення на трьох континентах, в різних країнах вільного світу. У такому розумінні Пластовий Конґрес Другий — це межа, це історичний зворотний пункт, що свідомо і очевидячки замикає наш великий ісход із Батьківщини і починає невідомий нам період у постійних скупченнях української діяспори.

П о д р у г е : Пластовий Конґрес Другий — це межова ситуація в екзистенціяльному розумінні, що ми всі — свідомо або підсвідомо — відчуваємо. Межова ситуація, що її найкраще визначає відоме гамлетівське «бути, чи не бути» («ту бі, ор нот ту бі»). Бо під знаком запиту стоїть сьогодні справа можливости екзистенції української спільноти в розпорошенні по різних континентах, можливости збереження її організаційних форм і виявів, а в тому теж можливість існування й розвитку Пласту.

Стоїмо на порозі нашого пластового 60-ліття. Але наше — безперечно — світле минуле не ґарантує нам, на жаль, безхмарного майбутнього. Навпаки, стоїмо перед дуже складним і відповідальним завданням — зберегти в умовинах діяспори Пласт у його суті на період найближчих десятиліть.

Тож при всіх наших міркуваннях завжди треба нам мати на увазі, що Пласт у своїй основі — це виховна, динамічна організація молоді, яка з праці нинішнього дня збирає овочі завтра. Пластовий юнак сьогодні — це дозрілий громадянин завтра. Цей факт зобов'язує нас розглядати дуже критично кожну фазу росту і мати чітке становище так до сучасних як і до правдоподібних майбутніх можливостей, потреб і ситуацій цілої української спільноти, а в тому і Пласту, в діяспорі.

Розв'язку цього, соціологічно і психологічно дуже складного, завдання вирішили ми зреалізувати з допомогою найбільш об'єк-

тивного, бо наукового підходу, що його засновник соціології, Авґуст Комт, сформулював такими словами: «савуар, пур превуар, пур пувуар», — пізнавати, щоб передбачити, щоб могти діяти. — Із таких спонук зродився Пластовий Конґрес Другий.

Праця Головної Комісії ПКД

Від часу проголошення Пластового Конґресу Другого, у серпні 1965 року, минає повних п'ять років. Це поважний проміжок часу. Але в наших умовинах для виконання всіх завдань, що їх поставлено перед Головною Комісією ПКД, виправданий і зрозумілий.

Програма Пластового Конґресу Другого була від самого початку задумана дуже широко: проаналізувати всі ділянки пластової діяльности від самих основ, від ідеологічних засновків починаючи, через методику праці, на устроєвих питаннях кінчаючи; насвітлити їх в історичній перспективі і сконфронтувати із сучасною дійсністю українських і світових духових течій; прослідити впливи довкілля в різних скупченнях; пов'язати органічно пластовий рух з українською спільнотою в батьківщині і в світовому розсипанні; а все те під вирішним спрямуванням — збереження і розвитку української духової і матеріяльної субстанції у всіх її можливих видах і формах. Коротко: пов'язати українську людину та її творчі прояви в одну органічну ц і л і с т ь.

Ці дуже «амбітні» завдання могла Головна Комісія ПКД розв'язати або заторкнути тільки частинно. Одначе, такий широкий вахляр тем, такі універсальні рами, були конечні, щоб кожну деталь поставити заздалегідь у відповідну перспективу, щоб у цей спосіб ніколи не тратити з очей органічної цілости проблем. І хоча ми свідомі, що тільки малу частину з них могли ми приблизно задовільно простудіювати, заналізувати, насвітлити чи скоординувати, але сам факт усвідомлення цілого ряду ще інших, нерозв'язаних питань треба вважати поважним здобутком.

Головна Комісія опрацьовувала цілу проблематику Пластового Конґресу Другого у чотирьох підкомісіях:

1. І д е о л о г і ч н а п і д к о м і с і я

Науковий підхід, що його намагалася застосувати Комісія, мусів піддати перевірці все, у тому теж і основні ідеологічні засновки Пласту, згідно з відомою засадою кожного наукового досліду «прімум дубітаре».

Конфронтація ідейних засновків нашого руху з наймодернішими досягненнями таких галузів знання, як соціологія, психологія, педагогіка та інші привели нас до дуже цінного ствердження, що ці наші пластові ідейні основи так само актуальні сьогодні, як вони були колись. Тому залишаємо їх незмінними і на майбутнє (див. рекомендація ч. 1-01).

У цей спосіб затримання нашого ідейного надбання — це не сліпе прив'язання до традиції, не поступування під гіпнозою будьякого «табу». Це раціональне усвідомлення можливости і доцільности будувати нашу організацію і далі на тих самих ідейних основах що й дотепер.

Ці основи виявилися — у певному розумінні — вічними. Вони ж бо сперті так на нашій національній духовій субстанції, як і на вселюдських ідеалах добра і краси. Це, поруч інших рекомендацій, найцінніший здобуток праць ідеологічної підкомісії.

2. П і д к о м і с і я д о в к і л л я

Проблематика цієї підкомісії найбільше сучасна, найбільше пекуче-актуальна, найбільше для нас універсальна. Її головним завданням було проаналізувати всі фактори сучасного нашого постійного поселення серед іншо-національних спільнот на виховання української людини поза батьківщиною — Україною. Усі досліди й аналізи цієї підкомісії були ведені під кутом найважливішого прицілу — збереження української ідентичности серед наступних ґенерацій української діяспори.

Проблеми і рекомендації підкомісії надзвичайно багатогранні і спираються на суппозиції можливостей збереження національної ідентичности українців у діяспорі у вільному світі. Їх мусить усвідомити собі ціла українська спільнота.

3. П і д к о м і с і я м е т о д и к и

Мабуть найбільше дискутована тема серед пластових виховників — це гіпотеза застаріння, неатрактивности, а чи потреба модернізації пластової методи. Відомо, багато елементів пластової чи загально-скавтської методи перейняли й застосували у своїй діяльності інші організації чи інституції (школи, церкви, молодечі товариства). Виховники хотіли б дістати на це місце щось нове, модерне, атрактивне для сучасної молоді або — щонайменше — нові матеріяли, нові вказівки, сучасні засоби.

На жаль, ці сподівання можна було здійснити тільки в дуже малій мірі. У цьому напрямі треба повести ще дуже жвавий обмін

досвідом помежи виховниками, бо тільки конкретна практика, помисловість і випробування цілого ряду нових засобів і підходів можуть дати відповідь на бажані сподівання.

Зокрема методичні проблеми пекуче-актуальні в сучасній дійсності для виявлення й застосування успішних способів інтеґрації української молодої людини, у часі її виховного процесу, у систему українського і в надсистему американського, канадського, чи іншого суспільства. Тільки всебічні способи й засоби такої інтеґрації можуть на постійне забезпечити розв'язку проблеми збереження національної ідентичности в діяспорі.

Ця проблема, як основна в цілому тепер для нас дуже актуальному комплексі методологічних питань, виходить далеко поза рямці тільки Пласту як молодечої організації і в цілій ширині заторкає проблематику підкомісії довкілля.

4. Устроєва підкомісія

Устроєві елементи організації залежні від двох моментів: а) головної мети організації і б) кожночасних обставин внутрішнього й зовнішнього довкілля. Вони теж повинні майже автоматично мінятися на базі досвіду чи випробування свідомо проведених експериментів. Під таким кутом проходили праці устроєвої підкомісії.

Найціннішими здобутками праць цієї підкомісії є рекомендації, що торкаються впровадження в організаційну систему Пласту двох нових інституцій: а) Дослідно-плянувальної Комісії при Головній Пластовій Булаві і б) Пластового Комунікаційного Центру як господарсько-автономної клітини при найвищому пластовому проводі (див. рекомендації ч. 4-05 і ч. 4-14).

Загальні підсумки

Головна Комісія Пластового Конґресу Другого зорганізувала дві пленарні сесії (першу в Албані, у грудні 1966, і другу-кінцеву, що відбудеться в Торонті у вересні ц. р.), вісім семинарів і опублікувала: два числа п. н. «Листок Пластового Конґресу», шість чисел п. н. «Бюлетень Пластового Конґресу» і понад 150 праць та різних матеріялів, що появилися у пластових і позапластових виданнях. З її ініціятиви діяли теж Крайові Конґресові Комісії, зокрема у США, Канаді та Австралії. Особливо треба відмітити видатну допомогу Крайової Комісії у США; вона інформувала загал пластунів у світі про праці Конґресу окремою постійною сторінкою в бюлетені «Слово» (9 випусків). Деталі знайде читач на сторінках цієї публікації.

На базі пророблених студій і аналіз Головна Комісія Пластового Конґресу Другого передасть до затвердження 5-му зборові Конференції Українських Пластових Організацій (КУПО) або до дальшого вивчення та опрацювання Дослідно-плянувальної Комісії при ГПБ, рекомендації, що їх проєкти в числі 75 упорядковано в книжечці за тематикою чотирьох підкомісій і п'ятої, окремої групи видавничих справ. Остаточна редакція цих рекомендацій буде проведена на кінцевій сесії Пластового Конґресу Другого у вересні ц. р. в Торонті.

Назустріч майбутньому

Немає сумніву, — ми опинилися на історичному закруті. З минулого нам треба черпати досвід. Але наш зір мусимо пильно спрямовувати вперед, — Пласт завжди був наставлений на майбутнє.

Найближчі роки покажуть, наскільки ми зрілі відповісти вимогам чергової проби життя, наскільки ми готові до чергового акту «Великої гри».

Атанас Міляніч

ПІДСУМКИ ПРАЦІ, ПРОВЕДЕНОЇ НА ПЕРШІЙ СЕСІЇ ПКД В АЛБАНІ

(Із матеріялів Крайової Комісії ПКД у США з 1967 р.)

Вступні міркування

Із перспективи місяців після першої сесії Пластового Конґресу Другого (ПКД) будемо, мабуть, недалекі від правди, якщо ствердимо, що:

1. Загал пластової братії, — навіть тієї, що була присутньою на першій сесії ПКД в Албані, — не зовсім розуміє суть Конґресу і все ще не дуже вірить у «відчинені вікна», що про них пише передовиця у «Пластовому Шляху», ч. 2 з 1967 р.

2. Багато пластунів, які відіграють меншу чи важливішу провідну ролю у Пласті, схильні вважати висліди першої сесії, хоч і задовільними, але не переломовими. На їх думку, — нічого нового не сказано. І про денаціоналізацію, мовляв, уже говорено, і про розуміння гасла «Україна» були постанови КУПО, та й про завдання пластуна не приходиться знову говорити, бож від початку поставлено гасло «Бог і Україна», як перший обов'язок

пластуна. Це частинно правда, але мусимо вповні погодитися з подругою Лесею Храпливою, яка каже, що «...можна сміливо сказати, що у хвилину офіційного закриття сесії... Пласт стояв без порівняння далі на шляху свого розвитку, ніж було це у хвилину її відкриття» (Леся Храплива: «Перша сесія Пластового Конґресу Другого», «Пластовий Шлях», ч. 2(13) 1967, ст. 47).

Перша сесія висунула три рекомендації, дві перші з яких відновляють ідеологію Пласту і її усучаснюють, узявши на увагу зовсім нові умовини праці. Третя рекомендація (активна участь Пласту у Світовому Конґресі Вільних Українців, СКВУ) належить до актуальних, практичних деталів другої рекомендації.

Що говорить перша рекомендація?

Рекомендація ч. 1 говорить: «Ми, пластуни, прагнемо зберегти етнічну ідентичність української спільноти поза межами України і послідовно її розбудовувати для виконання завдань у службі Україні». Вона каже:

1. Пласт у світі ставить собі завдання бути борцем за збереження української душі, за збереження української духової і матеріяльної субстанції.

В недавньому минулому підо впливом актуальних завдань визвольної політики ми трактували Пласт, як український скавтінґ, з метою безпосереднього включення його в українську визвольну боротьбу (пара-мілітарне виховання).

В Албані ми повернулись до джерел, пригадали собі первісну, широку дефініцію завдання пластуна, борця за збереження української душі і цю дефініцію приноровили до сучасних умовин. Ми усучаснили завдання пластуна, кажучи — звичайно пластунам — лагідною мовою, що прагнемо «зберегти етнічну ідентичність української спільноти».

2. Намічене завдання виконуємо в порядку служби Україні. У цьому вміщується також ідея безпосередньої співучасти у визвольній боротьбі, але не тільки вона. Тут справа поставлена значно ширше, часово (зберігання української душі буде конечним завданням і після завершення визвольної боротьби) і змістовно.

Змістовно — службою Україні вважаємо брати участь, бути співтворцями українського культурного процесу в органічному зв'язку з Україною, а зокрема бути посередником між Україною та країнами нашого поселення у її боротьбі за повну культурну й політичну емансипацію та самобутність. Можна

і треба йти ще далі та бути свідомим того, що факт поселення українців поза Україною дає великі постійні можливості для творчої синтези культури країн поселення з культурними й цивілізаційними надбаннями української нації (служба людству).

3. Посередньо рекомендація ч. 1 ставляє тезу, що справжній поділ в українській діяспорі проходить тільки по лінії тих, які не хочуть денаціоналізуватися і тих, які свідомо чи несвідомо приспішують процеси денаціоналізації. Решта поділів в українській спільноті треба вважати тимчасовими й несуттєвими.

4. Пласт, який щонайменше від 1945 року говорив на своїх зібраннях і нарадах майже виключно про себе і міркував постійно, як краще забезпечити своє існування, в Албані несподівано для себе й зовсім спонтанно заговорив іншою мовою. Ця мова — це мова піонера, мова борця, мова апостола — «допомагати українській спільноті (не тільки самим собі) зберігати етнічну ідентичність спільноти».

Цією декларацією Пласт не тільки оформив чітко своє історичне завдання, не тільки з'ясував своє місце серед української спільноти у світі, але теж накреслив надзвичайно трудні, але якже вдячні, вимоги до себе в цілому і до кожного причетного до пластової організації, зокрема від юнака починаючи, а на його батьках і Пластприяті кінчаючи.

5. Той, хто хоче допомагати зберегти ідентичність спільноти, мусить передусім хотіти зберегти свою ідентичність, і то краще та повніше, ніж може згодом вимагати від інших.

«Вступаємо у Пластовий Конґрес Другий з одним, єдиним рішенням зберегти нашу українську ідентичність» — казав д-р Атанас Фіґоль у своїй інавґураційній доповіді на першій сесії Конґресу. «Нікого з української спільноти не хочемо засуджувати або знецінювати. Розуміщмо, що в такій ситуації будуть і мусять відпадати слабкі. Пластовий Конґрес Другий — це апель до сильних, до тих, які міцно хочуть... Тих, які не хочуть, ми не втримаємо. Нехай вони відходять і не обтяжують нас. Ми по них прийдемо згодом, а радше вони самі прийдуть до нас, набравши віри з нашого успіху й заохочені прикладом інших — сильніших...»

Які вимоги — вище написане ставлятиме до пластунів, їхньої методи праці, їхньої організаційної побудови — цього на першій сесії не було часу уточнювати. В рефератах на панелі порушувано одну чи іншу справу (ревізію пластових виховних метод, ставлення вимог до батьків і притягнення їх до тіснішої

співпраці, конечність повного опанування української мови і творення умов до цього), але час не дозволяв оформити їх у зрілі рекомендації.

Що говорить друга рекомендація?

Рекомендація ч. 2 — офіційно звучить: «Звертаємося до всього українського суспільства, а зокрема до українських Церков, політичних середовищ, громадського сектора, до кожної української родини, до молодої ґенерації — із проханням зрозуміння, співпраці й допомоги у здійснюванні наших завдань». Хочу ще передати її у первісній редакції з односторінкового Бюлетеня першої сесії ПКД, а саме:

«Кидаємо апель до сильних, кличемо всіх: Ходіть з нами, наше завдання не легке. Хочемо і просимо допомоги цілого суспільства, а зокрема:

1. Наш апель до українських Церков,
2. Наш апель до політичного сектора,
3. Наш апель до громадського відтинка,
4. Наш апель до кожної української родини, до кожної української матері,
5. Наш апель до молодої української ґенерації!

Ходімо всі разом — це наш спільний, сміливий виклик майбутньому».

І хоча ті слова написані, можливо, під свіжим враженням сильної вступної доповіді А. Фіґоля, і хоч, можливо, вони трохи патетичні, а все таки вони, по моєму, краще віддзеркалюють суть другої рекомендації. Ми кличемо всіх до гурту, до спільної дії, а не просимо допомоги. Ми говоримо із почуття сили правильности наших позицій, а не з почуття безпомічности чи безпорадности.

Уживаючи модерного тепер вислову, Пласт проголосив другою рекомендацією діялог з українською громадою, прохаючи її призадуматися на хвилину й оцінити поточні речі, бажання, пристрасті згідно їхніх дійсних вартостей, та погодитись, що збереження української душі треба поставити далеко попереду особистих чи громадських непорозумінь. Другою рекомендацією Пласт ствердив наступне:

1. Пласт не може успішно виконати свого завдання, якщо замкнеться в собі, як досі, і не почне активно діяти в дусі своїх завдань у спільноті;

2. Пласт мусить вивчати громаду, мати фахівців, що не тільки слідкували б і знали б працю поодиноких секторів української спільноти, але також знали б і людей та вміли з ними спокійно дискутувати (діялог).

3. Пласт проголосив укінці, що для нього всі сектори української спільноти однаково важливі. І значення тих секторів оцінює тільки по тому, як і в якій мірі ті сектори протиставляться денаціоналізації спільноти, чи кажучи позитивним способом — як вони працюють у користь збереження етнічної ідентичности української спільноти та в користь розбудовування бастіонів для збереження української душі.

Заключні слова

Повище з'ясував я тільки головні аспекти обох перших рекомендацій, як вони виглядають на основі доповідей і дискусій першої сесії ПКД.

У поодиноких рефератах панелістів упало на цій сесії багато цікавих міркувань і корисних, реальних порад — вужчого й ширшого значення. Виловлення й усистематизування їх вимагає окремої статті.

Тоня Горохович

ТРИ ГОЛОВНІ ОБОВ'ЯЗКИ ПЛАСТУНА

До теми "Ідеологічні основи Пласту" на передконґресовому семінарі в Торонті (травень м. р.) висловились чотири доповідачі. Доповідь, що охоплює цілість трьох головних обов'язків пластуна, містимо повністю; думки про релігійне виховання пл. капелянів ПСтаниці Торонто — о. Івана Сиротинського (катол.) і о. Юрія Ференцева (правос.) та пластового провідника — пл. сен. Петра Саварина з Едмонтону — подаємо в скороченні. Нема розбіжностей щодо ідейних основ серед загалу громадян та пластунства. **Редакція.**

***

"Присягаюсь своєю честю, що робитиму все, що в моїй силі щоб: бути вірним Богові і Україні, допомагати іншим, жити за пластовим законом і слухатись пластового проводу".

(Текст Трьох Головних Обов'язків Пластуна)

Углиблюючись у суть змісту Трьох Головних Обов'язків Пластуна та шукаючи глибшої їх інтерпретації у філософських теоріях про релігію, патріотизм, любов до ближнього, про сенс людського буття і про правопорядок, прийдемо до висновку, що елементи людського духа, які є у Трьох Головних Обов'язках Пластуна, саме є конечні для розвитку особовости.

Вірність Богові

Споконвіку виховним ідеалом було досконалення людини. Щоб спрямувати себе на шлях досконалення, людина мусить плекати в собі релігійність, яка проявляється у духовій силі людини і змушує її боротись із злом, спонукує любити Бога і ближнього, допомагає усвідомляти гріхи, викликає потребу спокути,—коротко сказавши: нагороджує людину тією найдосконалішою універсальною любов'ю, яка включає і християнську любов до ворога, а яку Тієр де Шарден називає «величною емоцією», що є в основі буття. Розвиток духа йде поруч із творчою еволюцією і моральним поступом, що віддзеркалюється у культурі, релігійності, мистецтві, філософії, етиці, — в усьому, що дає життю «вічну» реальність, невмирущість краси і добра.

Ідеал пластунів покривається із ідеалом християн, бож вони прямують до перемоги добра над злом, бувши сильними релігійно та національно індивідуальностями, вони стають носіями глибокого етосу любови, краси, правди, волі. Етос, тобто найвище духове піднесення, настає тоді, коли добро перемагає і перетворює антагоністичні сили у щораз то вищі моральні вартості. Сили етосу пливуть із життя, із змагання до святости, у якій людина здійснює своє властиве призначення. Прямування до досконалости, моральна краса людини черпається із боротьби із злом, із страждання. Бо життя християнина і пластуна чи творчого мистця — це постійне зусилля, самодисципліна, а її нема без напруги, без болю.

«Хто не жив посеред бурі,
Той ціни не знає силі,
Той не знає, як людині
Боротьба і праця милі».

«Щастя — то зрада, будь тому рада, — тим воно гарне, що вічно летить!» Ось таку глибоку інтерпретацію боротьби, праці і щастя подає Леся Українка. Тільки у боротьбі, у змаганні настає той високий тонус духового життя, що в людській мові популярно називається щастям. Його можна переживати тільки в перспективі вічности і трансцендентного духового світу, у перспективі християнської інтерпретації життя і смерти. Із такої інтерпретації вічности людина здібна зрікатися життя заради духової цінности, що має позачасове значення. Цим пояснюється факт, що людина віддає своє життя за ідеали.

Такі є основи християнської та інших наближених до неї ідеологій. На ній побудований Пласт. Ширення добра, допомога

іншим — це одна з основних заповідей Христової віри, яка наказує «любити ближнього, як самого себе», а одночасно це і вимога до пластуна — робити щоденно «добрі вчинки». Пластовий закон спонукує задумуватись над своїми хибами, а церква навчає нас усвідомлювати свої гріхи та очищуватись від них. В обох випадках потрібно втручатись у свої думки і почування, унапрямлювати їх до ідеалу, робити лад у своїй душі.

Цих кілька думок, позбираних із різних творів великих мислителів, які є інтерпретацією основних понять у людському житті, навела я тут на те, щоб ще раз ствердити, якою широкою, всеохопливою базою є ідейні основи Пласту. Вони завжди були і є та і далі будуть актуальними, поки людина житиме на землі.

Чому ж доводиться дискутувати тепер над цими вічними правдами? Чи, може, шляхи, якими ми йдемо тепер, не ведуть нас до цих високих ідеалів? Може ми інакше розуміємо суть і дію Пласту, як це було на початках його існування в Україні?

Серед усіх у поважній кількості зібраних матеріялів про сучасний Пласт у доповідях, дискусіях, у матеріялах праць Головної Комісії ПКД, у розмовах — не зустрічаємо голосів, що заперечували б дотеперішню чи християнську, чи національну основу Пласту. Навпаки! Маємо глибоко і основніше проаналізовані поняття взаємозв'язку поміж розвитком особовости і вибором ідей, що сприяли б цьому, багато понять у нас тепер докладніше і чіткіше спрецизованих на основі найновіших дослідів.

Виховно-освітня сесія СКВУ довела навіть до узгіднення формули виховного ідеалу молодої української людини в діяспорі. Пластова ідейна платформа покривається із цією формулою, схваленою на першій сесії СКВУ:

> «Українець у діяспорі — це повноцінний громадянин своєї країни, пов'язаний із українським народом вузлами української мови і культури, із християнсько-етичними вартостями і творчою дією для України».

Захитання релігійного світогляду, що їх зустрічаємо серед старшого пластунства і подекуди серед старшого юнацтва, яке наслідком стільки зрушень, шукань і посилених бунтів молоді проти всього давнього, тут і там виявляється в різних формах, випливають не так з переконань, як із браку влади над собою через утрату духової рівноваги, через брак ідейного вироблення,

тобто через нестачу повноти тих думок і почувань любови Бога і Батьківщини, які дають людині божеський порядок у собі самій.

Любов ближнього, а в найширшому християнському розумінні любов до людства, покривається із любов'ю до свого народу, що є частиною того людства, вона прямує до досконалення ближніх. Поєднання ідеалів любови Бога, ближнього, тобто Батьківщини, і є суттю релігійности, досконалення. Цих понять не слід роз'єднувати, бо тоді це не була б повнота буття і творчої любови. Тому то багато філософів твердять, що християнство — це найаристократичніша з релігій. Ідеали висловлені Христовими притчами доказують, якими виїмково вузькими є стежки до Царства Божого. Тому так тяжко християнству в усій повноті здійснюватись у житті людей.

Вірність Україні

Один з найвизначніших філософів нашого сторіччя Макс Шелер, характеризуючи християнство, каже, що Христос є найповнішим об'явленням любови Бога до людей. Христос терпить не тому, щоб уласкавити розгніваного Батька, але щоб зрушити своєю жертвою загніваних людей та привернути їх до Бога. Згідно із цією інтепретацією християнства Юрій Лавріненко розглядає Шевченків патріотизм як «переживання світу і Бога», тобто переживання трагізму свого життя через трагізм народу в поєднанні з Богом. Релігійність Шевченка нерозлучно сплетена із патріотизмом. Україна була його цілим світом, твором його любови. Без України він утрачав себе, як людину творчої любови. Франків «Мойсей», «Іван Вишенський», Лесин «Триптих» та багато інших творів у нашій літературі розглядають у свій спосіб проблеми пов'язання релігійности із патріотизмом. Не диво, що і Пласт, маючи на увазі плекання позитивної особовости, наголошує як її базу необхідність релігійности та патріотизму.

Тому й мені не видається, що ставлення поруч в одній точці «вірність Богові і Україні» — це нелогічне. Нема вірности Богові, коли є зрада своїх братів, нації, нема релігійности, коли людина еґоїстична, спрямована на досконалення себе самого без служби народові, людству.

Розуміння цієї частини Першого Головного Обов'язку Пластуна серед пластунства трохи поглибилося. Останніми роками нею зацікавилася наука, зокрема психологія, появилися праці, на цю тему висловлювались часто державні мужі і в Канаді, і США

та інших країнах. Покращала ситуація і можливостей національного виховання, бо є змога відвідувати Україну.

Написали і пластові теоретики дещо на цю тему. Сучасній молоді яснішою стала проблема т. зв. двох батьківщин. З досвіду можу сказати, що це ми — старші більше турбуємося конфліктами молоді через «дві батьківщини». Знаю, що пластове юнацтво дуже правильно розуміє та емоційно сприймає обидва роди патріотизму (говорю про пластове юнацтво, а не про загал української молоді!). Буде дуже корисно провести досліди про цю справу, зібравши думки молоді відповідними анкетами.

Як такі вартості, як от релігійність, свобода, так і національні почування — це не є справа формальної приналежности, приписів чи регуляції параґрафами закону. На почування приналежности до народу діють багато чинників. І це справа виключно вільного вибору кожної окремої індивідуальности. Тільки той, наприклад, є справді вільним, хто реалізує божеський порядок у собі, той порядок, завдяки якому людина може керувати собою. Тоді незалежно від зовнішніх обставин існує рівновага в душі людини, поміж прагненнями до абсолютної духової досконалости та всіма внутрішніми стимулами. Так теж із національними почуваннями — вони родяться, живуть, зміцнюються за певних передумов, на які можна мати вплив.

Національно-патріотичні почування виростають у рідній атмосфері, а коли вона сповнена великими вартостями, коли вона глибше досягає до інтелекту і почувань дитини як атмосфера довкілля, тоді вплив цього довкілля не вирішує у формуванні особовости.

Зрештою, це справи загально відомі, як і відомо також і те, що у великій мірі формує світогляд і почування людини лектура, яка є джерелом думок та емоцій. Молоді треба творчих ідей, що могли б виповнити духову порожнечу, що в ній живе так багато молодих у нашому часі. А позитивні ідеї, коли їх довести до інтелекту людини, можуть мати подивугідні наслідки. Прочитайте писання Нормана Вінцента Піла, священика з Нью-Йорку, автора бестселерів: «Подивугідні висліди позитивного мислення», «Сила позитивного мислення» і «Ентузіязм робить різницю». Автор каже, що сотки людей є авторами його книжки «Сила позитивного мислення», бож змістом цієї книжки є події, які трапилися у житті цих людей та які вони описали в листах до нього. Багато людей змінили спосіб життя підо впливом чи-

тання Біблії та іншої доброї лектури, підо впливом відвідування церкви та інших засобів поглиблення свого духового життя. Підо впливом думок «змінюється серце». А це властиво мова про інтелект. Бо не серце, а інтелект змінює концепт, родить віру та дає їй життя. Джерелом динамічних і повних сили позитивних думок, які допомагають людині побороти свої слабості, уважає Н. Піл передовсім Євангелію. Він дає у своїх книгах дуже багато цікавих прикладів на те, як побороти різнорідні слабкості людського характеру, користуючись книжками. Недаром, письменник і церковний діяч 17 сторіччя — Степан Яворський, слізно прощаючись із книгами, у своїй елегії писав: «Ви бо єдині були моїм нектаром, медом поживним; з вами на світі, книжки, солодко було жити, ви мені скарб найдорожчий, ви слава моя щонайбільша».

Послух пластовому проводові

Мабуть нема сьогодні більше непопулярної теми серед молоді як тема про позитиви послуху. У цілому світі тепер котиться хвиля спротиву молоді проти авторитету старших, проти старих форм, ідей, рутинованого порядку — дух спротиву молодих проявляється тепер з небувалою досі силою і засягом. Очевидно, що у заперечуванні старого молодими є багато позитивів і сам процес цього зрозумілий та виправданий. Але загрозливим спротив старому є у випадку пластунів, які бунтуються проти правильників, наказів, заборон, які питаються — чи доконче ставити високі вимоги у Пласті тоді, коли світ прагне визволитися від усяких обмежень, законів, вимог, коли починаються розмови про «моральний гніт», про загрожену «свободу» у Пласті, про те, що багатьом у нашій організації стає затісно, мовляв, нема передумов для розвитку індивідуальности.

Хіба ж треба пригадувати тут, скільки лиха скоїлося у нашій історії через брак послуху, правопорядку, про те — яку велику силу має та людина, яка розуміє вартість послуху і яка вміє слухатися проводу? Здавалось би не треба цього навіть і згадувати поміж пластунством. Алеж як часто можна почути про потребу достосувати Пласт до негативних явищ у нашому житті, а не навпаки — допомогти тим, які не розуміють пластової системи, яким важко виректися своїх хиб, пристосуватися до пластових вимог і засад. Вартість пластової системи саме в тому, що вона допомагає кожному розвинути свою індивідуальність. Для цього служать ідейні основи, організаційна схема і

метода з усіма звичаями, формами, символами, своїм минулим досвідом, зібраним старшими і сміливістю задумів теперішніх молодих. У Пласті все обраховане на виховання одиниці, усе його добро спрямоване на кожного члена зокрема. Послух проводові має на меті не обмежувати індивідуальну свободу, але підсилювати успіхи кожного зокрема, бо правопорядок і послух допомагає керувати своїм розвитком. Виховання за пластовими засадами ощаджує енергію, бо спрямовує її на досконалення себе самого у поєднанні із поступом свого народу і людства.

Тому жити у Пласті завжди було і буде не легко тим, що бояться обмеження свободи, чи тим, які не хочуть боротися із хибами свого характеру та лихами суспільства. Зате добре почуваються у Пласті ті, які мають потреби релігійного, патріотичного, морального, етичного та естетичного досконалення. Із цього погляду і є мова про елітарність у Пласті. Пласт не хоче мати у своїх рядах таких членів, які постійно невдоволені, завжди збунтовані, до всього підходять з негативною оцінкою. Такі люди в більшості випадків мають багато рецепт на поправу справи, але ніколи вони не здогадуються, що кожну поправу треба починати від себе, від реформи себе самого в першу чергу. Атмосфера нарікання, негативізму вбиває віру в успіх, нищить ентузіязм, притуплює здібність радіти успіхами. А людина, яка втратила здібність радіти, стає трагічною. Тому не поменшуймо нашої радости із пластування, пляньмо поправу ситуації в організації чи в народі, починаючи від себе. Таким робом сприятимемо покращанню і своїх індивідуальних ціх та підноситимемо рівень Пласту, спільноти і людства. Такий є глузд правопорядку у пов'язанні з двома першими точками Трьох Головних Обов'язків Пластуна.

Чому дискусія про «недискусійне»?

Хтось мудрий сказав, що ми розумітимемо світ краще тоді, коли усвідомимо собі, що люди радше співживуть із самою проблемою, аніж із її розв'язкою, тобто нам завжди легше побачити проблему ніж знайти її розв'язку. Чи не в тому якраз і полягає трудність прогресу, що людям легше жити з проблемами ніж з їх розв'язками.

І ось ми це стверджуємо у випадку дотеперішнього висліду праці Пластового Конґресу Другого. Досі ми займалися на першій сесії і семінарах ПДК самою проблемою, а зовсім нічого не зробили в напрямі реалізації розв'язки справи. Ми присвятили бага-

то часу формальним справам, таким як от — «виховання чи самовиховання у Пласті», «дефініція і мета Пласту», «елітарність чи масовість». Ці теми не є найважливішими. Ідейні основи Пласту правильні, мета найшляхетніша, методи геніяльні, нам залишається тільки їх реалізувати. По-моєму, праці ПКД повинні зосередитися головним чином над випрацюванням матеріялів, потрібних для варстату праці, виховникам передовсім. Пекучою нашою потребою є випрацювати та узгіднити ряд справ, що в'яжуться із світоглядом пластуна у різних вікових групах (новацтво, юнацтво, старше пластунство). Доповіді на релігійні і національні теми повинні подати зіставлення нашого пластового світогляду, що випливає із Трьох Головних Обов'язків із популярними сьогодні філософськими концепціями. Треба нам бібліографії допоміжної літератури пластового виховника, вибір художніх творів із тематикою релігійного, національного, морального та інших аспектів виховання на такі теми, як українська родина, мішані подружжя і національне виховання, збереження, плекання і поширювання української традиції, українська організація та її провід, українська духова культура, українська школа і наука, українська спільнота в діяспорі та її ставлення до України, українська держава, українсько-політичне-партійне життя, сучасна Україна (у найширших аспектах!) — боротьба з релігією в Україні, самооборона перед русифікацією, українська молодь в Україні тощо. Конечними у практичній роботі є також і теми, які познайомили б нас із життям у країнах поселення та сучасні гостроактуальні світового маштабу: сучасні ідейні рухи, боротьба за мир, багатокультурність, проблема поступу науки і лихо наркоманії тощо.

Нам не є конечними збірки матеріялів сухого теоретичного, хоча й академічного рівня. Зате пекучою є потреба коротких, ядерних популярно написаних есеїв для вжитку пластових виховників, батьків і громадянства, які правильно інформували б їх про Пласт, його ідейну основу, організаційну схему і методу. Щораз гостріше відчуватимемо потребу таких матеріялів, які б могли наблизити Пласт до батьків пластової дітвори і молоді та які уможливили б їм увімкнутися у співпрацю із пластовим виховником у повному цього слова розумінні.

В усіх нас є бажання зміни, але різно ми ці зміни у Пласті уявляємо. Коли б ми, наприклад, почали пристосовувати Пласт до членства і до територіяльного його розміщення, то це було б суперечне ідеї одности нашої організації, тоді було б декілька

«Пластів». Але, коли б ми змінили теперішній стан у тому, що існував би і правильно діяв би старшопластунський улад, що кожний дорослий член Пласту справді змобілізував себе «робити все, що в його силі», щоб реалізувати Три Головні Обов'язки кожного дня, у кожному місці та в усяких обставинах, тоді не було б у нас нездорових конфліктів, антагонізмів та всяких інших лих суспільного життя.

Можна тут сказати, що всі ці висновки дуже відомі і старі! Нащо ж тоді конґресів і запальних дискусій про потребу змін? Кому ж здалися оці давні повторювання старих істин? Завжди помічаємо неспівмірність поміж висотою філософських міркувань про проблеми і простотою та дрібничковістю справ, пов'язаних із реалізацією розв'язки даної проблеми. Коли ми пробуємо «щось у собі осягнути», прямуємо до неба, але одночасно шукаємо опору на землі, щоб знайти рівновагу.

о. Іван Сиротинський

РЕЛІГІЙНІСТЬ — ОСНОВА ДУХОВОСТИ ПЛАСТУНА

Думки із доповіді, виголошеної на семінарі ПКД, Торонто

Якщо релігійне виховання лежить в основі плекання духовости дорослої людини, то тим більше воно необхідне для виховання молодих, яких характери щойно формуються.

Усі добрі прикмети пластуна — чи його патріотизм, чи гуманність, чи почуття обов'язку, чи любов природи і краси, лицарські прикмети — всі вони мають своє джерело у вірі в Бога. Людина потребує Бога і для свого внутрішнього спокою, який є першим і основним завдатком особистого щастя. У зв'язку з найновішими науковими відкриттями, зокрема з перебуванням людини у міжпланетних просторах посилився атеїстичний рух, зріс неспокій людини від того, що вона неспроможна своїм розумом без віри пізнати Бога. А тим часом релігійна людина і кожна вдумлива людина бачить Бога у творі, яким є Всесвіт. Треба тільки навчитись читати цю «Божу книгу», вона є досконалішою для пізнання Бога як будьяка людська філософія. Мати, що вказуючи на небо, дає відповідь своїй дитині на питання «Де є Бог», найближча до правди. Бог духова невидна істота перебуває скрізь у Всесвіті. Цю присутність Бога у безмежному просторі 300.000

миль від Землі відчули американські космонавти. Вони, відчуваючи велич Бога, пригадали це людству, посилаючи вістки на Землю через телевізію. Це був вияв людського розуму та щирий і спонтанний голос людської душі. Досліджуючи дивні і величні явища природи, наука нічого іншого не робить, як лише стверджує давнє, чесне і щире признання: «Небеса виявляють Божу славу і вселенна звіщає діло Його рук». А об'явлення Христа, який був історичною постаттю, і який зійшов на Землю, щоб бути між людьми «видимим Богом», щоб показати людську душу, її життя і ціль — це ж діло Боже, щоб привернути людей до Бога, щоб вони могли Бога пізнати. Прикладом своєї жертви життя, а зокрема Христове воскресення, стало джерелом скріпленої віри людини в Бога. Тож зрозумілими є для нас слова св. Павла: «Якщо б Христос був не воскрес, тоді даремна була б ваша віра і пусте було б наше проповідування».

***

Релігійне виховання важливе у нашому часі ще й тому, що народ український потребує більше як будьколи духової сили і відпорности на всі ворожі задуми знищити нас фізично, морально і духово. Божі закони незмінні, найтривкіші, ніщо їх не може заступити людині, ніяка найвишуканіша псевдоетика. Молода людина прагне сонця і радости, а їх не принесе їй сучасна мораль. Поможуть їй добрі виховні середовища і провідники, передовсім Пласт, спрямовуючи зацікавлення молоді на шлях добра і краси, а не навпаки — дозволяючи їй пливти за струмом псевдонаукових теорій, які спонукують сучасну молодь ганятись за псевдощастям, сходити на манівці. Усім нам відомо, що свою виховну ролю зможе виконувати Пласт тільки тоді, коли він буде мати добрих провідників. Тому й основною ціллю усіх наших заходів у напрямі покращання дії Пласту є заходи для підвищення тих ціх у членів кадр виховників, які, як найвищі людські чесноти, потягають молодших і заохочують їх наслідувати. Кожний пластовий виховник повинен уповні включити себе у коло тих, що їх мав на думці Іван Франко, кажучи про співвідповідальність кожного члена нації за мільйони, за які справжні провідники мають «дати одвіт» перед Богом.

о. Юрій Ференсів

НЕМА ПОВНОЦІННОЇ ЛЮДИНИ БЕЗ ВІРИ У БОГА

Основні думки доповіді, виголошеної на семінарі ПКД, Торонто

Цитата Дрота: «В духовості пластуна нема місця на нерелігійність, безбожність чи навіть релігійний індеферентизм» спонукує нас зупинитися коротко на психологічних і раціональних моментах релігійности людини в загальному, пов'язуючи релігійність із самим життям пластуна.

1. **Людина споконвіку потребує Бога**, тому Бога і Божих Законів у житті її не може заступити жодна філософська чи суспільна система. Людина не спроможна для себе створити кращого світу, виключаючи з нього Бога. Усі дотеперішні теорії і спроби побудувати краще життя на землі без віри в Бога збанкрутували. Основоположник Пласту збагнув цю життєву правду і тому за основу виховання у Пласті поставив віру в Бога і релігійне виховання.

2. **Не можна виховати повноцінної людини без віри в Бога.** У світі відбувається на наших очах змагання двох супротивно ворожих світів — демократичного і тоталітарного, першого заснованого на християнській моралі і етиці і другого на марксистсько-нігілістичній філософії. У цей змаг включений наш народ, з ним і ми пластуни. Щоб могти успішно змагатися у цьому двобою, треба не тільки високорозвиненого інтелекту, але й християнських чеснот, морального гарту, щоб зустрічати невдачі й поборювати перешкоди. Цей гарт дає християнська ідеологія, поєднання двох перших Головних Пластових Обов'язків: віри в Бога і потреби служби своєму народові.

3. Практично вірність Богові здійснюється і в таких виявах як активна участь пластуна у житті Української Церкви та в пошануванні традицій цієї церкви. Українська Церква із своїм багатством виявів своєрідної української національної духовости дає запоруку її української живучости. Обряди і традиції активізують наше релігійне життя, вони забезпечують тяглість нашої культури, тому ролю церкви у збереженні молоді для України треба дуже доцінювати. Історія поселення українців ув інших країнах доказує те, що ті групи, які були пов'язані із церквою,

зберегли свою українську ідентичність і навпаки. З цього погляду на потребу релігійности і вірности рідній церкві у пластовому вихованні і випливає глибокий сенс і важливість Трьох Головних Обов'язків у пластовій виховній ідеології.

Тільки повнота віри в Бога дає запоруку повноти життя людині. Людина відчуває Бога своєю душею. Коли людина не прислухається до цього голосу тоді, як каже Григорій Сковорода, «душа усе ридає». Сьогодні, коли так багато філософських теорій намагаються доказати про «смерть Бога» для людей, бачимо так багато плодів «ідеалів нічогости», бо душа затоптана пилом життя, не може піднестися вгору і неспроможна захистити людини від злочинів і одчаю. Несвідома факту обмертвіння власної душі, модерна людина думає, що це «умер Бог». А то душа її вмирає без віри.

Оцінюючи таку загальну ситуацію, Пласт, що як ніяка інша молодеча організація, поставив собі завдання на міцних основах, мабуть, найбільше може у ділянці виховання зробити. Пластунові легко дивитись на світ очима віри в Бога, бож кожний елемент пластової виховної системи спрямовує його до добра, краси і шляхетности, а там, де є ці вартості, живим є християнство. Ще Тертуліян, учитель Церкви Христової казав, що «душа людини з природи християнська», треба тільки дбати про поживу духову для неї, а його здобуваємо службою Богові і Батьківщині, ближньому, а тим самим і людству.

Петро Саварин

ПОГЛИБЛЕННЯ РЕЛІГІЙНОСТИ — ЦЕ СКРІПЛЕННЯ ПЛАСТУ

Головніші думки із доповіді, надісланої на семінар ПКД в Торонті

Три головні обов'язки пластуна треба розглядати і щодо теорії, і щодо практики. «Віра без діл мертва», кожний із нас знає. Бо що варта людина, яка каже, що любить Бога, а в дальшому — Україну, а нічого не робить, щоб цю вірність виявити? Цим ми звертаємо увагу на конечність практикувати Три Головні Обов'язки пластуна.

Перший Головний Обов'язок пригадує нам істину, що пластун, тобто ідейна людина, стоїть по боці добра в боротьбі зі

злом, база її життя — це християнство, що спонукує душу людини прямувати вгору — до неба, до вічности. Вірність Україні випливає з вірности Богові. Бож це Божа воля, що ми народилися українцями. Люблячи свій нарід, треба працювати для нього скрізь там, де ми перебуваємо. І хай не буде «убі патрія — ібі бене» (там батьківщина, де нам добре), а скрізь і все для батьківщини. Україна, наш народ нашої помочі потребує. Через любов до Бога і України вчимося любити ближнього. У Пласті нам треба вчитися «проповіді на горі», у щоденних молитвах пластуни повинні просити в Бога допомоги в тому, щоб бути людиною, не слів, а діл, віруючою, активною, що прямує до величних ідей християнства. Прямування до добрих цілей — дасть добрих громадян. Ще греки і римляни уважали, що пізнати себе — це найтяжче завдання людини, бож це однозначне із усвідомленням своєї цілі в житті. І оцінка людського поступу повинна випливати не з оцінки засобу прогресу, але з цілей, до яких вона прямує. Людина повинна і мусить бути вища за речі, які вона продукує. Тому крім цивілізації, молоде покоління треба вчити людяности.

Третій обов'язок, який говорить про послух законам і владі, в основі своїй має на увазі правопорядок, ціллю його навчити нас відповідальности, пошани авторитету. Самозрозуміло, що людина бунтується проти всякого обмеження, навіть, якщо воно приносить їй користь. Тому то їй тяжко доводиться привчатися до порядку і дисципліни. Пластовий закон і влада — це якраз ті допоміжні сили, які в результаті дадуть нам справжнього пластуна. І від якости членства залежить якість організації. Релігійність, пошана порядку від Пласту може промінювати на спільноту. Не журімося, що цей процес такий повільний. Сонце ж не освічує відразу гори і долини.

***

Кожній людині Бог призначив якусь ролю. Ми віримо, що і Пласт, як Божий твір, має цю ролю виконати якнайкраще, маючи величні цілі і досконалу методу. Треба тільки, щоб пластові виховники зуміли прикладами свого життя передати молодшим від себе свою віру в ідеї свої, здобуті упертою працею пластові прикмети, що кожного заохочують наслідувати їх.

Данило Струк

МЕТА, ДЕФІНІЦІЯ І НАЗВА ПЛАСТУ

Погляди на згадану вгорі частину пластової проблематики трьох доповідачів на семінарі ПКД в Торонті були дуже різнорідні. Подаємо думки усіх трьох прелегентів. Редакція.

Важко говорити на тему, яку вже так широко продискутовано і яка торкається найосновнішого у Пласті, пластового «я». Мені це робити ще тим більше важко тому, що я вже був на одному із семінарів Пластового Конґресу Другого, з якого я виніс враження, що всі ці дискусії зайві, бо вже заздалегідь прийнято, що нічого ґрунтовно змінити не можна. Та все ж таки я згодився на цю тему говорити. Чому? Маю на це дві важливі причини: по-перше — маю конкретно щось сказати, а по-друге — не хочу, щоб хтось мені колись закинув: «а де ти був, коли вирішувалася майбутність Пласту?» Бо хоча це все песимістично не звучить, але я починаю вірити, що якщо ми незабаром не змінимо дечого у своїй організації і то основного, то вона занепаде. А шкода, бо організація з такою метою, яку має Пласт, повинна існувати, за всяку ціну. Українській спільноті її конечно потрібно. Пам'ятаймо, що Пласт існує не для себе самого, він є інтеґральною частиною спільноти.

Коли я говорю про мету Пласту, то я вповні погоджуюся із тією метою, яку Пласт мав завжди, і яку слово в слово переписую з обіжника пл. сен. Ганки Коренець, а саме:

«Пласт змагає до виховання повноцінної української людини-громадянина, що:

1. Визначається ідеалістичним, а точніше християнсько-етичним світоглядом та характером. Пластун активно включений у релігійне життя в рамках свого віровизнання, дорожить особливостями українського обряду та зберігає і плекає предківські звичаї, зв'язані з релігійним життям. Іншими словами — пластун вірний Богові.

2. Є пов'язаний з українською спільнотою вузлами української мови і культури. Слідкує за буттям в Україні, зокрема за культурними та національно-визвольними процесами.

3. У країнах свого поселення активно-творчою працею у спільноті включається у змагання українського народу до повної державної самостійности. Іншими словами сказавши, пластун вірний Україні.

4. У своєму житті та праці кермується завжди добром громадської справи, згідно з пластовим законом; тобто — пластун помагає іншим і живе за пластовим законом та слухається пластового проводу».

Важко поліпшити цю мету, ці ідеологічні основи, висловлені так стисло і влучно у Трьох Головних Обов'язках Пластуна.

Але тут виринає перше засадниче питання: скільки членів може бути такими? Від якої кількости можна вимагати такого? Це ж визначення ідеалу, і так як усі ідеали, так і пластовий є не тільки недосяжним, але навіть наближення до нього обмежене до дуже малої кількости людей. Пласт власне повинен займатися тією маленькою ґрупкою, що може бодай наблизитися до вищенаведеного ідеалу.

Чи не пора вже нам здати собі з цього справу? Багато хоче, багато має навіть добру волю, осягнути ідеал, але ніхто не може осягнути ідеалу повністю. Якщо б це було можливим — то це не був би ніякий ідеал.

Я знаю, що багато моїх друзів зі мною не погоджуються. Вони безупинно працюють над тим, щоб Пласт розростався, щоб він охоплював все більше і більше молоді. Вони це важко переживають, коли доплив до новацтва зменшився, коли відплив із старшого пластунства збільшився. Вони все зробили, що в їх силах, щоб Пласт охопив і об'єднав всіх українців, і не здають собі справи із того, що цим самим вони закопують ту організацію, для добра якої вкладають стільки зусиль. Щоправда, членство росте, нерухоме, майно збільшується, передплати пластової преси більшають, взагалі «кипить» велика робота, а в ній «варить-ся» щораз то менший і менший Пласт. Згодом ті друзі дивуються, як та недосвідчена господиня, мовляв, «я купила п'ять фунтів м'яса на обід, а зготовивши, бачу, що її ледве вистачить на один обід». Так само тепер є і в нас із Пластом. Пропорція величі Пласту до дрібки ідейного членства є прямою.

Тому, що я поважно приймаю визначену вгорі мету, тому, що я знаю, як сильно така мета обмежує кількість дійсного членства і тому, що я не хочу зміняти тієї мети, пропоную таку дефініцію Пласту: «Пласт — це організація українців, що згідно із своєю метою об'єднує непересічних одиниць для керованого всебічного вишколу на провідників української спільноти».

На мою думку, дефініція, яка є у «Житті в Пласті» (сторінка 122), а саме: «Пласт — це організація української молоді для патріотичного всебічного самовиховання» — ця дефініція не

відповідає вимогам мети, а мета ж по суті визначує дефініцію членства.

Згідно з наведеною метою та дефініцією і задля того, щоб якнайкраще використати невеличкі наші сили на найбільший хосен для української спільноти, я додам: задля самозбереження Пласт мусить ґрунтовно перемінитися.

Перш за все Пласт повинен позбутися новацтва. Час новакування не дає змоги зорієнтуватися, чи дана дитина матиме потенціял на провідника. Виховання новацтва повинно піти в руки інших молодечих організацій, з якими Пласт повинен тісно співпрацювати, а не так як є тепер, конкурувати.

У Пласті повинно лишитися тільки юнацтво і молоде старше пластунство, яке повинно складатися із самих вибранців з інших молодечих організацій. Прямо кажучи, дитина, яку батьки вписали до молодечої організації, дозрівши до юнацького віку і виказавши непересічні здібності, повинна перейти на вишкіл із своєї молодечої організації до Пласту. Тут вона повинна пробути вишкіл до 25-го року життя і тоді відійти із Пласту, щоб виконувати те, на що вона була вишколена, тобто — очолювати різні наші організації, школи, вступати в ряди інших молодечих організацій в ролі виховника молоді тощо. У виїмкових випадках найкращі з випускників Пласту лишались би у пластовій організації, щоб вишколювати інших.

Тільки так може існувати дійсний Пласт. Тільки так можемо ми, як українці в діяспорі, використати найкращі свої сили без дуплікацій, без розпорошень з найбільшою користю для нашої спільноти.

Я знаю, що я пропоную щось майже неможливе: злиття і стратифікацію всіх наших молодечих організацій, бо тільки така стратифікація, тільки таке спеціялізування є реальним у спільноті, відрізаній від невичерпного людського матеріялу. Це, мабуть, звучить дивно і нереально нам, що вже десятки літ звикли до даної форми, але пам'ятаймо, що ми живемо в дуже важких обставинах для самозбереження. Українська громада мусить с п і л ь н о працювати, бо інакше ми розпорошимося на ніщо. Ми часто аж до банальности повторяємо гасло «в єдності сила», але цієї єдности ніяк не можемо досягнути. Це обов'язок Пласту і для добра спільноти, і для реального самозбереження в рямках власної мети прямувати до того, щоб таку єдність осягнути. Пласт мусить бути інтеґральною частиною цієї сільноти.

Микола Плавюк

МЕТА, ДЕФІНІЦІЯ І НАЗВА ПЛАСТУ

Перед тим, заки приступлю до аналізи справ, які є предметом нашої дискусії, хочу висловитись як «пластун далекого віддалення» чи громадянин до самої дискусії, яка розвинулась у зв'язку із Пластовим Конґресом Другим та його продовженням.

Дискусія є ознакою здорового суспільства, і тому ми засадничо не можемо мати застережень до того, що в пластовому середовищі проходять дискусії над різними питаннями. Але всі учасники тієї дискусії не можуть затрачувати відчуття х т о, д е і н а д ч и м веде дискусію. Це зокрема стосується дискусії, яка заторкає мету, дефініцію і назву Пласту.

По-моєму, ми не є покликані в умовинах далекого віддалення від України до дискусії над засадничими проблемами Пласту. Бо Пласт — це не еміґрантська формація, яку можна в умовинах еміґраційної дійсности змінити. Пласт своїми ідейними підставами, змістом і формами своєї дії, не згадуючи вже про його своєрідну методику, був і зостався продуктом потреб і можливостей українського юнацтва на українській землі. Політичні стосунки в Україні не сприяли його всебічному розвиткові, а тепер навіть не дозволяють взагалі на його існування. Тим то не менше Пласт був і лишився таки українським, твором нашої країни, а ми, еміґранти, перш усього маємо обов'язок зберегти його. Зберегти — це не означає змінити так, щоб він чи у своїх ідейних основах, чи в методиці відійшов від того Пласту, який постав в Україні. Я свідомий того, що за час дії Пласту в Україні чимало т. зв. теоретичних проблем не були з'ясовані.

Для багатьох тодішніх пластунів-юнаків вони взагалі не існували. Багато з них уже радше у зрілому віці, часто поза Україною, почали теоретично обґрунтовувати те, що пережили за часів пластової практики. І так довго, як довго ті теоретичні міркування не змінили самої основи Пласту, до них не можна мати великих застережень. Але сьогодні ті міркування посуваються задалеко, і якщо б ми мали прийняти деякі з них, то мусіли б усвідомити собі, що ми перестаємо бути продовженням Пласту, заснованого на українських землях, а на те місце уводимо нову еміґрантську організацію. Нам вільно творити всякі організації, але, по-моєму, ми не маємо права зміняти Пласту, розбивати його на дрібну монету, модернізуючи його до наших сучасних поглядів чи — як це дехто каже — теперішніх потреб.

Зміни у Пласті можна буде провести лише тоді, коли в Україні заіснують такі стосунки, які дозволять відновити дію Пласту там, і коли у зустрічі між юнацтвом того часу і засадничими напрямками Пласту з 1911 р. ствердимо, що для потреб українського юнацтва у майбутній Україні треба змінняти. Пласт, по-моєму, належить до тих небагатьох духових вартостей, які українська спільнота привезла із собою з України, якими вона може користуватися на чужині, але яких вона не має права в основі змінняти. Так як ніхто з нас не може на чужині змінити інституцій українських церков, так як ми не можемо змінити концепції Української Народньої Республіки в екзилі, так ми і не можемо змінити основних справ у Пласті.

Із такого засадничого до тих справ підходу випливає і моє становище до пропонованих змін назви, дефініції і мети Пласту.

В назві, у якій би це не було її модифікації, всюди і завжди Пласт мусить зостатися рухом, уладом чи організацією *молоді*. По-моєму, — це основне у Пласті, щоб він був організацією, рухом, уладом чи системою *юнацтва*. Як новацтво так і улади старшого пластунства чи пластового сеньйорату — це підготовні чи допоміжні етапи чи функці, які мають служити основному завданню Пласту — успішному пластуванню юнацтва.

У пропозиції зміни дефініції Пласту із «Пласт — це організація молоді» на «виховну організацію» я вбачаю тенденцію *відсувати* на дальший плян *юнацтво*, а *висувати* на важливіші місця в Пласті ті елементи, які можуть щонайбільше бути *допоміжні* для Пласту.

Найбільшою загрозою навіть у практичній дії Пласту тепер є саме те, що він перестав бути юнацькою організацією, бо *питома вага юнацтва змаліла в користь інших* елементів. Цей стан повинен нас радше заставити повертатися назад до юнацтва, а не навіть у назві Пласту віддалятися від того стану.

Ця сама тенденція є і у пропонованій зміні дефініції. Аспект молоді трохи розводнюється дуже небезпечними словами «доцільно керованого всебічного самовиховання молоді». Не менш небезпечним є пропонований додаток у дефініції Пласту «у напрямі вироблення характеру та закріплення української національної ідентичности». Бо цей додаток зовсім не вичерпує того, що згідно із «Життям в Пласті» є окреслене поняттям «патріотичне всебічне самовиховання».

Якщо мова про мету Пласту, то я не зовсім ясно розумію,

чому різні дискутанти, а зокрема пл. сен. Г. Коренець і М. Костко ідуть у таке роздрібнювання завдань чи мети Пласту. Перше всього така інтерпретація не вичерпує всіх питань, а з другого боку вона ставить Пласт у дивне відношення до виховного ідеалу українця в діяспорі, який ми спільно схвалювали на сесії СКВУ. Мету кожної української виховної організації в діяспорі ми тепер можемо схарактеризувати як намагання питомими собі методами виховувати своє членство-молодь у згоді із прийнятим на СКВУ виховним ідеалом.

Та цілий глузд схвалювання спільної дефініції виховного ідеалу був у тому, щоб заманіфестувати, що мета *всіх* виховних українських організацій у діяспорі та сама, тільки своїми питомими шляхами-методами вони самостійно до неї прямують. У цьому є логіка виправдання того, що в нас є *більше*, а не лише одна виховна організація. Отже, я за тим, щоб у питанні «мети» Пласту ми не йшли на окремі шляхи, лише прямували разом із усіма іншими українськими організаціями спільно.

На закінчення моїх міркувань я хочу висловитись за тим, щоб ми не перебільшували і ваги самої організації у Пласті. Я свідомий, що кожна плянова праця для своєї успішности вимагає чіткої організації. Так є і у Пласті. Але вона, себто організація, починає для декого ставати самоціллю, а не засобом. Як пересторога чи пригадка для тих, які перебільшують вагу організаційного аспекту в дії Пласту, повинен бути все таки наш власний пластовий досвід.

Від 1911 року Пласт пройшов різні етапи. Він ніколи не був найсильнішою під організаційним оглядом клітиною українського життя. Але якщо він пережив не одну із сильніших від себе організацій, якщо він зберігся, то тому, що у Пласті ми дотепер ніколи не переціновали ваги саме організаційного аспекту. Ми змінняли неодноразово наші організаційні форми, але завжди лишались найуспішнішою виховною системою чи концепцією, яка на різних етапах розвитку нашої спільноти за останніх майже 60 років на різних континентах старалася служити потребам кожночасної генерації української молоді.

Хай же і тепер у наших дискусіях це стоїть перед нашими очима. Бо воно напевно нас охоронить від надто швидкого вирішення у багатьох справах, які могли б змінити ті вартості Пласту, що в буревіях двох світових воєн, в умовинах польської окупації і еміграційного добробуту витримали і далі витримують життєвий іспит. Тож будьмо бистрі в аналізі наших проблем та обережні у наших висновках.

Роман Сенчук

ДУМКИ ДО ТЕМИ: МЕТА, ДЕФІНІЦІЯ І НАЗВА ПЛАСТУ

Мета Пласту повинна в основному віддзеркалювати ті принципи, що є включені в дефініцію виховного ідеалу українця в діяспорі, визначеного на сесії СКВУ. І тому видається мені доцільним та етичним у нашому намаганні визначити мету Пласту акцентувати перед молоддю факт її цілком природного пов'язання із довкіллям країни, у якій вона росте і виховується, та із культурно-національним світом її батьків.

Ясне ставлення цієї проблеми улегшує точніше з'ясувати місце та суспільну функцію молоді тепер і в мабутньому, звільняє її від багатьох сумнівів та гнітучих внутрішніх конфліктів і не дає їй причини вдаватися до нездорових репресій, які часто доводять до шкідливих і гострих виявів спротиву проти авторитету батьків і виховників або і до втечі від українського світу. Молодь сьогодні прагматична і наставлена на близькі, безпосередні цілі, а далекі, нечітко визначені дороговкази, часто ставлені у кліматі гаряче переяскравлених емоцій, не притягають уваги молоді. Це зокрема діється тоді, коли визначений їй (у нашому випадку образ людини стійкої, повноцінної та активної з провідницькими вартостями) може здійснюватися у щоденній широкій конфронтації з різноманітними виявами життя. І тут питання — де має наша молодь шукати цих можливостей, щоб вирости на активістів і провідників.

Живі контакти із культурним життям України сьогодні приступні лише обмеженій кількості молоді. Зрештою, вони принагідні і фрагментарні. Сьогодні вони є ще до деякої міри можливі, але завтра їх може вже не бути. Також наше культурне життя тут поза кордонами України, через те, що в ньому ведуть перед старші, виявляється для неї відстале і змістом, і формою, обмежене в можливостях поширитися на багато нових актуальних ділянок суспільно-культурного життя сучасної технологічної спільноти, воно не притягає молоді. Молодь у великій своїй більшості тримається осторонь від нього і на ділі не має можливостей у практичному вигляді виплекати і виявляти ті громадські вартості, які саме хочемо визначити в меті пластового виховання. Виходить так, що ці можливості молодь може знайти у своєму довкіллі, здебільша таки неукраїнському довкіллі — у спорті, при

кадетах, у політичних клюбах старших віком середньошкільників, у добровільній харитативній праці (напр., дівчата як помічниці медсестер у лікарнях) тощо. Деяка частина нашої української, а в тому пластової молоді, яка шукає ширших і багатших можливостей для своїх зацікавлень і амбіцій, саме це робить. Але робить це вона з незручним почуттям вини, що вона віддалюється від українського середовища, із побоюванням, що раніше чи пізніше її за це можуть осудити, а то й усунути поза рямки групи. Це почуття декого таки мучить, ступнево поглиблюється, а в багатьох випадках таки доводить до повного розриву з українським середовищем.

Мені здається, що коли українська спільнота ясно та зріло з'ясує собі дійсну ролю ширшого довкілля, в якому їй доводиться жити, а потребу розумної інтеграції в нього відкрито сприйме як природний і невідкличний процес у житті молоді, тоді наша молодь визбудеться всіх непотрібних побоювань, сумнівів і конфліктів та у висліді з більшою самовпевністю буде прямувати в життя з увагою до своєї суспільної ролі як громадянина країни свого народження та члена українського народу. У такій ясній психічній атмосфері, вільній від турботливих недомовлень, або й разючої гіпокризії, виховні впливи Пласту, зокрема в ділянці суспільно-національного виховання, не будуть натрапляти в молоді на ніякі внутрішні ускладнення, абож і небажані емоційні забурення. Ясність ситуації у взаєминах між двома довкіллями допоможе молоді звільнити та скоординувати всі внутрішні позитивні ресурси для визначення своєї ідентичности, у якій питання національного походження і свідомости теж корисно оформляться.

Наявність дії двох систем довкілля, ширшого неукраїнського та вужчого українського, у вихованні молоді повинна довести до швидшого усвідомлення потреби розумного усучаснення нашого суспільно-громадського життя в такій мірі, щоб воно стало відповіддю на зацікавлення, потреби та життєві прямування нашого молодого покоління. В оновленому вигляді і з ближчим до сучасного життя змістом воно буде мати кращі можливості корисно баляисувати впливи ширшого довкілля та дати молоді кращий виряд на її мандрівку в життя. Безсумнівно, Пласт мусить бути одним із перших у тому, щоб провірити, чи його сучасна організаційно-адміністраційна система та зміст і засоби виховної праці дійсно ведуть до успішної реалізації визначеної ним мети.

У висновку до повищих думок пропоную таку можливість визначення мети Пласту: «На основах християнського світогляду та здобутків світової, а в тому і української, культури виховати повноцінну, творчу людину, свідому своїх обов'язків у відношенні до своєї країни і українського народу зокрема».

***

Якщо врахувати голоси попередніх дискусій на форумі Пластового Конґресу Другого (перша пленарна сесія і п'ять семінарів Головної Комісії ПКД), що юнацька молодь потребує коротких і зрозумілих дефініцій, то мій проєкт на дефініцію Пласту такий: «Пласт — це виховна спільнота для успішної підготовки до життя».

Вона виглядає аж надто просто і надто загально, але якщо в її інтерпретації точніше визначити зміст «успішної підготовки» чи саме поняття успіху, вона може мати деяку вартість. У цій інтерпретації треба було б відмітити, що:

а) особистий успіх одиниці починається від зрілого відчуття свого «я» і від повного внутрішнього замирення з ним. Не втікати від себе, — ціле життя бути впорядку із собою, у чому включається і конечність глибокого усвідомлення свого національного походження та розуміння всіх обов'язків, що з того виринають;

б) людина не живе у відокремленні від інших, а є міцно зв'язана з рештою людської спільноти. Її щастя приходить лише на базі мудрого і зрілого погодження особистого з громадським. Справжня мета життя не у вузькому особистому щастю, а в несенні щастя іншим. Нам треба пам'ятати заповіт Бейдена Пауелла, щоб ми світ залишили кращим від того, який ми застали.

***

Коли йдеться про дефініцію Пласту, то я схиляюся до того, щоб замість «організація» вставити там «спільнота».

Організація поза всіма дійсними і неоспорюваними вартостями, визначеними в дефініції, сьогодні насуває поняття надто прецизної, штивної і майже змеханізованої системи. У цьому понятті як перші все виринають: непорушна система, централізація, рутинна контроля, рух зв'язку більше згори вділ ніж навпаки, — одним словом своєрідна машина. Сьогоднішня молодь (14 — 18-річня), чи нам це подобається чи ні, не любить нічого визначеного, непорушного, обмеженого у можливостях вияву і ви-

слову, а організація щораз то більше асоціюється в неї із таким відчуттям. Вона збігається з її уявою про «естаблішмент».

Натомість спільнота насуває більше відчуття інтимности, безпосередности, односги почувань і прямувань, — чогось, що дає більше можливости для зближення людини до людини, залишає більше обіцянок на пошану і довір'я.

Я свідомий того, що сама зміна в назві (з «організації» на «спільноту») не виправить недоліків, які бачимо на відтинну взаємин між провідниками, виховниками і молоддю. Маю тут на увазі гострих, штивних «капралів» і вічно причіпливих і гризливих виховниць, для яких буква правильника, якась дата для проведення проби чи «наказ згори» є важливішими як індивідуальні потреби чи проблеми юнака чи юначки. В атмосфері саме тієї «організаційної машини» доволі часто всіх притягається однією і тією самою закруткою, і у висліді не лишається ані часу, ані охоти (а деколи і вміння) на індивідуальний підхід до молодої людини, що саме його потребує. У цьому одна із перших причин, чому багато цікавих і здібних дітей залишають Пласт. Тиск конформізму в атмосфері мертво сприйнятої і на практиці примінюваної «організації» стає для багатьох щораз то прикрішим.

Ще раз підкреслюю, що стан, про який висловлюю свій погляд, це не прямий вислід назви як такої, а наших людських вартостей у Пласті, однак можливостей зміни на тому відтинку шляхом уведення нової назви і правильнього відчуття її суті виключати не можна.

ТАКІ КНИЖКИ

можна набути в адміністрації "Пластового Шляху":

1) **КІБЕРНЕТИКА, ЇЇ ВИНИКНЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ.** Написав: Атанас Фіґоль. Мюнхен, 1966 р. 48 сторінок. Ціна: 50 центів.
2) **СВІТОВИЙ КОНҐРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ.** Написав: Атанас Фіґоль. Мюнхен — Рим — Париж, 1965 р. 32 сторінки. Ціна: $1.00.
3) **ОСНОВОПОЛОЖНИК ПЛАСТУ.** До 80-річчя з дня народження д-ра Олександра Тисовського-Дрота. Мюнхен, 1966 р. 48 сторінок. Ціна: $1.00.
4) **УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАСТОВИЙ УЛАД.** Написав: Северин Левицький. Мюнхен, 1967 р. 136 сторінок. Ціна: $3.00.

Замовлення і належність посилати до адміністрації "Пл. Шляху":
Plastovy Shliakh Magazine, 2199 Bloor St. W., Toronto 9, Ont., Canada.

Ігор Старак

ДОВКІЛЛЯ ПЛАСТУ – УКРАЇНСЬКЕ І ЧУЖЕ

Подаємо статтю головного доповідача на семінарі ПКД в Торонті — пл. сен. Ігоря Старака, повністю, а тільки головніші думки його співдоповідачів. — **Редакція.**

Про довкілля Пласту написано вже багато, багато теж на цю тему дискутовано. А проте, ми ще далі шукаємо розв'язок для проблеми двох довкіль Пласту у діяспорі.

Щоб точніше визначити тему пластового довкілля, треба звернутися до певного моделю — схеми, а саме моделю соціологічної теорії систем. Система в соціологічному розумінні — це «об'єктивна одність закономірно пов'язаних між собою знань про суспільство» (УРЕ, т. 13, стор. 144), тобто дослідження того, як дана суспільна група осіб чи організація функціонують. Іншими словами, — модель системи каже нам, як щось працює, як воно функціонує. Наприклад, ми не вважаємо за систему таких людей, що їх ми бачимо згрупованих у підземці. Але вони можуть стати системою, коли вони себе зформують у клюб чи організацію. Є різні прикмети системи, але не будемо їх тут називати, бо це забрало б забагато часу. Додамо тільки одне, що більші системи мають складники, які називаються підсистемами, вони теж мають свої особливості і в свою чергу складаються із підсистем (структур).

Довкілля Пласту ділиться на дві частини: 1. українське довкілля, 2. чуже довкілля. Хочу ставити таку тезу: сьогоднішні турботи про дальше існування Пласту, а то й нашої спільноти у діяспорі, кореняться в тому, що ми не можемо (або не хочемо) зрозуміти, що чуже довкілля власне є головною системою нашої дійсности, а українське довкілля є підсистемою, у якій Пласт є тільки одним чинником (структурою) тієї ж підсистеми.

Провідники Пласту перестрашені явищем асиміляції (яка є і буде конечним фактом), стараються всіма силами відділити «чужу» систему довкілля від української підсистеми. Вони, на жаль, не зважають на те, що створення духового ґетта, зокрема для молоді, яка вже народилася в Канаді чи у США, є запереченням дійсности і витворенням штучної атмосфери, яка не поліпшує, а погіршує пластову виховну працю. Чому? Тому, що нереальне наставлення до довкілля створює у молодої людини великий психічний конфлікт між двома штучними приналежностями — українства і країни народження. Щогірше, цей конфлікт створюється в молоді саме тоді, коли вона до такого конфлікту найменше приготована.

Уже найвищий час, щоб пластові провідники згодилися із тим, що нашим найбільшим лихом не є асиміляція, а власне розєднання нашої спільноти (підсистеми), утрата ідейного ґрунту, гін за матеріяльними здобутками та неактуальність перестарілих партійних ідеологій. Такі суспільно-організаційні недомагання ділять українську спільноту на дрібні групи, які відпихають від себе дорастаючу молодь своєю дрібничковістю і абстрактністю та не дають молоді твердої бази для зформування своєї ідентичности.

Щоб можна краще усвідомити собі потребу зміни в нашому теперішньому способі думання і щоб усучаснити пластову працю, нам треба передусім глянути на ті два довкілля Пласту — як системи так і підсистеми нашої цілости в діяспорі. Тільки тоді пластова праця може станути динамічним моделем на майбутнє.

Пласт і «чуже» довкілля

Найкращим доказом того, що сьогодні Пласт допомагає схізофренії (розколенню ума) і додає додаткові труднощі, є приклад, що його наводить ст. пл. Мотря Грушкевич («Пластовий Шлях», ч. 2 (17), 1968 р.), яка пише: «Молоді українці, які народилися поза Україною, мають більше проблем аніж їхні ровесники англосакси. Ми живемо на перехресті двох світів, у тому розумінні, що перебуваємо у середовищі батьків, а одночасно живемо тим світом поза середовищем наших батьків і української громади... Українська молодь поголовно живе д в о м а світами...» Авторка далі стверджує, що ...«можна бути одночасно і українцем і американцем. І це ніякий парадокс»... І справді, щораз більше молоді не бачить цього великого парадоксу, — «але ще багато з них мають конфлікти», бо важко їм молодим погодитися із тими двома світами і вибирати один з них, — а це тому тільки, що організації творять їм штучні конфлікти поділом на два світи.

П л а с т я к в и х о в н а організація, власне, має дати молоді певний д о р о г о в к а з, як вона (молодь) має приймати реальність «двох світів», а не загострювати той конфлікт. По-перше треба сформувати у виховній системі існування великої неукраїнської системи (чому називати її чужою —?) і не ставитися негативно до неї. Наприклад, є зовсім нереальним, а то й шкідливим явищем, забороняти молоді говорити по-англійському під

загрозою чи то карою, а навпаки треба старатися переконати позитивним способом, коли й чому говорити по-українському та давати нагороди за українську красномовність, за мистецтво українського слова тощо.

Прірва поміж поколіннями і пластове довкілля

Прірва між поколіннями, хоча й не є новим явищем модерної доби, для української молоді в діяспорі є удвічі складнішою проблемою. Сильніший вплив не-української системи часто перемагає, і тоді збаламучена молода людина під тиском дужчого довкілля покидає українство та уникає всіх контактів із своїм рідним. У сьогоднішніх обставинах механізації, масової продукції та масового споживання, життя позбавляє людину такого потрібного їй взаємного контакту з іншими людьми та витворює в неї почуття осамотнення. Молода людина в таких обставинах примушена жити у світі, якого вона не створила. Тому вона відокремлюється від старших і шукає тепла та емоційного контакту між своїми ровесниками. І тут також Пласт може допомогти українській молоді, а саме тим, що допоможе їй знайти цей контакт з її ровесниками через ігри, перебування у природі, на мандрівці тощо. Але Пласт мусить повернутися до тих джерел справжнього пластування, — бо нема кращого способу від того, — щоб не піти за течією матеріялізму і міщанської погоні за накопичуванням майна.

Пласт і українське довкілля

Продовжуючи дискусію в розумінні теорії системи, я ще раз хочу підкреслити, що довкілля Пласту не складається з двох світів, але з двох систем — ширшої системи (не-українського середовища) і підсистеми (українського середовища), що разом з підсистемами різних етнічних середовищ власне творять загальне канадське середовище.

Українське довкілля мусить зберегти живучість тієї ж підсистеми у формі своїх організацій. Однією із тих організацій є Пласт. Але, щоб будь-яка організація мала будь-який сенс (щоб була живою), а зокрема молодеча організація, то вона мусить бути співзвучною із потребами сучасної молоді в умовинах її життя. Українське довкілля мусить допомагати тій організації, віддати на службу їй від себе деякі особистості із тієї підсистеми, основною рисою якої є саме її українство. Тому першочерговою справою українського довкілля є надати молоді конкретний і зрозумілий зміст ідеї України у сучасному розумінні.

Релігійне виховання і Церква

Крім родини, школи, організації в українській підсистемі важливу ролю у зберіганні української ідентичности повинна відігравати Церква. Але знаємо, що наші Церкви самі переживають кризи. Маємо такі випадки, що деякі Церкви стають у розріз з українськими інтересами та з українською спільнотою. Пласт як виховна організація, що має за свій найголовніший закон вірність Богові та Україні, може багато прислужитись до того, щоб ідейно поєднати спільноту в намірі затримати своєрідний і неповторний обряд, дати моральне скріплення спільноті своїм прикладом, поглибленням релігійности, зацікавленням життям Церкви та підсиленням її як організації. Але Пласт може так діяти тільки тоді, коли організація стане наново справді організацією вибраної української молоді.

Закінчення

Щоб Пласт, як організація молоді став справді елітарною організацією українських ідеалістів у діяспорі, його провідники мусять реально дивитися у майбутнє і практично повернутися до справжніх джерел пластування. Передусім мусимо усвідомити собі, що живемо і діємо в дуже скомплікованому середовищі, у світі великих суспільних перемін. Живемо в системі, де виринають важкі проблеми, особливо для молоді, зокрема щодо надто великої прірви між двома ґенераціями. Прірва між молодшими і старшими глибшає і ще буде далі глибшати. Атомова бомба, масова комунікація та поступи в медицині (пілюля), — це тільки деякі зміни, які дають молоді нову тямку про світ, про майбутнє тощо. Це зовсім інше поняття від того, що його мали про це ті, які виросли перед вищезгаданими відкриттями. Розбіжність у поглядах молодих і старших не зміниться аж доти, доки молодь сама не стане старшою ґенерацією, поки сама не зрозуміє свого положення і свого середовища.

Щоб допомогти українській молоді знайти себе в тому конфлікті нових змін і старих традицій, українська спільнота мусить змінити свої основні структури, тобто родину, Церкву, школу та виховні організації. Поперше — ті всі чинники мусять працювати разом — у підсистемі українського довкілля, щоб дати новим поколінням тверду базу, де б вони могли формуватися на ідейних українських людей поза межами України, але включених у життя свого нового оточення. Коли така молода людина буде почуватися свобідно в іншонаціональному оточенні, але

одночасно буде знати, хто вона є і від кого походить, то вона не може попасти в конфлікт. Але на це треба добрих, ідейних молодих провідників, а такі провідники можуть виховатися тільки в елітарній організації з високими вимогами. Тільки ідейні, повновартні, свідомі своїх завдань провідники можуть виплекати почуття приналежности до українства в діяспорі. Вони мусять мати ясне розуміння проблем, з якими сьогодні зустрічається молодь, як поза, так і всередині українського довкілля. Вони мусять бути твердими у ставленні вимог, але одночасно шукати нових спроможностей передавати ентузіязм молодим цікавою, актуальною програмою з високим стандартом.

На жаль, тепер не все так є. Ми бачимо, як Пласт матеріяльно росте, але щораз то складнішою стає його дія. Складна організація приносить складні проблеми і складну бюрократію. І так, як у великому місті людина затрачує особовість і перестає бути важливим чинником між мільйонами інших — таких, як вона, так і у складі пластової організації одиниці молодих членів відокремлюються від цілости, вони перестають цікавитися програмою тому, що перестають брати участь у плянуванні тієї програми. Вони залишають усе в руках проводу, а самі залишаються глядачами. Вони дивляться на ту програму, наче на екран телевізора, який можна кожної хвилини вилучити.

А так не повинно і не мусить бути. Пласт має нагоду вийти із теперішньої критичної ситуації краще ніж будь-яка інша організація, бо Пласт має за собою найдовшу традицію, найкращу методику, добрі закони та ідейну молодь. Одне, що нам бракує, — це ідейні провідники. А ми їх не маємо досить тому, що в масі неможливо виховати ідейно-провідних осіб.

Масовість у Пласті сьогодні уподібнює його до школи. Хоча багато твердять, що Пласт — це не школа, а проте, якщо приглянутися зблизька теперішній програмі, побачимо, що програма не лише подібна до шкільної, але й до того — до перестарілої шкільної програми. Факти доказують, що багато зайнять, які колись належали виключно скавтовій методі, тепер є частиною шкільної програми (наприклад, прогулянки). Тому вже найвищий час, щоб пластова програма була більше привабливою, доповнювала шкільні зайняття, а не конкурувала з ними. Наприклад: 1) починаймо пластове життя тоді, коли кінчається школа, а не тоді, коли вона починається; 2) безапеляційно дотримуймося пластових правил, законів і вимог; 3) повернімось до пластування у природі, серед пригод і невигод, а не

пластуймо у готових будівлях і при подаванні до стола їжі тощо. Одним словом, даймо молоді те, чого вона не знаходить у школі, дома, у місті. А особливо, даймо молоді відчути, що Пласт — це справді особлива організація, виключно українська, з високими вимогами. Тоді не будемо змушені просити дітей, щоб вступали до Пласту, бо вони напевно будуть просити нас, щоб їх прийняти до Пласту.

Олександра Ковальська

ДОВКІЛЛЯ ПЛАСТУ І ЗАВДАННЯ ПЛАСТПРИЯТУ

На виховання молодого покоління впливає багато чинників. Коли ближче приглянемося до довкілля, в якому живуть і виростають наші діти, краще зрозуміємо, чому вони такі, а не інші, чому не такі, якими ми їх хотіли б бачити.

Довкола нас бунти, протести, штрайки, демонстрації, расові заворушення, грабіжі, вбивства, жорстокість та звиродніння людини. Поширення наркотиків, неморальної літератури, легкий доступ до алькоголю, курення в дитячому віці — це світ, з яким щоденно зустрічаються наші діти. Коли до цього додати заник авторитету, нарушення його навіть у церкві, хаос у церковному житті, який витворився головним робом по Ватиканському Соборі Другому у Римі, коли священики і учителі релігії — кожний на свій лад — інтерпретують Божі правди, ставлять під сумнів багато справ нашого життя — все це є джерелом великих лих під час формування особовости. Впливи цих рухів не діють заспокійливо на юнака, який у віці дозрівання має свої особисті проблеми, він має і свої власні причини неспокою.

Матеріяльний добробут, який батьки створили дітям, не дає ані певности, ні спокою, бо хаос і бунти заохочують кожного до двобою із авторитетом. Додаймо ще неспокій, що його спричинюють технічні винаходи та удосконалення, перетворення людини у додаток до машини, відхід людини від природи, а через те послаблення відчуття краси, а з тим і занепад ідеалізму, змагу до досконалости. Додаймо вплив засобів комунікації — дію телебачення, радіо, преси, які засипають нас сенсаційними вістями про неґативні прояви життя суспільства.

У шкільництві також часті зміни в навчальних програмах, постійне шукання нових метод, неупорядкований підхід до на-

вчання, до учителів, навіть спорт тепер має іншу інтерпретацію; колись виграти значило старатися бути кращим і чесно здобути першість у змагу, — тепер спортивні осяги здобувається за всяку ціну, навіть нечесно.

Ось таке тепер середовище, в якому треба виховувати нашу молодь, боротись за її фізичне і духове здоров'я на таких різних фронтах.

Українське довкілля

Трохи краща, але все ж незадовільна ситуація є в українському середовищі. Неполадки в релігійному і політичному та громадському секторах, неодностайність програм у школах українознавства, нудні, нецікаві форми святкувань національних річниць, різні підходи до навчання у школі державній і українській, — все це теж негативно впливає на розвиток молодих. Так часто чуємо закид, що наші діти злі, невиховані, недобрі, але коли призадумаємося над цим питанням, то справді не можемо погодитися, що такими вони є. Наші діти є іншими, як були ми, а ми у їх віці були також не такими як наші батьки колись були.

Мені часами здається, що в нових обставинах у новому, такому зовсім відмінному світі, ми загубили по дорозі контакт з нашими дітьми; ми від них відстали, знемігшись, не дотримуємо кроку, затримали той близький контакт, який ми колись мали, коли діти були малими. Бачучи, що наші діти інші, ми не застановляємось над тим, що і ми змінились. Пригадаймо собі перші роки після приїзду сюди — скільки речей нас вражало, які ми були критичні, а сьогодні ми самі робимо те, що давніше ми самі критикували. Очевидно, що із припливом великої кількості іміґрантів обставини канадського життя змінилися. Асиміляція до довкілля, яка позначується і на нас дорослих, яскраво виступає тоді, коли ми зустрічаємося з українцями з рідних земель.

Великі зміни помітні у нас, на жаль, в нашу некористь. Та все ж прірва поміж нашими батьками і нами не є такою глибокою, як між нами і нашими дітьми. Ми виростали на Рідній Землі, жили в упорядкованих відносинах, у середовищах, де шанували старших, респектували авторитет, ми мали зв'язок із природою, горіли високими ідеалами, в тяжчому матеріяльному положенні ми таки чулись більше певні і зрівноважені. І тому ті обставини дали нам, а перед нами і нашим батькам, можливість бути такими, якими ми були. Я сподіваюсь, що наші діти, які тут покінчили школи, а тим більше ті, які родилися тут, таких проблем

не будуть мати. Вони будуть ближче до своїх дітей і будуть краще розуміти пориви і потреби своїх дітей.

Пластове середовище

Пласт — елітарна молодеча організація, завданням якої є гуртувати таку молодь, яка при співпраці своїх батьків із Пластом може включитись у цілу систему пластових вимог та їх добровільно виконувати. Пластова молодь, виховуючись на засадах християнського світогляду, своєю службою Богові й Україні повинна б приготовитись до функції провідників у різних секторах життя української громади. Пласт не має на меті виховувати пластунів для Пласту, але ідейних і жертовних громадян, відповідальних і сумлінних провідників українських громад. На це треба звертати пильну увагу, щоб у Пласті не створити ще одного ґетта.

Самозрозуміло, що Пласт, як частина української спільноти, має ті ж самі труднощі у своїй праці, що й ціле довкілля. У минулому Пласт зумів виховати таких провідників, якими гордиться український народ, та, на жаль, це тільки одиниці. Великий відсоток зовсім молодих людей відійшов від організованого життя. Дивним є те, що багато ідейних пластунів, у віці 30-40 років, відійшли зовсім від пластового життя та, не маючи родинних обтяжень, крім своєї професійної праці, не беруть участи у громадському житті. Над цим треба призадуматись і зарадити лихові.

Громадянство покладає великі надії на Пласт, ставить до нього великі вимоги як до організації, що має за мету виховувати провідників суспільного життя. Але, щоб ці надії Пласт міг оправдати, треба, щоб у пластову систему активно включилися всі батьки пластової молоді і дітвори, щоб з потребами Пласту були познайомлені всі ті чинники у громадському житті, без яких Пласт своєї функції не може сповнити, тобто українська церква, школа, преса, видавництва, об'єднання мистців, а зокрема письменників, не згадуючи тут про батьків, які повинні бути активними на всіх цих відтинках життя. Ми не можемо собі уявити існування Пласту без церкви, школи та всіх вичислених установ і організацій. Між ними мусить бути гармонійна співпраця і взаємний респект. Про все це повинні дбати в першу чергу провідники зорганізованого українського життя, а поруч них і пластовий провід, докладніше кажучи теж і Пластприят.

Завдання Пластприяту

Пластприят повинен бути лучником поміж Пластом і громадою. Від членів Пластприяту буде дуже багато залежати, як

громадянство буде ставитися до Пласту. Знаємо, що Пласт є частиною громади і щоб направити недоліки нашої спільноти, треба починати цю направу від себе самих, від своїх родин. Щоб створити пригожу атмосферу для доброго виховання, треба, щоб між нами старшими була співпраця і взаємний респект. Співпраця і взаємопошана веде до успіхів, успіхи ж дають ентузіязм, побільшують спроможності людей у праці. Тому важливою справою є справедлива оцінка і признання людям, які успішно працюють для церкви чи школи, які необхідні для нашого існування. Не можна, наприклад, доводити до такого стану, щоб тих членів Пластприяту, які менше активні у Пласті як в інших організаціях, знецінювати як провідників у Пласті. Вони так само цінні для Пласту вже хоч би тим, що вони виконують свої членські обов'язки, платять внески, приходять на сходини, інформуються про пластування своїх дітей, виконують пластові обов'язки, пов'язані із дітьми тощо. Їх треба розуміти, респектувати їхню громадську працю і не дорікати їм за більшу активність в інших організаціях. Таким ставленням справи з'єднуватимемо батьків для Пластприяту і одночасно здобуватимемо добру опінію Пластові, активізуючи батьків пластової молоді у громадському житті, впливаючи на покращання виховних якостей середовища наших дітей.

Пластприят уважають запліччям Пласту, але я не зовсім годжуся на таку інтерпретацію завдань Пластприяту. Ми не є ніяким запліччям, але повинні бути сильними плечима, без яких Пласт не може існувати.

В початках існування Пласту після його леґальної віднови в 1945 р. основним завданням Пластприяту було здобути фінансову базу для ведення виховної праці. Фінанси — річ конечна. Тепер, коли господарська ділянка добре розпрацьована, нам треба уважати, щоб наші зусилля більше спрямовувати на виховання, щоб самі фінанси не виповнювали змісту діяльности нашої організації.

Всі спільно мусимо дбати про християнське виховання нашої молоді. Тоді буде більше покликань до духовного стану. Релігійне виховання здійснюватиметься тоді, коли церква у житті родини матиме відповідне місце й пошану, коли зберігатимуться в родинах християнські традиції, коли діти відчуватимуть пошану до релігійних традицій і звичаїв, коли вони будуть практикуючими християнами і дбатимуть про збереження чистоти нашого обряду. Релігійне життя поглиблюватиметься, коли молодь бачитиме християнську етику у нашому громадському, товариському та родинному житті.

Крім загально відомих засобів національного виховання хочу підкреслити ще й такі, що мені видаються важливими. Треба нам старшим докласти зусиль, щоб наша молодь могла мати якнайбільше можливостей до співжиття. Обов'язком кожної громади по містах, де є більші скупчення українців, є побудувати доми для молоді, де б наша молодь могла зустрічатися і нав'язувати дружні зв'язки та плекати товариське співжиття. Треба також улаштовувати якнайбільше імпрез, які уможливлювали б зустрічі молоді з різних середовищ. У Торонті увелась добра традиція відбувати щороку традиційну Маланку для юнацтва з усіх молодечих організацій. Доброю нагодою для співжиття молоді є також різного роду зустрічі, національні святкування, у яких могла б виступати молодь (посвячення пам'ятників Шевченкові у Вінніпезі, у Вашінґтоні, Світовий Конґрес Вільних Українців у Нью-Йорку мали великий виховний вплив на нашу молодь).

Є ще цілий ряд завдань Пластприяту щодо конкретної виховної праці у Пласті. І так, члени Пластприяту добре можуть виконувати функції опікунів пластових частин. Треба допомагати нашим пластовим виховникам такими формами, як: підшукування потрібних виховників для новацтва і юнацтва, інструкторів для різних ділянок пластування, фахівців при підготовці імпрез, для проведення вишколів (науковців, психологів, мистців, педагогів, журналістів тощо). Члени Пластприяту повинні своїми порадами допомагати виховникам укладати виховні пляни, батьки ж найкраще знають, чого найбільше бракує їхнім дітям. Для познайомлення молоді з провідниками громадського життя доцільно улаштовувати зустрічі юнацтва з визначними особами з українського життя.

Багато також треба зробити і в середині самого Пластприяту, щоб батьки могли справді йти крок у крок з духом часу і могли своїм дітям допомогти охоронитися від поганих впливів «вулиці» та розвинути в них позитивні риси характеру. Щоб батьки могли цю функцію виконати, треба і їм постійного вишколу і дошколу. З тією метою треба влаштовувати лекції з різних ділянок знання, а зокрема з ділянки педагогіки і виховання, для загалу членства Пластприяту.

Ті ж з батьків, що є фахівцями ділянок знання, які в'яжуться з пластуванням, можуть виготовляти короткі гутірки, вишу-

кувати матеріял у літературі, оформлювати його відповідно і давати використовувати виховникам. Зорганізувати таку бібліотеку виховних матеріялів — це дуже пильне і дуже корисне завдання Пластприяту.

Активність Пластприяту може розгорнутися в різних напрямах. Але в осередку його зацікавлення завжди будуть діти і молодь, якої вони є батьками. Тому середовище Пластприяту найважливіше для Пласту. І праця над вихованням молодого покоління стає першою потребою усіх національно свідомих громадян. Розроблення плянів діяльности Пластприяту, форм і засобів для здійснення цих плянів, вишкіл провідників Пластприяту — це повинно стати головним завданням внутрішньої дії організації батьків пластової дітвори і молоді.

о. Володимир Івашко

ЯК РОЗУМІЄ ВІРНІСТЬ УКРАЇНІ МОЛОДЬ НАРОДЖЕНА У КАНАДІ?

Через те, що Пластова Група в Саскатуні, яка є чи не єдиною у Пласті щодо складу свого членства (більшість дітей — це третє покоління, їхні батьки народжені в Канаді!), доцільно буде проаналізувати наскільки здійснюється Перший Головний Обов'язок Пластуна в житті саме цих дітей, головним чином — як вони ставляться до проблеми вірности Україні.

Для кращої ілюстрації добре мати на увазі дані: усі батьки пластової молоді є членами гуртка Пластприяту. На всіх 46 членів Пластприяту 26 із них народжені в Канаді, новоприбулих 15, мішаних 5. На всіх дітей, які належать до Пласту, тут роджених батьків є 43, дітей новоприбулих 24, мішаних 8.

Ставлення тут роджених батьків до Пласту дуже прихильне, навіть дуже щире і сердечне. Пластприят діє з моментом заснування Пластової Групи в Саскатуні (1955). Український Пласт порівнюють батьки до канадського скавтінґу, із тією різницею, що в Пласті вчать «**триматися свого**». Якраз цей вислів віддзеркалює їхнє розуміння ваги рідного середовища. Батьки посилають дітей до Пласту, щоб перебували серед українських дітей і молоді, щоб відтягнути їх від «вулиці», а що найважливіше охоронити їх від поганого товариства.

Дуже важливим моментом, що його вони оцінюють у Пласті, це вимога вживання української мови. Алеж ми знаємо, що Пласт не може навчити мови в тій мірі, що дім та школа. Він не може заступити їх.

Притягають дітвору і молодь у Пласті такі його елементи, як однострої, таборування, пісні, назовництво, система нагород тощо.

Але великим недоліком для правильного зрозуміння Першого Головного Обов'язку пластуна в умовах Саскатуну є брак знання української історії, географії, літератури, мистецтва. Є мало народжених у Канаді батьків, які є грамотні по-українському, у розмовній українській мові вони вживають багато українізованих англійських слів. За це їх годі обвинувачувати. На фармах, де вони народилися і виростали, не було українських шкіл та інших нагод, щоб навчитися української грамоти. Літні двотижневі курси помагали небагато, а програма церковних шкіл обмежувалася до пописів дітей і до релігійного виховання.

Національне виховання проводили дідусі та бабусі, які також не були грамотні, а їх патріотизм відносився до Старого Краю і прив'язання до рідного села. Із такого середовища походить більшість членства в Саскатунській Пластовій Групі. Але, не зважаючи на їх малу українознавчу освіту, вони відчувають, чому треба бути «вірним Україні». Так їх навчають їхні батьки, і так роблять їхні співгромадяни французи, англійці. Бо хоча для них Рідний Край — це Канада, то любити свій «Старий Край» — це чеснота, тим більша, що Рідний Край потребує допомоги куди більше як Індія, Конґо, Біяфра чи Бразилія. І нема чого зміняти свого імени, бо лише та людина має гарний характер, яка вірна своїм предкам, яка не втікає від себе, у якої живі патріотичні і гуманні почування.

Олег Кандиба

ПЛАСТОВА МЕТОДА

Поруч ідейних основ Пласту його метода належить до найцінніших елементів пластової виховної системи. Добираючи теми для семінарів ПКД, організатори їх присвятили саме методі спеціяльно багато уваги. Аналіза пластового життя нашими практиками дала цікавий матеріял, а їхні суґестії, це те найцінніше, що допомагає виховникам проводити в життя самовиховання, тобто засади пластової життєвої гри.

Рекомендації доповідачів наголошують потребу поглиблення теоретичного знання методи самовиховання серед виховників, стосування засобів прищеплювати його засади серед молоді та вміння пристосовувати методу в окремих вікових групах пластового членства. **Редакція.**

«Кожна організація, яка має ясно визначену ціль, мусить якнайшвидше рішитися на спішний спосіб осягнення цієї мети, щоб у найкоротшому часі здобути найбільші осяги і щоб заощадити собі марну витрату зусилля і коштів».

Пласт, пластова молодь і спільнота-довкілля творять разом симбіотичну трійцю, добро якої залежить від взаємного задоволення потреб усіх членів цієї трійки. Подібно, як пластова молодь має свої певні потреби і зобов'язання супроти Пласту і спільноти, так і Пласт, і спільнота потребують виконання певних умов, тобто існує у цій трійці взаємна співдія, обопільна служба своїм партнерам. Треба уточнити, що до спільноти зачисляємо всі інші молодечі організації, державні установи та всі українські середовища із політичними включно. Під словом «Пласт» розуміємо ідеологію, правила поведінки, визначені пластовими ідейними основами і законом, та членство з його організаційним поділом і проводами.

Співдія Пласту з молоддю

У цій доповіді нам треба головним робом обмежитися до теми співакції Пласту з молоддю, бо теми взаємин Пласту із спільнотою або молоді із спільнотою самі для себе такі широкі, що нам не вистало б часу їх задовільно розвинути.

Успішна й задовільна співакція пластової організації із пластовою молоддю залежить від того, чи Пласт і молодь мають у собі такі стимулюючі чинники, які б викликували потребу постійної симбіози.

Ми не будемо зупинятися над аналізою значення національних елементів у пластовому вихованні та над ідейними напрямними Пласту. Нам доцільно тут підкреслити такі справи: Пласт вимагає від своєї молоді засвоєння певних моральних і культурних засад та засвоєння національної свідомости. Іншими словами, Пласт має за ціль виховати молодь на свідомих членів української спільноти, а разом із тим і на зразкових канадських громадян.

З другого боку молодь шукає в Пласті помочі для визначення свого місця у світі, яке з кожним роком ускладнюється технологічно, соціологічно та економічно. Самовизначення, тобто знайдення своєї ідентичности у світі, який щораз то чіткіше визнає перевагу масовости над індивідуалізмом, стає також із кожним роком скомплікованішим. Ще більше турбує молодь питання, — як погодити український патріотизм із життям і обов'язками супроти країни замешкання. В загальному ж переважно пластова молодь прагне знайти у Пласті розвагу, нагоду втекти від нудного існування серед англомовної маси. Пласт із своєю методою може дати молоді різнородні і цікаві зайняття та зв'язані з тим здорові переживання.

Важливою функцією Пласту є також і те, що він дає молоді відповідь на багато питань, пов'язаних із зрозумінням ідей і мотивацією поведінки їхніх батьків.

Пластова молодь, якщо вона має почуття гордости з приналежности до українського народу, а з тим і до Пласту, не боїться своєї відмінности у чужому середовищі. Але ця національна і пластова гордість може існувати лише поруч із відчуттям якогось значення і своїх вартостей, здобутих у Пласті чи в спільноті взагалі. Тому то правильне виконування виховної програми у Пласті, здобування осягів незвичайно важливий чинник пластової виховної системи.

Бачимо, що вимог і потреб молоді у відношенні до Пласту куди більше ніж би на перший погляд здавалося. До того ці вимоги дуже тяжкі у нашому сучасному житті.

Дотеперішнє пластове життя у Канаді показує, що Пласт не осягнув великих осягів у великій мірі тому, що ставив свої вимоги до молоді ясно, категорично і непомильно, трактуючи таким чином молодь не як партнера чи співпрацівника на багатьох відтинках, але як об'єкт до маніпуляції. Провід часто забував, що молодь має свої вимоги і потреби, з якими треба числитися. Під назвою «Пласт» розуміємо — «організація української

молоді», а в практиці він зачасто буває продовженням февдалізму, базованого на різниці віку — провідників і молоді! Цей провід зачасто не знає і не розуміє, а найважливіше не виявляє зацікавлення, щоб пізнати потреби сучасної пластової молоді; він гостро реагує на найневинніше квестіонування пластової ідеології. Такий стан указує на домінацію старших над молоддю.

Ще раз треба ствердити, що для успішного й корисного співжиття двох чинників, кожний з них мусить задовольняти емоційні, фізичні та інтелектуальні потреби другої істоти! Отже, чи не диво, що багато пластової молоді не є справді зацікавлені Пластом, а належать туди лише через тиск збоку батьків.

Більшість молоді, через брак ініціятиви і досвіду, завжди буде досить пасивною у пластовому житті. Отже, пластовий провід, як ініціятор-пляновик і контрольний орган, для успіху своєї праці мусить знайти і застосувати у своїй праці методу, яка була б чуйна і гнучка та яка задовольняла б потреби пластової молоді, закорінюючи одночасно пластові ідеали у світосприймання та життя тієї молоді.

Пригляньмося ж трохи ближче до елементів пластової методи.

Особливості пластової методи

Предметом зацікавлення в пластовій праці у першу чергу є особа. Дуже загально кажучи, одиниця має контак із своїм довкілялм лише через два засоби: 1) речі або фізичні об'єкти, 2) ідейні або духові концепти. У дуже молодому віці дитина живе виключно фізичним існуванням. Задоволення фізичних потреб, потреба гри, забави та егоцентризм керують її вчинками. Під час нормального розвитку дитина зустрічається із такими елементами людських вартостей, як: любов, віра, милосердя, льояльність, чи навпаки — із їхніми антиподами, — ненавистю, недовір'ям, жорстокістю, заперечуванням атворитетів тощо. Згодом зацікавлення дитини радикально змінюються, переходячи від матеріялістично - егоїстичних до ідеалістично - ексоцентричних. (Це відноситься до більшсести випадків. Часто бувають випадки, коли дитина не розвивається за цією схемою). Приходимо до висновку, що підхід чи м е т о д а співжиття із такою одиницею мусить мінятися із її віком!

Отже, перша й друга особливість пластової методи — це чуйність провідників та гнучкість їх підходу до молоді. Пластові провідники завжди мусять відчувати, коли потрібні зміни, і мусять бути настільки гнучкі, щоб у ході пластової праці помогти

молоді розв'язати проблеми, які її турбують, а не іґнорувати їх і вимагати, щоб молодь сама своїми силами змінялася чи застосовувалася до вимог проводу насліпо. Недотримання цих принципів відразу порушить делікатну рівновагу пластової симбіози.

Приступаючи ближче до практики, треба поставити кілька передумов, без яких не можна вести жодної поважної праці.

1) Успішність виховної праці за пластовою методою вимагає гармонійної співдії дому, школи і церкви.

2) Пластові провідники (адміністратори та виховники) мусять бути добре вишколеними в усіх аспектах пластової ідеології, пластових звичаїв і процедур у пластуванні. Вони мусять вірити в ідею і жити за пластовими принципами. Це потрібне для того, щоб вони могли стати живими прикладами для наслідування.

3) Виховники повинні бути позитивно наставленими до життя, любити молодь і мати природжені зацікавлення виховною працею.

4) Пластовий провід на всіх рівнях мусить бути понад якоюнебудь критикою збоку пластової молоді. Внутрішні непорозуміння серед провідників не сміють іти вдолину. Молодь для свого позитивного розвитку потребує авторитетів. Критика руйнує авторитет і респек проводу, якщо його критикують серед молоді непідготованої до самостійного осуду.

5) Мусить бути добрий зв'язок і повне порозуміння та інформація поміж усіма щаблями провідників і молоддю.

Головні етапи розвитку пластової частини

Саме ведення якоїнебудь пластової частини, на мою думку, складається із чотирьох аспектів, які можуть іти за чергою або одночасно, залежно від розвитку та зацікавлень пластунів:

1) Індоктринація або представлення пластової ідеї;
2) Анґажування до праці,
3) Вивчення основ,
4) Інспірація до дальших подвигів.

У першому етапі стараємося представити молоді поняття про Пласт з аспекту ідеології, ставлення пластуна до цілости пластової проблематики, способу і стилю пластового життя, пояснюємо які обов'язки чекають пластуна тощо. У висліді цього юнак уперше відчуває різницю поміж пластуном і не-пластуном, інші пластуна випливає не тільки через привілей одягати однострій, користуватися пластовими ритуалами, звичаями, способом

життя і дбайливістю про українську мову. У цій стадії виховання юнак уперше має почути слово «елітарність», трохи зрозуміти його значення. Згодом він щораз глибше і всебічніше буде входити у проблематику добре зрозумілої елітарности та зобов'язань, які вона за собою потягає. У цій фазі головну ролю відіграють досвідчені пластові виховники, бо із вражень, винесених на перших гутірках, будуватиметься дальша пластова постава юнака. Цей період познайомлення юнаків із Пластом при допомозі їхнього виховника повинна тривати не довше як до часу закінчення першої проби.

В другому етапі виховник старається віднайти потенціяльних провідників з-поміж своїх юнаків і розвивати в них зацікавлення бути провідниками в гуртках. Він плянує і дбає про виконання плянів спільно з усіма членами гуртка, заохочуючи підготовляти окремі точки гурткових сходин. Гурткова праця торкається безпосередньо юнака — провідника гуртка, і він відчуває вартість свого вкладу в гурткову цілість. Починає розуміти, що гурток залежить від нього, а він від гуртка. Це приносить велику користь у розвитку майбутнього провідника. У цьому процесі, який ми називаємо ізживанням, юнак знаходить своє самовизначення у групі завдяки вияву своєї ініціятиви і творчости. Особливе зацікавлення виховника у кожному з його юнаків протидіє масовості і під добрим доглядом виховника гурток рушає в дорогу до самодіяльности.

Третій етап діяльности гуртка — це основний і найдовший період життя гуртка. Головну ролю відіграє різноманітна програма, базована на праці в гурті. Тематика зайнять пов'язана із вимогами пластових проб та із зацікавленнями юнацтва. Ця праця дуже важлива, бо під час неї юнак набуває ті вмілості і переживання, які надають йому почуття вартости. Вона приналджуватиме юнацтво до Пласту і тим відтягатиме його від англійського середовища. Під час товариських дискусій виховник і юнаки будуть старатися розв'язати трудні питання про їхнє ставлення до довкілля, про небезпеки занепаду українського життя тощо. Цим способом психічні потреби юнаків будуть задоволені і помалу юнак набуватиме суспільну свідомість.

Останній, четвертий етап виховної праці, повинен початися із першим днем життя дитини у Пласті і ніколи не кінчитись. Цей елемент виховної праці — це інспірація постійних прагнень удосконалюватись, бути здібним на подвиги. Під час розвивання цієї інспірації треба мати на увазі такі потреби юнака:

а) здобування менших осягів,

б) нагороди за успіхи у формі похвали зверхників,

в) особистий контакт виховника із юнаком, через який можна стимулювати юнака до більших зусиль.

Інспірація юнака завершується тим, що надійних юнаків слід підготовляти та анґажувати до виховної праці. Щоб це було успішним, треба, щоб пластовий провід слідкував постійно за усіма ліпшими юнаками, увіходив у товариський контакт з ними і щоб міг підсилити їхні амбіції, розвиваючи потребу посвяти для ідеї. Особистий вклад молодого виховника в організацію, невідлучно його прив'язує на довший час до Пласту і запевняє Пластові постійну серію динамічних провідників.

Вибравши, отже, такий посередній спосіб виховного впливу на провідників у гуртках (а в ньому є численні позитиви!), треба пам'ятати, що добрий приклад виховника для них є далеко вартісніший ніж гострий наказ. Товариські контакти з ними набагато успішніші, ніж капральська дисципліна.

А проте, і на цьому не кінець у виховному процесі. Тут потрібна постійна активність і вклад зусиль пластової молоді в усіх ділянках життя юнацтва, у всіх аспектах і напрямках багатого творчого його життя. Пласт повинен стати потребою молоді, її творчістю.

Кінчаючи, потверджую, що пластовий закон є основою культурної поведінки, і тому є цінним стимулом, щоб здобути повний успіх у житті. Тому він є справді одвічним і довічним законом. Як такий, він ніколи не зміниться, його вимоги незмінно актуальні. Лише метода його уведення в пластове життя може змінятися, залежно від місцевих обставин, але це залежить від Вас, друзі провідники!

У кожному пластовому домі повинна бути книжка

УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАСТОВИЙ УЛАД

Написав: СЕВЕРИН ЛЕВИЦЬКИЙ

136 сторінок. Ціна в Канаді і США 3.00 дол., а для інших країн рівновартість у їхній валюті. Замовляти в адміністрації "Пл. Шляху": **Plastovy Shliakh Magazine, 2199 Bloor St. W., Toronto 9, Ont. Canada.**

Іван Франів

ПЛАСТОВА МЕТОДА ПРАЦІ В УПН

Вступ

Про пластову методу праці в новацтві можна говорити багато, якщо будемо згадувати про деталі, які є у програмі вишколу новацьких виховників. Але я думаю, що завданням цього семінару не повторювати всього відомого, а радше проаналізувати дотеперішню працю і методу — чи вона зовсім успішна, а якщо ні, то які є того причини. А найважливіше це знайти і ввести відповідні зміни та удосконалення, які могли б нам успішно служити в майбутньому.

Насамперед треба мати ясний погляд на мету, бо метода є лише вказівки як провести в життя певні заходи у праці з новацтвом, спосіб, який допомагає осягнути визначену мету.

Щоб визначити новацьку пластову методу, треба чіткого вияснення вимог до членства. Щоб метода могла успішно діяти, треба точно її проводити. Від цього залежить і вислід праці, успіх пластової методи. Без чітко визначеної мети, без вимог до членства і правильного пристосування методи — нічого позитивного не можна сподіватися від самого говорення про методу.

Чого потрібно, щоб пластова метода могла діяти?

З уваги на повище сказане зупинімося над дійсним станом у новацькому уладі. Про позитиви методи можна говорити тоді, коли будемо мати:

1) Новаків з відповідними даними, що їх забезпечує домашнє середовище. 2) Виховників, які зможуть ту методу вміло застосувати. 3) Стиль життя цілого пластового середовища, який зумів би надати певний тон і який заохотив би новацтво до великої і цікавої всебічної життєвої гри.

Приглядаючись новакам, їх природженим властивостям і зацікавленням, поминаючи на цьому місці негативні прояви їхньої поведінки, ми відразу матимемо уявлення про те, якою методою треба працювати з новацтвом.

1. Діти новацького віку, а зокрема молодшого, живуть ще переважно казковим та уявним світом. У цьому періоді життя вони пізнають ступнево реальний світ з їхнього довкілля. Вони ще дуже часто не можуть розрізнити казки від дійсности, але

вже вміють побачити контраст поміж добром і злом. Їх зацікавлення, щоб пізнати правдивий світ досить велике. Їх світосприймання, погодження казкового світу з реальним є дуже важливим процесом, який дає їм основи до якогось напрямку.

І саме це є нашим завданням, щоб допомогти новакам пластовою методою розвинути їх уяву про добро і зло, яка поклала б тривкі основи для шляху їхнього життя, стереженого пластовим законом.

Як це осягати? Наприклад, цікавою казкою ми переносимо новаків уявою у далеку нашу батьківщину, якої вони ніколи не бачили. Тоді в їх уяві постане картина краси її землі, а одночасно із тим десь на дні душі зародиться любов до неї, яка можливо залишиться на ціле життя.

2. Другою характерною прикметою дітей новацького віку є їхнє нестримне бажання бавитися, переживати різні життєві ситуації у забаві. Цей гін до гри ми використовуємо у виховній праці є новацтвом. Уведення елементу гри у життя дітей та молоді — це і є те, що ми звемо пластовою методою.

Тому, що гра є найдоступнішою формою для новаків, бо через гру вони вмикаються в життя, саме тому гра виконує найбільш виховну функцію у новацькій системі.

У грі, що вміло пов'язана із темою новацьких зайнять, новаки вчаться пізнавати історію України легким способом. Уявляючи себе в ролі отроків, княжих дружинників, козацьких джур, січових стрільців, повстанців та інших історичних чи казкових і реальних персонажів, переживаючи зовсім свобідно по-своему різні ситуації, новаки формують свою особовість.

А також у грі новаки набувають пластові прикмети, тобто вчаться справедливости, витривалости, співпраці з гуртом, розвивають бажання допомагати іншим, плекають життєрадість, бистрість змислів, зарадність та багато інших прикмет, що є метою пластового виховання.

Можна сказати, що пластова метода, головне гра в новацтві, природніша і відповідніша потребам новаків як юнаків. Юнаки, починаючи гру, дуже часто вже знають ціль даної гри — чи це буде ціль вироблення бистроти змислів, пам'яти тощо, чи вміння оцінювати життєву ситуацію та здобутись на поміч іншим, вимір справедливости чи вийти із скрутної ситуації. Юнаки в перебігу гри можуть забути за мету, але вони є свідомі того, що та грає є до певної міри школою.

Для новаків же у грі одна ціль — вони хочуть бавитися і знайти від цього вдоволення. Вони також змагаються поміж собою і зовсім природно, що ніхто не любить програти. Тому тут є дуже важлива роля виховника, який повинен знати не лише ціль і функцію, яку дана гра виконує, але щоб міг повести так гру, аби вона не була для новаків лише на те, щоб виграти, але, щоб сам процес гри дав їм якнайбільше радости і задоволення.

Цей аспект гри дуже важливий і стосується до всіх точок і до всіх видів новацьких зайнять. Бо для новаків повинні бути всі елементи новацьких зайнят грою, а цілість новацьких зайнять ігровим комплексом. Якщо виховник має програму новацьких зайнять і хоче осягнути визначену мету з намаганням виконати норми (звичайно українознавства), тоді не лише розповідь, але й інші елементи зайнять, і навіть сама гра, перестає бути грою.

Тому є також різниця поміж новацьким і юнацьким виховником. Юнацький виховник дає юнакам напрям, а сам іде за ними в тіні, а лише порадами спрямовує їх до мети. Новацький виховник веде новаків до мети грою, в якій вони вчаться побороювати труднощі несвідомо і в грі проходять терен, який веде до мети.

Думаю, що немає потреби увіходити більше в теорію, бо чим більше заглиблюємося в теорію, тим далі втікаємо від дійсности, від теперішнього стану. А дійсність говорить нам, що пластова метода в новацтві дуже часто не досягає своєї мети, головним чином із трьох причин, які згадав я на початку (чітко визначена мета, вимоги до членства і правильне застосування методи).

3. Ми маємо частину новаків, які виростають у таких домах, у яких не практикується релігійне життя, в них усе, що українське недоцінюється або критикується, а буває і таке, що й українська мова помалу перестає бути розмовною мовою в хаті.

Коли ж узяти на увагу такий елемент морального виховання — як потреба пластуна робити щоденно добрі вчинки, жити за ідейними напрямними пластових ідеалів, здобуватися на зразкову пластову поведінку, мабуть доведеться ствердити, що більшість домів, в яких виростають новаки, не співпрацюють

у плеканню оцих прикмет. А про ролю дому у вихованні не доводиться тут говорити, бо це всім відомо.

Наша пластова метода не буде цілком пластовою і не зможе осягнути бажаної мети, якщо не будемо мати переваги членства із позитивними нахилами до пластових засад. Бо діти беруть приклад не лише з виховника, а також і від своїх товаришів. А більшість, звичайно, надає тон і творить таке середовище, у якому добрі новаки бачать суперечність між виховником і їх гуртом, і не можуть сприйняти легко того, до чого їх виховник веде. Вплив товариства на дітей майже завжди буде дужчий від усіх заходів виховника, і то найвідповіднішою формою, тобто грою, розповіддю, імпрезами. Невідповідне товариство може витворити несприятливу атмосферу, вплив якої переважить заходи виховника.

4. Діти, які слабко володіють українською мовою, не дають можливости вповні застосувати пластову методу. Наприклад, з ними неможливо провести цікаво складнішу гру, яка вимагає знання української мови. Навіть найцікавіша розповідь затрачує свій чар і пов'язаність, коли потрібно зачасто переривати і пояснювати незрозумілі для них слова. Такі новаки стримують ріст роїв і роблять новацькі зайняття для нормальних україномовних новаків нецікавими.

5. Як було сказано, що метода є залежна також і від виховників. Тому пригляньмося ближче до тих, що повинні вміти застосувати пластову методу в новацтві. Не всі новацькі виховники пройшли відповідний вишкіл, щоб могти повно користуватися пластовою методою.

Молодші виховники мають більші труднощі з українською тематикою, яка вимагає знання української дитячої і педагогічної літератури. В загальному не можна сподіватися, щоб 16 чи 17-річний юнак міг мати великий виховний досвід і знайти індивідуальний підхід до новака. Такими можуть бути тільки одиниці. А ми, старші виховники, звичайно під враженням страху асиміляційного процесу намагаємося просувати українознавство дуже часто з пересадою. І тим самим зближаємося своєю методою до школи і робимо тим самим з новацьких зайнять ще одну українську школу. Хоча і розуміємо дітей, знаємо, що вони люблять, а що ні, а проте, в нас є тенденція втискати українство новакам із пересадою, забуваючи дуже часто, що всяка пересада дає негативний вислід.

Висновки

У загальному можна сказати, що новацька метода терпить від поганої традиції, яка завелася у нас із нерозуміння і незнання цієї ж новацької методи.

Думаю, що цей короткий огляд дає нам приблизний образ того, наскільки пластова метода успішна в новацтві. А що пластова метода повинна бути успішною, про це говорить хоч би те, що сучасна школа примінює щораз то більше і всесторонніше скавтову методу в навчанні. У сучасній школі не лише вивчають предмети цією скавтовою методою ігор, але для розвитку здібностей учнів пристосовують індивідуальний підхід, систему вибору ділянок науки подібно як це є з новацькими вмілостями. Та введення у школу скавтової методи гри поменшує зацікавлення новаків новацькими зайняттями, бо школа має професійні сили і потрібні досконаліші засоби, з якими у Пласті конкурувати тяжко.

Але не зважаючи на все, ми ще маємо багато поля до попису, щоб розвинути нашу виховну систему й методу, що їх школа ледви чи зможе мати взагалі. Пласт має новацькі проби, умілості, однострій і візнаки, що є важливим виховним засобом і притягальним елементом пластової системи.

Як поліпшити стан праці в новацтві?

Треба розвинути деякі занедбані ділянки, а саме:

1) Увести більке чару і романтики у новацькі церемонії-ли, значить треба придумати оригінальні відкриття і закриття новацьких сходин, збірок, святкові моменти, такі як от — заява вступу, складання новацької обіцянки,, іменування на вищі ступені і вручання відзнак умілостей повинно відбуватися з великими церемоніями, що їх новаки могли б переживати. Це все спричинилося б до більшого зацікавлення новаків новацькими зайняттями і до скріплення пластових ціх характеру новаків. Новацькі вогники з різних нагод повинні бути для новаків чарівними казками, в якій вони є дійовими особами і беруть активну участь у проведенні самого вогнища.

2) Другим важливим елементом новацької діяльности, який треба ширше розвинути, є новацькі вмілості. Сьогоднішній світ поступає швидким кроком уперед, головно в техніці, і це має вплив на зацікавлення і розвиток знання в новаків. Тому не можна думати, що якісь складні технічні вміння не для новацтва, а навпаки — треба ними поширювати зацікавлення хлопців, бо це приготує їх до юнацтва і розвине їхні творчі спроможності.

Новацькі вмілості вимагають поважніших завдань, а з тим і складнішої і довшої підготовки, щоб новак відчув, за що дістає відзнаку вмілости. При цьому хочу згадати, що відзнака повинна бути кращої якости, довготривала і естетична, бо для новака вона є головною ціллю у здобуванні вмілости.

Підсумовуючи все сказане, бачимо, що для успішности пластової методи у новацтві у першу чергу є селекція членства, а з тим визначення системи і принципів цієї селекційної системи. Треба постійної дбайливости про удосконалення пластової методи, сполученої із застосовуванням найновіших засобів і з вишколом виховників. Тому виховники повинні постійно підвищувати свої кваліфікації, користуватися підручниками і методичними засобами. Із цією метою треба для вишколу КВ (кадри виховників) запрошувати фахових людей, які мають модерний підхід до навчання (учителі-методисти). Запрошувати їх ставати членами кадр і щоб вони своїми гутірками допомагали новацьким виховникам знайомитися з новітніми методами, які можна б було у достосованій формі використовувати в новацтві.

Якщо розв'яжемо ці дві проблеми — членства і виховників, то третю — пластовий стиль, буде нам легше розв'язувати, і тепер, і в майбутньому. І щойно тоді зможемо виразніше побачити пластову методу в новацтві і теоретично її правильно оформити.

Таня Онищук

ПЛАСТОВА МЕТОДА ПРАЦІ СЕРЕД НОВАЧОК

Ідея, мета, методика — це три головні елементи в кожній виховній праці. Щоб осягнути конкретні і бажані висліди у праці, треба докладно визначити значення цих трьох слів.

Пластова ідеологія незмінна, бо коли б її змінити, то змінився б основний характер Пласту. Мета Пласту, за словами Дрота, — це організування молоді для патріотичного і всестороннього самовиховання, іншими словами, виховуємо людину всебічно розвинену, в основному наставлену на службу Богові, Україні, з високими моральними та етичними принципами, з гармонійно поєднаними духовими і фізичними якостями. Якими засобами це осягаємо — це відноситься до методики. Дефініцію методики можна висловити так: методика — це систематичний спосіб діяння, щоб осягнути дану мету.

Заки розпічнемо наші міркування про методику пластового виховання, зупинімось над проблемами світогляду чи наставлення пластунів до світу, людства, а зокрема до українського народу. Це дуже тісно пов'язане із методикою. Запитаймося — яке місце ми як українці маємо у світі, а яке наше — пластунів (-ок) місце в українському суспільстві? Ці питання дуже дискусійні і я не думаю їх тут розв'язувати. Тому обмежуся до тих елементів, що мають вплив на дітей новацького віку.

Малі діти, які виростають в українському довкіллі, ще не зустрічаються з цими проблемами. Навіть забава з іншомовними дітьми не є жодною проблемою. Діти сприймають іншомовне середовище як природнє явище. У тому віці вони не хочуть знати чому?, а лише хто?, що? і як? Проблеми починаються у шкільному віці. Тут дитина здобуває знання, і перший раз зустрічається безпосередньо з іншомовним світом. Поруч із цим ходить до української школи та до Пласту. І от саме із цим моментом починається шукання відповіді на настирливе питання «чому»? Чому ще одна додаткова школа, коли більшість інших дітей має тільки одну? Чому окрема організація? Чому релігійні святкування в іншому часі тощо. Очевидно, на ці питання треба вміло і вичерпно відповісти. Але тут виринає важливіше питання, якого діти не запитають відкрито, бо вони ще не можуть його оформити словами. Але воно в них нуртує і має багато аспектів. Цим питанням є справа їхньої національної ідентичности. Воно виявляється рядом побічних запитань, таких як: яке моє місце серед інших дітей? Куди я належу? З ким ділитись знанням, здобутим в рідних школах. Що для мене важливіше — осяги в державній школі за всяку ціну? Чи поділити час і зусилля на обидві школи — державну та українську?

Тепер у нас ситуація така, що діти мають два окремі і гостро один від одного відділені світи. Український світ — це батьки, церква, школа і Пласт, а другий світ — це школа, в якій дитина перебуває 8 годин кожного дня, далі — це радіо, телевізія, фільми, друковане слово і все довкілля. Ми майже змушуємо дитину відділювати ці два світи. Але кожному тяжко жити подвійним життям, тим паче дитині. Дітям дуже тяжко, а то й неможливо погодити ці два світи, і тому в молодечому віці вона вибирає один світ, та на жаль, іншомовний.

Як із цієї ситуації вийти? Ми — батьки і виховники, мусимо дітям ці два світи з'єднати і правильно оцінити. Не можна сподіватися, що дитина сама розв'яже цю ситуацію. Дитина не

має настільки розумової зрілости, щоб це могла сама продумати. Її розум працює як складанка, і коли окремі частки не лучаться правильно у цілість, вона загублена.

Нашим обов'язком є вияснити це та показати дітям, що наше українське суспільство є частиною цієї цілости, що ми не є островом серед глибокого моря. Я не маю на думці тут асиміляції, ані навіть надто великої співпраці з іншомовними елементами. Однак треба знати дітям, що ми не знецінюємо всього, що є чуже, що ми теж цікавимося світовими проблемами навколо нас. Хоча у випадку дорослих це все очевидне, дітям треба конкретно вказувати на ці явища.

Скільки разів нам доводиться дивуватися питанням новачок: «Сестричко, ви справді вчитеся французької мови?» або «Мамо, ти також вчилася про трикутник?» Нашим дітям здається, що їхні батьки та виховники ні про що інше не вчилися, тільки про Україну. Таке неправильне і дуже некорисне уявлення про нашу освіту ми передаємо дітям при кожній нагоді тоді, коли виявляємо зацікавлення тільки Україною, коли обмежуємося тільки до українознавства, а не лучимо його із загальним знанням про всесвіт і людство. Чи не краще дати менше конкретного знання малим дітям, а його відповідно оформити, порівняти, та правильно прилучити до складанки дитячого ума. Це не є аж надто трудно зробити. Коли говоримо про нашу трипільську культуру, згадаймо, що по цілій Європі люди ще в шкірах ходили в тому часі. Коли говоримо про наших письменників, скажімо, що інші народи сказали про їх творчість. Коли говоримо про наші звичаї, порівняймо їх із звичаями інших народів.

Діти не люблять надто різко відрізнятись від своїх ровесників. Вияснімо їм, що діти інших народів теж мають іншу мову, культуру, звичаї, і що власне оті різниці творять цікаву світову мозаїку.

Таких прикладів можна навести безліч. А коли взяти на увагу, що декілька слів сказаних у відповідній формі і у відповідному часі можуть змінити світогляд дитини, то варто завдати собі праці.

Такі порівняння можуть вийти тільки на користь. Тоді дитина зможе сполучити свій український світ із загальнолюдським. За таких умовин зникає проблема виробу між двома світами, бо дитина тоді відчуває, що існує тільки один світ. Очевидно, що і в цьому загальному світі мусять існувати певні пра-

вила і межі, що їх кожний народ мусить дотримуватись, щоб зберегти свою ідентичність. Тоді дитина зовсім природно прийме концепцію, що добрий українець одночасно може бути добрим громадянином прибраної країни їхніх батьків. Хочу підкреслити вислів «прибрана країна батьків», бо для дітей це є країна їхнього народження і перебування. І через те вона не може бути їм чужою, як теж мова цієї країни не може бути їм чужою. Тому слід уживати слова «іншомовний», а не «чужомовний». Очевидно, що українська мова все буде рідною мовою, але не можемо вимагати, щоб мова країни, у якій вони народилися була для них чужою.

Друге питання, на яке діти самі не можуть відповісти, це питання про місце пластуна в українському суспільстві. Питання само собою не повинно б бути важким для дитини, якщо б його розв'язання ми самі не комплікували. У нас є тенденція критикувати все, що українське. Очевидно, треба відрізняти добро від зла, але безвартісна критика має дуже поганий вплив на дітей. Вони ще не розуміють проблем суспільного життя та інтерпретують критику як знецінювання.

Не створюймо дітям понять, що все в українському світі недомагає. Тоді діти не респектують ані того критикованого, ані тих, які критикують. Коли хочемо, щоб діти любили та поважали нас, не понижуймо вартостей інших. Особливо виховники повинні про це пам'ятати. Вони не сміють давати дітям відчути те, що вони не респектують існуючих авторитетів нашого суспільства. Авторитет батьків, церкви чи школи не може бути справою дискусійною для дітей. Повинні ми час-до-часу пояснювати організаційну структуру в нашому суспільстві і приготовляти дітей до обов'язку в майбутньому ставати до громадської праці.

Пластове життя — це велика гра. Де краще це можна відчути як не в новацтві? Поняття гри — це добровільна акція, зроблена з радістю та ентузіязмом. Ці слова треба пам'ятати, коли говоримо про новацьку методику. Новацтво завжди радо виконує обов'язки, які конечні з виховного огляду. І якраз нашим завданням є зробити програму цікавою та привабливою, справді великою грою. Пам'ятаймо, що діти порівнюють нас із місцевими дитячими організаціями. Ці групи мають змогу плянувати і проводити виховну працю за найновішими методами. До плянування виховної праці анґажують найкращих фахівців та розпоряджають великими фінансами. Щоб витримати конкуренцію, мусимо повести працю так, щоб новацтво зацікавити і захопити. Улегшимо собі працю, коли будемо користуватись їх матеріялами і методами. Це не є однозначне з тим, що ми все чуже приймаємо безкритично, нам треба вибирати тільки те, що підходить та застосовувати все до наших потреб.

Якщо йде про школи, то ми можемо від них черпати нові течії у виховній праці. Сучасна педагогія користується щонайширшим уживанням унаочнення навчання, бо це дуже його полегшує, злегшує сприймання абстрактних понять. Що це має спільного з нами? — запитаєте. Більшість прикмет характеру пластуна є абстрактними поняттями. Наприклад, пластун є чесний, доброзичливий, сумлінний, справедливий тощо. Також поняття про Україну для дітей є абстрактними, бо вони України ніколи не бачили, ні не переживали подій, що про них ми розповідаємо. Треба ці абстракти при помочі конкретних предметів і прикладів передати, щоб діти легше могли їх собі сприйняти, зрозуміти, уявити. Це можна робити ілюстраціями, знімками, моделями, фільмами та самодіяльними іграми. Важливе, щоб дитина якось пережила та сприйняла дану ідею.

Другою ціхою сьогочасного навчання є т. зв. дослідна метода. Доказано, що коли дитина прийде до висновку самостійно. вона швидше і легше засвоює знання і має з того більше вдоволення.

Великий вплив на розвиток цих теорій має метода Монтесорі. У цій методі дуже важливим чинником є посібники унаочнення — іграшки. Вони уможливлюють дитині самостійну працю — вчитися, а що найважливіше — самій себе перевіряти. Тут знаходимо подібність між шкільними методами навчання і пластовою методою самовиховання. Очевидно, дітей новацького віку треба скерувати на шлях самовиховання. Тому в новацтві виховниця має таку важливу ролю. Вона не тільки мусить виховувати, але спрямовувати їх на шлях самовиховування. При цьому мусить підсилювати їх ентузіязм, щоб діти радо працювали.

У методі праці з новацтвом є такі основні форми зайнять: гра, розповідь, гутірка, самодіяльна гра, майстрування, пісня, проба, умілість та табір.

Гра — це одне із кращих дитячих зайнять. Її вартості не можна легковажити, бо у формі забави новачка засвоює собі багато корисних прикмет. Є велика різнорідність ігор, які виробляють фізичне здоров'я, розвивають змисли, поглиблюють знання, розвивають інтеліґенцію, ушляхотнюють емоції.

Розповідь — це гра слів, гра думки та гра уяви. Це контакт дитини із реальним та фантастичним світом. Розповідям дитині наближуємо давнину і сучасність. Саме завдяки їй формується ширший світогляд та поширюється загальне знання. Особливо тепер розповідь має дуже важливе місце в наших зайняттях. Розповідь може поширити запас слів, запізнати з новими висловами та взагалі збагатити нашу розмовну мову літературними висловами. Тому то на кожних новацьких зайняттях повинна виховниця знайти місце на розповідь.

Гутірка (розмова) має також важливе місце у нашій праці. Але у грі нема місця на виклади. Треба гутірку цікаво оформити й уживати до помочі конкретних предметів чи ілюстрацій, знімок. Також можна перевести її у формі питань та відповідей, власне уживаючи методи модерного досліджування (відкривання). І гутіркою, як і розповіддю, можна зв'язувати та лучити знання дитини в одну цілість.

Самодіяльна гра, або інсценізація, є одним з важливіших засобів самовиховання. Новачка має під час неї не тільки спостерігати життєві явища і ситуації, але й переживати їх. При забаві дитина створює уявні постаті та конкретизує їхню поведінку у певних ситуаціях. Інсценізація важлива не тільки для дитини, але є і великим виховним засобом для сестрички. Вона бачить у забаві як діти спостерігають та інтерпретують своє довкілля та знання. Коли є якісь недоліки, то вказати на них куди легше у грі, як у реальному житті.

Самостійне майстрування дитини, тобто роблення предметів унаочнювання навчання, виробляє координацію уявлень дитини, закріплює попередні спостереження чи то малюнком чи іграшкою. Дітям ручні роботи є дуже потрібні і милі, бо так як самодіяльна гра, вони є виявом оригінальности і плодом уяви дитини.

І пісня поширює знання мови поруч з розповіддю та гутіркою. Але при музиці слова набирають більшої легкости та радости, дитина охочніше сприймає пісню.

Система новацьких проб є на те, щоб мати змогу робити перевірку пластового вироблення дитини шляхом оцінки її інтелектуального рівня та пластової поведінки. Перейшовши перевірку проби, пластун (-ка) одержує ступінь. Саме слово «проба» указує про старання упродовж довшого часу щось здобути. Тому не можна робити з проби тільки іспит, що його можна відбути, підготовившись в короткому часі на таборі, прогулянці, щоб

швидко забути. Склавши в той спосіб пробу, пластун (-ка) не чується зобов'язана підлягати тим вимогам, які її в'язали до проби.

У правильнику сказано ясно, що на прогулянці змаг може бути завершенням проби, якщо новак (-ка) виявить відповідну поведінку, засвоєння відповідних ціх характеру, набуттям певних звичок, умінь і знань. Але процес засвоєння повинен тривати повний рік, а не короткий час на прогулянці чи на таборі.

Проба — це спосіб новацького життя. Дитина мусить на кожних сходинах пережити якусь точку вимог та її собі засвоїти. Добре діло, наприклад, не повинно бути виконане один день перед відбуванням перевірки. Бо не можна навчитися п'ять пісень до проби за один раз. Знання пісень повинно прийти як вислідна співання упродовж довшого часу на сходинах. Очевидно, що і за нормального процесу підготови до складання проби, знання пісень перевірити треба, але усі вимоги проби виховник повинен постійно мати на увазі та засвоєння вмінь серед новацтва постійно контролювати і нотувати. Його записки — це наче шкільне свідоцтво. Воно спонукує новацтво до дальшої та кращої праці над вимогами.

Також нема потреби складати пробу довше як один рік. Діти нетерпеливі і дуже знеохочуються довгим чеканням. Проба за таких обставин стає далекою та неосяжною. Діти мусять мати конкретні висліди своїх трудів із одержанням вищого ступеня.

Умілості в програмі новацтва дають змогу підходити до кожної дитини індивідуально. Ми ними поширюємо та закріплюємо спеціяльні зацікавлення та вмілості у дітей. Нам треба сучасніших умілостей для новачок. Це потрібне хоч би з того огляду, щоб доповнити вимоги проб. Здобувши 3-тю пробу новачка має ще майже рік часу до переходу в юнацтво. І саме цей час — це знаменита нагода зацікавити дітей поважнішими і працьовитішими вмілостями. Можна впровадити, наприклад, умілості знання українського малярства чи музики, пізнання свого міста прогулянками по ньому, орієнтацією в політичних подіях світу тощо. Власне цей час можемо найкраще використати для дискусій на різні теми, щоб зацікавити дітей такими справами, з якими вони інакше взагалі не мали б контакту.

На таборі є найбільша і найкраща нагода показати дітям чар і красу життя в природі. Тут є можливість на спорт, рух, на пізнання довкілля природи. Не забуваймо, що все це можна куди краще осягнути, коли зорганізувати дітям відповідні ігри. Зро-

бімо таборові програми дітям цікавими, захопливими. Черпаймо матеріяли з різних джерел. Особливо важливим є мати трохи відмінну програму для молодших і старших новачок. Коли маленька новачка захоплюється очайдушком в лісі, не можна цього сподіватися від старших дітей. Краще було б їх приготовити до переходу до юнацтва практичними зайняттями: в'язання вузлів, піонерством, пізнання природи тощо. Тоді старші новачки будуть більше цікавитися загальною таборовою програмою та не будуть відчувати такої великої прірви поміж новацтвом та юнацтвом.

Усі вгорі вичислені виховні засоби криють у собі багато можливостей захопити, зацікавити та зв'язувати дітей Пластом. Але це є велетенська праця, і неможливо, щоб одна особа — сестричка була самовистачальна — щоб зуміла і змогла все сама виконати.

Тому пропоную створити гурти спеціялістів при виховних кадрах у станицях. Їх обов'язком було б збирати та застосовувати нові методи та матеріяли для вжитку у новацькій праці. Вони, ці матеріяли, повинні давати виховникам із різними методичними вказівками як їх використовувати. Також такі спеціялісти повинні бути дорадниками в кадрах. Цінною була б і їхня поміч у вишколі. До таких гуртків повинні належати капеляни, педагоги, фахівці виховних систем, методисти різних ділянок знання (літературознавці, історики, мистці та багато інших). У такому гурті теж діяв би референт зв'язків, який міг би інформувати виховників про різні цікаві та корисні виклади, курси чи виставки в околиці.

Вони могли б постачати не тільки українознавчі матеріяли, але і з різних ділянок знання.

При допомозі таких інструкторів зможемо працювати за цікавішою, а з тим і успішнішою програмою та краще виконувати свої обов'язки як виховники.

У кожному пластовому домі повинна бути книжка

Основоположник Пласту

До 80-річчя з дня народження проф. д-ра Олександра Тисовського

Написав: ТЕОДОР ДАНИЛІВ

48 сторінок, ціна в Канаді і США 1.00 дол., а для інших країв рівновартість у їхній валюті. — Замовляти в адміністрації "Пл. Шляху":

Plastovy Shliakh Magazine, 2199 Bloor St., Toronto 9, Ont. Canada.

Віра Маланчій

ПЛАСТОВА МЕТОДА В ЮНАЦТВІ

Щоб зрозуміти, що таке пластова метода, треба перш за все усвідомити собі, що таке Пласт, які його завдання та цілі. Бо в практичному житті ми часто зустрічаємося з найрізноманітнішими поняттями Пласту, часами дуже невідповідними до поняття, поданого у пластовому підручнику «Життя в Пласті». Наприклад, дехто уважає, що Пласт — це інституція суспільної опіки над занедбаною молоддю, інші — що він є школою українознавства, ще інші, що Пласт — це дискусійний клюб, що це місце для розваги. А тим часом Пласт — хоча і має елементи цього всього, але найперше є він організацією молоді, але не будь-якої, але такої молоді, яка хоче працювати над собою «для патріотичного, всебічного самовиховання» (див. «Життя в Пласті» ст. 122). Це поняття Пласту визначує одночасно й основні елементи пластової методи праці: всесторонність, патріотизм і самовиховання (послідовна праця над своїм характером).

Пластова метода — це спосіб, яким ми реалізуємо це «всебічне, патріотичне самовиховання», це шлях, яким здобуваємо пластову поставу до життя, що її визначують Три Головні Обов'язки Пластуна, Пластовий Закон і Пластовий Обіт.

Гурткова система

Основним елементом пластової методи є система праці гуртком. Але цей гурток не є принагідною групою дівчат чи хлопців, а дібраною групою дітей щодо віку, знання, а передовсім зацікавлення пластуванням. Гурток є основною клітиною Пласту і в ньому проходить вся пластова праця.

Юнацький гурток звичайно формується вже у новацтві. Переважно батьки, записуючи дитину до Пласту, бажають включити свою дитину до гуртка дітей, батьків яких вони знають. Знайомство батьків поміж собою творить спільну базу зацікавлень новачок. Ця база в новацтві зароджується, поширюється та скріплюється. Ті ж, які не можуть опинитися в даному рою, не можуть достосуватися до його позему, відпадають, переносяться до інших роїв чи переходять до інших організацій. До юнацтва переходить гурток уже сформований. У дальшій своїй праці він постійно проводить селекцію членства. Селекція проходить природньо при помочі таких засобів пл. методи, як система хрести-

ків і рисок, пластових проб, відзначень і пересторог. Це уможливлює позбутися тих членів, які до Пласту не надаються або які втратили зацікавлення до пластування і погано себе в Пласті почувають з різних причин. Метою селекції — допомогти юначці працювати над собою і скріплювати та розвивати пластову поставу. І тому селекція є іншим основним елементом пластової методи.

Самовиховання

Іншим основним елементом пластової методи є самовиховання, яке відрізняє Пласт від інших виховних організацій. Праця гуртка виглядає так: юначки самі плянують працю, самі намічені пляни виконують і с а м і аналізують висліди своєї праці та вчаться з помилок.

Ключевою позицією в реалізації самовиховання є роля впорядниці гуртка. Упорядниця не є учителькою, вона й не наставниця, вона й не контрольний чинник, звичайно не повинна бути провідницею гуртка (цю ролю має гурткова). Вона є ч л е н о м гуртка, що має багатший досвід, який пластує разом з юначками і допомагає їм у тяжких ситуаціях своїм прикладом, своїм запалом, своєю зарадністю, а часом і своєю порадою.

Пласт — це життєва гра

У своїй праці гурток широко використовує дальший елемент пластової методи — пластову гру. Вартість пластової гри полягає в тому, що вона виробляє змисли, розум, волю, фізичні сили, а не тільки дає розвагу, щоб перебути час. Що більше — вона має навчити юначку пластового підходу до труднощів життя: змагатися із життєвими труднощами, не втікати від них без боротьби. Такого підходу до життя вчить, наприклад, теренова гра, де юначка має певні завдання на контрольних пунктах, і має з них якнайкраще вив'язатися. Так само, зустрівшись із труднощами у реальному житті, вона буде намагатись вив'язатись якнайкраще, навіть якщо не зможе їх перебороти.

Патріотизм

Ще одним знаменним елементом пластової методи — є ціла система засобів патріотичного виховання. Її підставою є альтруїзм, на який нам указує друга найбільша заповідь Божа: «Люби ближнього свого, як себе самого». Нашим ближнім є в першу чергу всі пластуни, всі українці, а далі інші народи. Уже новачка

призвичаюється допомагати іншим. У юнацтві Три Головні Обов'язки Пластуна дуже чітко вимагають альтруїзму та патріотизму. Цього самого вимагає Пластовий Закон, підкреслюючи, що «ластун братерський і доброзичливий» і як такий «зокрема працює відповідно до своїх сил для добра, скріплення і розвитку власного народу...» («Ж. в П.», ст. 184).

Пластові проби

Пластові проби є мірилом успішности пластової методи у житті юначки. Вони чітко вимагають зусиль від юначки у напрямі покращання свого характеру шляхом доброго діла. Перша проба вимагає і н д и в і д у а л ь н и х добрих діл. Друга вимагає вже у ч а с т и у з б і р н о м у доброму ділі, а третя — уміння о р г а н і з у в а т и з б і р н е добре діло. Не від речі буде пригадати собі, що добре діло стає добрим тільки тоді, якщо воно справді приносить комусь добро, коли ми для виконання його поносимо якусь — хоч би найменшу жертву, а що найважливіше це те, що добре діло можна зробити тільки тоді, коли для цього є нагода, а не тоді, коли нам хочеться, чи коли маємо час.

Усебічність

Останнім елементом пластової методи, про який я хочу згадати, — це її всебічність. Її завданням є підготовляти пластунку на всі можливі ситуації в житті. Ми ніколи не можемо знати, коли і як заблудимо в лісі, коли і яких будемо приймати гостей, яку будемо виконувати працю і з ким доведеться нам працювати. Пласт дає нам нагоду готуватися на всі ці несподіванки. Одночасно ця всебічність дає нагоду для вияву і розвитку ініціятиви. Таким виявом індивідуальної ініціятиви є між іншим і т. зв. спеціялізаційне пластування у самодіяльних гуртках, як наприклад: водне, літунське, мистецьке, тіловиховне тощо. Треба тільки уважати, щоб це спеціялізаційне пластування було частиною пластової методи, а не стало самоціллю.

Чи потрібні зміни у пластовій методі?

Загальна думка сьогоднішнього пластунства домагається ревізії пластової ідеології та пластової методи виховання. Та мені здається, що ті, які цього домагаються, непознайомлені як слід ані з пластовою ідеологією, ані з пластовою методою. На мою думку, мало з них пробували реалізувати цю методу з гуртком.

На це вказує факт, що ніхто із прихильників ревізії не подав точно, що саме в пластовій методі перестаріле, що саме треба ревідувати. А коли я говорю про працю з гуртком, то я уважаю, що тримісячна чи навіть однорічна праця з гуртком не дає підстави для критики пластової методи. Цей період закороткий, невистачальний навіть для перевірки того, чи ми пластову методу правильно застосовували, чи не вводили ми до неї наших особистих інновацій, які її могли зруйнувати. Думаю, що щоб робити заввага про правильність пластової методи чи про потребу її зміни, треба щонайменше п'ятирічної праці з одним і тим самим гуртком. При цьому треба мати на увазі і те, що метода наукового досліду вимагає повної ізоляції досліджуваного явища — в нашому випадку пластової методи — від усіх сторонніх впливів, а особистих поглядів — у першу чергу.

Пластова ідеологія і пластова метода праці творять просторі «рами», які ми виповнюємо різними засобами і формами дії. Сюди входять — ініціятива, всебічність і зарадність. А стосуючи ці елементи, треба уживати наймодерніших засобів, ідучи за духом часу. Тут саме і є місце та нагода для ревізії та усучаснення ідей та засобів.

Дуже часто чуємо нарікання також на перестарілість сиґналізації семафору, морзетки, але досі я не чула, щоб гурток юнаків збудував собі радіоприймач, чи радіовисилач і щоб користувалися ними на таборах і прогулянках. Нарікають і на піонерство, мовляв воно непотрібне, але на розтаборення нам треба мати аж цілий день, а після ліквідації табору пішаки собі ноги ломають на незагорнених ровах, що ними були обкопані шатра. Чи це свідчить, що ми знаємо піонерство? Що без нього можливо жити пластовим стилем у природі? І чи — була — ми не вважаємо піонерства перестарілим тільки через те, що ми заліниві його опанувати. А це не по-пластовому!

При цій нагоді хочу згадати і про наш основний підручник пластування «Життя в Пласті». Мій досвід переконав мене, що цей підручник є невичерпним джерелом ідей для збагачення праці та для розв'язки всіх труднощів пластування. Цей підручник дав мені зрозуміння пластової методи праці.

Кожний раз, коли я збиралася познайомити юначок з новою ділянкою пластування, я зверталася до «Життя в Пласті» і завжди знаходила в ньому відповідь на найважливіше питання: «Чому ми цю ділянку вивчаємо?»

Висновки

На закінчення я хотіла б звернутися кількома словами до учасників дискусії про Пласт і пластування. В дискусії вони дуже часто зрівнюють пластову молодь із тією канадською і американською молоддю, про яку багато пише преса і яка створює т. зв «суспільну проблему». Тимчасом пластова молодь, навіть у такому стані, в якому вона є тепер, основно відрізняється від «проблематичної» молоді національністю, інтелектуальним розвитком, тим, що має родину і дім. Про це я переконалася, виїжджаючи з пластовим спортовим гуртком на змагання. Але досі, як мені здається, ми не маємо праць, які займалися б пластовою молоддю, подаючи її характеристику, і які показували б нам, наскільки ми застосовуємо пластову методу у нашій праці з молоддю і які маємо із того висліди. А матеріялів для цього в архівах КПС-ів маємо доволі.

Василь Палієнко

КАДРА ВИХОВНИКІВ

Уведення до проблеми: «Пластовий виховник»

П'ята група доповідачів на згадуваному семінарі ПКД в Торонті займалася проблемою реалізаторів пластової методи. Від якости і кількости виховників залежить не тільки вислід діяльности Пласту, але й майбутнє нашої організації.

Більшість виховників — це члени УСП. З другого боку через відплив активу старшого пластунства до практичної роботи, у молодших уладах, як також через різні інші причини, діяльність УСП як уладу щораз то більше послаблюється. У зв'язку із тим доводиться шукати засобів — як утримати цей улад на відповідному рівні і як знайти виховників серед сеньйорату та Пластприяту. Є також мова про доцільність обмежити навантажування юнацтва обов'язками виховників. Подаємо повністю основну доповідь ст. пл. Христини Томків-Колтунюк, головніші думки інших доповідачів. Редакція.

«Кадра виховників КВ — це згуртування пластунів і пластунок, які у пластовій організації виконують виховні діловодства, або до їх виконування підготовляються»: із правильника Кадри Пластових Виховників.

Пластова виховна система складаєтьься з учасників — вихованків і виховників. «Вихованці, приєднуючись до пластового

гуртка, не є свідомі заплянованої мети Пласту. Навпаки, юнак/новак бачить мету у самому пластуванні, у його привабливому змісті, в активностях, пригодах, романтиці. Він не думає про те, що через пластування і в його висліді він стане кращим, кориснішим, може щасливішим; він думає про те, що саме пластування вже тепер дасть йому вдоволення, заспокоїть цікавість, дасть щасливі переживання.

І так має бути. Це саме суть пластової методи, що самовиховання як ціль Пласту приховане за його атрактивністю. Можна сказати, що юнак/новак, пластуючи самовиховується підсвідомо.

Натомість свідомість мети Пласту має інше значення для пластових виховників, які керують юнацьким/новацьким пластуванням як виховними середовищами. Для пластового виховника усвідомлення мети Пласту, признання її вартости і зрозуміння буде першим фактором в успішності її цілого виховного процесу — пише пл. сен. Ю. Старосольський у посібнику зв'язкового.

***

Із наведеного уступу бачимо, що в Пласті виховниками уважаємо тих, які є свідомі мети, для якої вони проводять усю працю у пластових частинах. Це є свідоме керування молодшими, використовуючи їх масові зацікавлення і бажання, унапрямлюючи їх на шляху виховання аж до остаточної мети — стати кращими громадянами.

Ведення виховної праці з молоддю пластовою методою ставить певні вимоги до виховника і він повинен мати такі прикмети:

а) організаційний хист і деякий досвід у групових зайняттях,

б) провідницький хист, уміння плянувати і розподілювати відповідальність,

в) любити своїх вихованків та мати здібність з'єднати собі їх прихильність,

г) любити життя у природі як основу пластування,

ґ) мати гідну особисту поставу та давати добрий приклад, щоб з'єднати собі прихильну опінію як батьків так і вихованків,

д) присвятити достатній час на пластові зайняття,

є) мати безоглядну віру у пластові правила гри (пластовий закон, пластову присягу).

Також кожний виховник повинен провірити себе чи вдача його відповідає вимогам, тобто:

— Чи зможе він опановувати групу своїх вихованків, не втрачаючи панування над собою і тим роблячи співжиття з ними приємним.

— Чи має почуття гумору, щоб могти посміятися із жартів своїх юнаків та ще й від себе до них додати.

— Чи не розчарує він інших, чи не заведе сподівань своїх юнаків, і чи зуміє повести їх у «великій грі» до великої мети.

— Чи буде мати досить часу та охоти заглибитися в індивідуальні проблеми своїх вихованків, якщо вони виринуть.

— Чи зуміє дотримувати слова, навіть у найменших дрібничках.

— Чи обстане він за своїх хлопців у потребі в тій мірі, у якій вони числять на нього.

Після дискусій над окремими доповідями, ми б повинні дійти до висновків:

1. Найвідповідніший вік виховників:
   а) в УПН,
   б) в УПЮ.
2. Коли, де та які вишколи провести в першу чергу?
3. Де та кого вербувати на виховників?
4. Що зробити, щоб улегшити працю виховників?
   а) сходини та дошкіл у КВ,
   б) участь та активність у матірних куренях,
   в) поміч опікунів частин.
5. Хто шукає кандидатів на виховників?
   а) зв'язковий (гніздовий),
   б) опікун куреня (гнізда).

Омелян Хабурський

КАДРА ВИХОВНИКІВ

У правильнику Кадри Виховників подане визначення тямки (поняття) КВ, подано за яких форм життя в Пласті відбувається вишкіл і дошкіл виховників, подана організаційна схема КВ, ступені вишколу та їх вимоги. Правильник КВ не подає розмежування функцій поміж провідником КВ, кошовим і зв'язковим. Ледве чи є десь така КВ, щоб відповідала вимогам її правильника, хоча він затверджений у 1955 році.

Усвідомивши собі ціль Пласту, тобто виховання зрілих, характерних людей, погодимося, що Пласт може тільки допомогати у цьому, що першими чинниками повинні бути родинний дім, церква, школа, суспільство. У Пласті реалізує виховний процес виховник. Про визначення рис виховника говорить «Життя в Пласті», Правильники УПЮ і КВ та доповіді з першої сесії ПКД. В основному визначення ролі виховника подано у таких точках:

1. Виховник займає ключеве становище у Пласті. Без нього не може існувати пластова частина. Він є духовим провідником даної групи юнацтва.

2. Індивідуальність виховника вирішує успішність дії частини та виховного процесу в ній.

3. Успіх виховного процесу вирішує особистий приклад виховника, його авторитет та атмосфера в гуртку, яку він створює, його любов до молоді, до природи, віра в успіх і досвід та інтеліґенція.

4. Виховникові слід знати психіку кожного члена гуртка, їх потреби і можливості їх заспокоєння.

Хто може бути виховником? Згідно із поглядами подр. Іроїди Винницької (прелеґентки на 1-ій сесії ПКД) це в першу чергу:

1. Пластуни і пластунки, що мають учительський фах, здобутий зокрема у нових країнах поселення.

2. Освічені батьки і матері, що обізнані із пластовою виховною проблематикою.

3. Старші пластуни і пластунки, які мають усі ті прикмети, якими повинні відзначатись пл. виховники.

4. В дуже виїмкових випадках пл. виховниками можуть бути юнаки і юначки після складення 2-гої юн. проби.

Усі пл. виховники повинні бути познайомлені із такою літературою:

1. Пл. правильники;
2. Життя в Пласті;
3. Скавтінґ для хлопців;
4. До великої мети;
5. Велика Гра;
6. «Юнак» і «Пластовий Шлях»;
7. Напрямні до річного пляну праці у Пласті.

Знаємо, що господарська ділянка в усіх наших станицях звичайно добре розвинена і обсаджена відповідними провідниками-господарниками, які є часто добрими спеціялістами. Але куди гірше представляється справа з виховним сектором. Він звичайно сполягає на кошових. Але і вони мають більше адміністраційної праці як виховної. Вони добирають виховників різного ступеня, не перевіряючи їхніх кваліфікацій. Кадри Виховників (новацька та юнацька) відбувають свої сходини із тими виховниками, що ведуть працю, тобто вони лише частинно виконують свою функцію, але не мають часто жодного впливу на станичну старшину. Звітування йде через кошових до крайових провідників і зовсім оминає КВ. Так є із плянуванням. Плянування повинно йти від виховників через КВ до станичної старшини до узгіднення, а не навпаки.

Як доцільно наладнувати виховні справи у станиці?

Вишкільний референт станиці повинен бути в осередку зацікавлень цілого проводу станиці. До цього реферату входять: голова, заступник, секретар як повноправні члени станичної старшини, кошові з уряду та провідники КВ.

1. Завдання вишкільного реферату станиці повинно бути:

1. Плянувати, керувати та відповідати за виховну працю станиці у виховній ділянці.

2. Дбати про вишкіл та дошкіл виховників.

3. Постачати виховників виховними матеріялами.

4. Добирати кандидатів на зв'язкових гніздових та інших виховників у порозумінні з КВ та перевірювати їх кваліфікації.

5. Вести контролю над діяльністю окремих виховників.

6. Призначити комісію до 2-гої і 3-тьої пл. проб, підшукувати інструкторів окремих ділянок пластування та уводити їх в працю при підготові й проведенні пл. проб.

II. Плянування праці мало б узгляднити таку послідовність:

1. Реферат вишколу виготовляє плян діяльности на поточний рік.

2. Провідники КВ плянують діяльність із зв'язковими і гніздовими (плян коша).

3. Зв'язкові з гуртковими плянують діяльність куреня.

4. Упорядниця і провід гуртка плянують діяльність гуртка.

III. Діяльність по частинах:

1. Завданням станичного референта вишколу було б дбати, щоб кожний гурток мав виховника; не дозволяти, щоб був гурток без виховника. У крайнім випадку можна скликати батьків даного гуртка чи куреня, представити ситуацію і вимагати, щоб кілька батьків, відбувши вишкіл, погодилися працювати з гуртком.

2. Станичні імпрези, такі як коляда, Св. Юрія, свято весни тощо, повинні плянувати виховники у порозумінні з рефератом вишколу.

3. Кожний табір, мандрівка якоїнебудь частини у станиці, повинні наперед узгіднити свій плян і точну програму із станичним рефератом вишколу.

4. Станичний реферат вишколу підшукує кандидатів на вишкільні табори та регулює участь членів станиці в усіх можливих у даному часі вишколах.

Закінчення

Уважаю, що поставлення на відповідному рівні Кадри Виховників у станицях, країнах і в ГПБулаві зможе утримати Пласт у майбутньому. Розуміється, Кадрою В-ків (КВ) повинні кермувати люди із пластовим стажем, зі знанням виховної справи, практикуючі пластуни.

Вірю в те, бо на сторінках наших пл. видань ряд чільних пластових провідників лише в той спосіб висловлюються про КВ, елітарність чи селекцію у Пласті. Але, хоча ми дуже часто читаємо ці думки, не беремося, на жаль, відразу їх реалізувати у своїх осередках.

Ось як про ці справи висловився пл. сен. А. Фіголь на Другому Пластовому Конґресі:

«Ми вступаємо у Пластовий Конґрес Другий з одним єдиним вирішенням: затримати нашу українську ідентичність, розбудувати її, розслідити всіма можливими і приступними нам способами, здобути засоби, які ґарантували б нам цю роботу.

Пластовий Конґрес Другий — це апель до сильних, до тих, що міцно хочуть. Тих, які не хочуть, ми не утримаємо при собі і хай вони відходять і не обтяжують нас собою, ними не журімося!»

А пл. сен. Юрій Старосольський, говорячи про вартість елітарности, висловився так:

«Нам доведеться зайняти становище до того, чи хочемо ми бути якісно вибраною елітою, яка поведе, діяти буде в нашій громаді, у світі, чи будемо ми масовою організацією, яка має силу своєю кількістю, але раніше чи пізніше мусітиме стратити вартість свою і силу свою через нижчу свою якість».

І також, маючи на увазі схвалений СКВУ ідеал українця в діяспорі, який підкреслює повноцінність громадянина, вірність своїм предкам, діяльність серед української спільноти, пов'язаність його вузлами рідної культури, зокрема мови, творчий громадянин, з настановою збагачувати духові вартості українського народу як для материка, так і для країни, у якій перебуває, нам треба у Пласті безупинно прямувати до своїх цілей, не зміняючи ні в чому ідейних основ Пласту, але добираючи тільки все новіші засоби для здійснення мети.

Христина Томків

КАДРА ВИХОВНИКІВ і УСП

Не знаю — чи я маю кваліфікації говорити на цю тему. Я не є виховницею і з вихованням не маю багато до діла. А проте, усі ми бачимо, що з виховним процесом у Пласті багато проблем. Отже, я — хоч не виховниця, спробую дати свої зауваги, піддати може більш об'єктивні сугестії щодо проблеми кадри виховників у Пласті.

Основною клітиною Пласту є гурток; від постави гуртка залежить обличчя цілого Пласту. Сьогодні цілий світ переживає кризу і цей факт відбивається в усіх ділянках нашого життя. Наші найбільші і найсильніші організації, такі як уряди й універси-

тети, та наші мікро-організації такі як низові клітини суспільних організацій, родини, всі відчувають цей неспокій. Деякі з них навіть заломлюються. Не минули ці впливи і Пласту. Тому скликано цей ПКДругий, щоб з'ясувати і розв'язати проблеми, які стоять на перешкоді для дальшого розвитку Пласту.

Чути нарікання, що сьогодні гуртки не такі як були колись, мовляв — «як ми були юначками, то ми з охотою робили прорух і бігли по репетку гречаної каші». По-перше, усім здається, що саме їхні минулі дні були найкращі. Нарікаємо, що все сьогодні не так, як має бути. А хто має диктувати як має бути? Певно, що все не є таким як було колись, бо сьогодні не є 1920-ий, а 1969-ий рік, і якщо ми не хочемо попасти до музею, туди, куди минувшина належить, то ми мусимо йти вперед разом із цілим світом.

Проблема з пластовими гуртками не є в тому, що вони не є такі як були колись. Справжня, основна і загрозлива справа — це брак добре вишколених виховників.

Дотепер джерелом виховників було старше пластунство. І саме тут ціла проблема браку виховників починається. А я вірю, що в кожній добрій організації мусить бути справна і добра організація праці. Якщо першою ціллю старшого пластунства має бути постачання виховників, то УСП повинен бути із цією ціллю зорганізований. Старше пластунство зовсім не є достатньо зорганізоване, щоб правильно провадити якунебудь працю як цілість, і саме цей факт спричинює занепад виховної праці в гуртках.

Старше пластунство в організаційній схемі схоплене матірніми куренями, які мають провадити, вибрану цими куренями, працю в Пласті. Візьму як ілюстрацію УСП-ок, щоб показати як виглядає дійсність. Вірю, що паралельна ситуація існує і в УСП-ів.

Можливо давніше матірні курені були сильні, мали запал і ефективно, ідеально вив'язувались із обов'язків, які вони собі вибирали. Але сьогодні дуже велика кількість пластунок не належить до ніякого куреня, вони воліють залишитися самостійними членками.

Візьмімо окремі курені, пригляньмося до них, що вони роблять як курені у нас в Канаді. «Ті, що греблі рвуть» працюють тільки як одиниці і вже не пригадую, коли і де останньо бачила їх разом як курінь. «Лісові Мавки» довший час мали тільки дві чи три членки і щойно тепер почали діяти як курінь у коші пластунок у Торонті. «Шостокрилі» трималися ще найдовше як

з'єднана одиниця і виявлялися у виховній праці як курінь. Але вже цього року роз'їжджаються і вони попадуть у те саме прикре положення, що й інші курені. Наш курінь «Хортиця» дуже завзято працював перших кілька років, згодом наші зацікавлення розпорошилися на інші справи, і, здається, що в наступному році тільки три чи чотири з давніх членок залишаться в курені.

Ця доля чекає майже всі матірні курені, щоб яка сильна була їхня дружба при переході з юнацтва. Бо старшепластунський вік, це час, коли кожна людина вибирає собі життєвий шлях і тому думаю, що поняття дружби у матірних куренях є шляхетна ідея, але не дуже практична, коли треба забратися до праці у пластовій організації. Щоправда — дружба залишається між членами — цього ніхто не перечить, але цього не вистачає для позитивних вислідів праці. Мусить теж бути одноцільність у праці і спільне бажання прямувати до однієї мети.

Чи надається старше пластунство на виховників?

Заки далі говоритиму про кадру виховників із старшого пластунства, устійнімо — чи справді члени УСП найкраще надаються на виховників. Дехто твердить, що вік старшого пластунства — це вік емоційної кризи і що таким людям тяжко свої проблеми розв'язувати, а не то провадити іншими, тими, які потребують спеціяльної уваги і помочі. Я сама була однією із тих, що так думають. Але в міжчасі я провадила яких два місяці гурток юначок і мої погляди на цю справу трохи змінилися.

Поперше — проблеми, що їх має юнацтво, не є ті самі, що в старшому пластунстві. Проблеми юнацтва це ті, що їх старше пластунство щойно перейшло, вони в них свіжі, ще чітко зберігаються в пам'яті, вони також залишилися в них із правильною перспективою. Старша пластунка може співчувати і розуміти юначок краще, може їм помогти чи вияснити їм ситуацію, бо вона не є тією самою проблемою обтяжена.

Подруге, і це важливіше, виховування інших — це найкращий спосіб самовиховання, пізнавання інших людей та їх проблем, а з тим є змога пізнати краще і себе самого. Певне, що коли хтось є обтяжений особистими проблемами надмірно, то йому тяжко працювати з іншими. Але такими бувають тільки одиниці.

Інша заувага щодо старших пластунок як виховниць, і вона дуже слушна, це те, що старше пластунство перевантажене різними, крім виховних, обов'язками, ходячи на подвійну кількість сходин (свого гуртка, свого куреня, сходини кадри вихов-

ників, булави коша, станичні збірки), до того вони також обтяжені студіями в університетах. З такого перевантаження все походить занедбання якоїсь ділянки і тут саме терплять найбільше матірні курені і гуртки.

Ці основні старшепластунські проблеми мусять бути розв'язані. І мені здається, що в першу чергу мусить бути розв'язана організаційна побудова старшого пластунства. Це конечно. Вибрати тільки треба спосіб, як найкраще цю переорганізацію провести?

Пропозиції щодо переорганізації УСП

Не знаю — чи я точно охопила всі справи своїм пляном, але в мене є пропозиція — як переорганізувати старше пластунство.

Пропоную зорганізувати старше пластунство як виховний улад. Для улегшення говоритиму про улад пластунок, а паралельна структура буде і УСП-ів.

Найперше, що треба мати на увазі — це те, щоб старше пластунство приваблювало юначок як улад, де вони нарешті зможуть мати власний гурток, тобто бути виховницею і робити щось для інших, а не бути тільки однією з тих, що бере щось від інших. Тому ніхто з юначок не матиме права бути виховницею раніше, аж стане старшою пластункою. А бути виховницею — це ж привілей, почесть, а не тягар.

Вік переходу з УПЮ-ок до УСП-ок 18 років, а праця виховниці у старшому пластунстві повинна б тривати принайменше до 23-24 року життя, тобто пересічний вік закінчення унівеситетських студій.

Першого року, після переходу до УСП-ок, пластунка не належала б до жодного старшепластунського гуртка, тільки до гуртка кандидаток. Її обов'язком було б пізнавати працю інших старшепластунських гуртків, відвідувати їх сходини, а по році вона повинна б вибрати собі гурток. Під час року її запрошуватимуть заступати подруг у різних гуртках. А це дасть їй змогу познайомитися з різними ділянками виховної праці. Крім того, гурток кандидаток-прихильниць має організувати пластові вечірки, літні табори, інструкторські комісії для перевірки пластових проб тощо. Кандидатка матиме також обов'язок бути подругою на принайменше одному таборі. Головна ціль такої форми діяльности гуртка кандидаток — виховний вишкіл.

Саме старше пластунство буде поділене на гуртки: гурток новацьких виховниць, гурток юнацьких виховниць, координаторів праці (зв'язкових, гніздових), гурток теоретичок та адміністраторів.

Кожний із цих гуртків матиме свій власний провід, подібно як це є в куренях, може бути цілком самостійним, або попросити голову своєї кадри бути дорадницею. Такий гурток може вибирати собі свою власну назву і провадити свою працю за своїм пляном, але його першим обов'язком будуть виховні справи. Візьмімо, наприклад, новацьких виховниць. Він сходитиметься раз у місяць на дві години. Перша година — на обговорення праці гуртка в даному місяці, виміна думок та порад щодо цієї праці. Друга година — це спільні сходини із гуртком пластунів, новацьких виховників. Тут був би головний доповідач, дискусія, а потім кава, тобто товариська зустріч. У такий спосіб будемо мати тяглість, одноцілість, єдність і дуже тісну координацію праці, бо виховники всіх новацьких роїв матимуть контакт.

Цей спосіб ще краще надається до гуртка координаторів, бо тут власне конечні є вищезгадані вимоги. Часта і близька комунікація необхідна для координаторів праці, і цього дуже бракує в теперішній системі. За такої координації можна спільно організувати ігри, базари, змаги, оминати конфлікти, не буде тоді вимоги скликати надобов'язкових сходин для полагодження якоїсь загальної справи. І якщо провідні з'єднання і виховниці будуть у близькому контакті, прямуватимуть до спільної мети, то тим самим Пласт може стати тісно зв'язаним, успішною ланкою у пластовій виховній праці. Я думаю, що дуже вказаним було б на кожних сходинах цих старшепластунських гуртків обговорювати різні актуальні світові події, спеціяльно ті, які мають зв'язок з українцями (напр., підпалювання українських бібліотек у Києві). Щоб ефективно діяти в якомусь напрямі, треба в першу чергу бути докладно і правильно поінформованим.

Гурток теоретиків і адміністраторів повинен би мати різноманітні зайняття. Одне з них — це збирання потрібних інформацій (світові події, що мають зв'язок з Україною, або матеріяли для вжитку виховниць). Такий гурток вибирає собі осередкову, писаря і скарбника. Цей гурток постачає співробітників в адміністраційній праці. Члени цього гуртка творили б спеціялізаційні групи інструкторів, які допомогали б переводити іспити вмілостей та перевіряти практичні вимоги пластових проб. Цей гурток організував би і переводив би апелі і різні святкування в Пласті.

Крім вичислених гуртків могли б бути ще спеціялізаційні, напр., спортовий, мистецький,, літературний тощо. Але це все на добровільній базі, першість була б за основними гуртками.

Коли прихильниця вибере гурток, але в ньому вона «себе не знаходить», тоді по році вона може його змінити. Треба повного року, щоб зорієнтуватись, яка ділянка праці комусь відповідає чи ні. А крім того це дуже некорисно, коли в гуртку зачасто зміняються подруги. Нам ідеться у першу чергу про добро гуртка.

Якщо б ця система чотирьох виховних гуртків і одного гуртка кандидаток увійшла в життя, то це дало б змогу зменшити кількість і тягар різних сходин, які тепер зобов'язують виховниць. Не треба буде більше турбуватись, що якийсь старшепластунський курінь розлетиться через брак членів. Гуртки існуватимуть як постійні діючі групи, і все буде прихід нового членства.

У цій системі буде краща нагода для товариських зустрічів, які є дуже важливі, а на які теперішня система не дає багато нагод.

Хтось може закинути, що в цій системі дане місто ізолює улад старшого пластунства і унеможливлює нав'язувати дружні зв'язки з пластунством з інших міст. На це можна відповісти просто, що нічого не стоїть на перешкоді нав'язувати дружні зв'язки поміж гуртками в такий самий спосіб як це є тепер, коли діють матірні курені, із тим тільки, що ці зв'язки поміж гуртками в окремих містах були б натуральніші, тісніші, глибші, бо вони випливали б із спільних інтересів.

Я свідома, що я ще багато деталів тут не заторкнула. Сподіваюся, що вони виринуть у дискусії. Мені відомо, що змін усі бояться, знайдеться багато таких, яким ніяка нова система не подобатиметься. Я не можу сказати, що моя система найкраща розв'язка проблеми УСП. Я певна щодо двох фактів: 1) що в УСП прийшов час на велику зміну, якщо ми не хочемо допустити до того, щоб цей улад зникнув; 2) краще вибрати один із напрямів і ним піти, хоч би й треба буде з нього завернути, аніж рік чи два стояти на роздоріжжі і дискутувати — яким напрямом найкраще іти до мети.

ПРОБЛЕМИ ВИШКОЛУ В УПЮ

Доповідь на 7-му семінарі ПКД, що відбувся 14 і 15 березня 1970 р. в Нью-Йорку

Почнемо спробою визначення поняття слів: вишкіл і дошкіл. Слово в и ш к і л (німецьке «Аусбільдунґ», англійське «трейнінґ»), за Вебстером — це впорядкована дія, яка веде до певних результатів; вишколювати — значить формувати при допомозі інструкцій, вправ; засвоювати визначені ділянки знання; учити когось, щоб той хтось осягнув уміння, кваліфікації або справність; приготовляти когось, як, напр., через вправи до пробиіспиту, уміння. Із цих дефініцій можна вивести ще одну — спеціялізуватися. Вишкіл — це по суті спеціялізація у визначеній ділянці.

Слово д о ш к і л не має докладного відповідника в англійській мові. Мабуть, найближче до нього підходить «контінююс едукейшен» чи просто «кіпінґ ап ту дейт». У Пласті ми вживаємо слово дошкіл у розумінні: зберігати, відсвіжувати, поширювати і доповнювати знання та вміння вже набуті на вишколі.

Тепер перейдемо до зіставлення понять: Пласт, вишкіл і дошкіл.

Коли глибше вдумаємося в поняття слова Пласт, то з одного боку в нашій уяві виринає ціла пластова ідеологія: закон, обов'язки, мета, система самовиховання, добре діло, виховний ідеал — та багато інших із тим пов'язаних проблем, які визначимо просто — т е о р і я. З другого боку в нашій уяві виринають обличчя того пластового юнацтва, з яким зустрічаємося щоденно — його сходини, далекі від ідеальних, його поведінка, далека від справжньої пластової, його виховник, часто розгублений і безрадний — і цілий ряд інших практичних проявів, які ми щодня бачимо й чуємо, а які визначимо просто — п р а к т и к а. Ніхто, мабуть, не заперечить, що в нас поміж теорією і практикою є велика прірва. Питання: де, у чому наша проблема? Відповідь: у дуже великій мірі у вишколі, а точніше, у тому, що нема вишколу.

Цього року припадає 25-ліччя відновлення Пласту. Не знати, чому треба більше дивуватися — чи тому, що за 25 років ми не зуміли наладнати одностайного, послідовного, життєздатного і практичного, на належному рівні поставленого вишколу в УПЮ, чи тому, що без такого вишколу ми зуміли проіснувати 25 років?

Кожну ідею чи теорію проводять у життя люди. Найкращі теорії, найбільші ідеї і пляни зустрінуться з невдачами на прак-

тиці, якщо не буде відповідно кваліфікованих людей для їх проведення. І тут саме в повному світлі виринає проблема вишколу. Вишкіл є мостом, який заповнює прогалину між теорією і практикою, даючи відповідь на безконечне число питань: як і чому. Вишкіл показує дорогу правильного переходу від теорії до практики.

Зупинімось на кількох найважливіших завданнях вишколу. Ці завдання такі:

1. Виробити правильне зрозуміння та інтерпретацію таких основних понять, як Пласт, його мета, завдання, система самовиховання, методи, засоби тощо — тобто цілого пластового комплексу.

2. Узгіднити погляди на цілий ряд проблем, явищ, проявів, а зокрема виробити порядок чи правильну чергу вартостей, щоб не перемішувати, не переголошувати або недоголошувати справи неспівмірних вартостей.

3. Дати основне, солідне знання засобів і метод, які є до нашої диспозиції, та способів їхнього правильного стосування, для осягнення мети. Різко розмежувати мету від засобів і метод.

4. Вишколювати для точно означеної функції, посту чи роботи. Жаден вишкіл не може вишколити універсально, але може вишколити, напр., упорядника гуртка, зв'язкового чи навіть гурткового.

5. Дати не тільки теоретичне знання, але можливість практики, де б цю теорію можна було відразу стосувати практично.

6. Вишколи повинні бути солідно підготованими та солідно проведеними. Боронь, Боже, імпровізувати!

7. Дати вишкіл — не сухий, нецікавий і високо теоретичний, але живий, цікавий, практичний і життєздатний.

8. Дати вишкіл у відповідному середовищі, відповідною методою з відповідальними засобами, де вся увага спрямована на вишкіл, а не розсіяна справами другорядної ваги.

9. Створити притягальну силу вишколу — поземом завдання і рівня, і цікавим та оригінальним проведенням, а не коедукаційним способом його проведення.

10. Дати вишкіл тим, що мають завдаток і дані стати провідником, — тим, які його справді потребують та які, покінчивши вишкіл, принесуть користь Пластові — а не давати вишколу будь-кому та тільки із тієї причини, що хтось має змогу й охоту поїхати на вишкіл.

Якщо хочемо вчитися на помилках минулого, бо «історія

є учителькою життя», — спробуймо коротко поглянути на вишколи минулого.

Упродовж останніх 25 років було в нас чимало різних вишколів для юнацтва і юнацьких провідників. Згадаймо різні кадри, курси, вишкільні табори тощо. Усі вони, у меншій чи більшій мірі, мали хиби. Ці хиби такі:

1. Не було двох вишколів із тим самим завданням, на той самий ступінь, щоб мали однакову, до деталів узгіднену програму. Кожна програма була інакша.

2. Не було центрально унапрямлених вишколів, що зобов'язували б усюди, де діє Пласт. Цікаво відмітити, що при ГПБ рідко коли був головний референт вишколу. Були часто — виконуючі обов'язки діловодів вишколу, а ще частіше не було нікого.

3. Здебільша низи ініціювали вишколи, бо потреба вишколів на низах відчувалася дуже дошкульно. До вишколів запрошувано різних принагідних людей, які, хоч і у зовсім добрій вірі, різні справи і проблеми насвітлювали зовсім різно, по-своєму.

4. Створений при ГПБулаві Головний Реферат Виховної Дії (ГРВД), завданням якого було саме давати загальний напрям і правильну інтерпретацію різним справам, діяв тільки короткий час. Хоч ГРВД ніколи не був розв'язаний, він фактично не існує і не діє вже довгі роки.

5. Спроба наладнати вишколи і згуртувати пластових виховників і провідників була зроблена з появою правильника Кадри Пластових Виховників (КПВ) у 1955 році. Цю спробу, безперечно, треба було повітати, хоч вона й не була надто успішною, а новотвір не був дуже життєздатним. Це було 15 років тому. Від того часу справа КПВ вічно «то виринала, то потопала», але без ніяких міродайних, офіційних змін, поліпшень або центральних указівок. Вислід був такий, що поодинокі країни, а навіть і пластові станиці, довільно зміняли собі вимоги поодиноких вишколів, творили зовсім нові роди і ступені вишколу, не раз навіть і дуже успішні, щоб тільки якось заповнити пекучі місцеві потреби.

6. Справа пластової ідейної одности організаційної подібности, для збереження яких створено КУПО, на тому дуже терпіла. Рамові програми вишколів, як центральні, так і льокальні, були настільки загальні, що вже сам наголовок зайняття у програмі можна було різно інтерпретувати, не то що деталі того наголовку. Там, де вишколи переводилися, ішли вони в різних, часто розбіжних напрямках і не раз дуже між собою різнилися.

7. Вишколи були організовані більше з увагою на те, хто

є до диспозиції, кого можна заанґажувати на доповідачів, коли й де найвигідніше зробити вишкіл, а не під кутом, щоб учасники вишколу якнайбільше скористали. Відповідно до того була й складена програма вишколів. Клясичним прикладом того — був вишкіл на 2-ий ступінь КПВ в 1957 році — з нагоди приїзду Дрота на американський континент. Тоді зібралося чимале число визначних пластових провідників і проведено вишкіл. По закінченні вишколу один з прелеґентів дав таку свою опінію: висловлено силу премудрих думок, доповіді були дуже гарні. Але практична користь для курсантів з того майже ніяка, бо ледве, чи хтось з них зміг не то що переповісти чи передати зміст, але навіть запам'ятати конкретні суттєві справи.

8. Після проведення вишколу, крім посвідок і звіту, нічого не зоставало з використаних матеріялів. Наступний вишкіл треба було починати знову від самого початку.

9. Рідко коли мав вишкіл точно означену мету. Був він, звичайно, «на певний ступінь» або просто вишколом кадри.

10. Вишкіл звичайно був підготований напосліх, без узгіднення матеріялів поміж доповідачами, без достатнього розпляновання. Тому деякі матеріяли повторялися, і то в різних інтерпретаціях, а деяких узагалі не подано. Майже без вийнятку перенаголошувано теорію, а занедбувано практику.

А тепер застановімось, як треба було б нам наладнати справу вишколу в УПЮ у майбутньому. Для цього нам треба розглянути такі аспекти:

1. Кого вишколювати;

2. У якій формі, яким способом, та в якій ділянці вишколювати; 3. Приписи про вишкіл, правильник КПВ.

1. Кого вишколювати?

Забудьмо про ті три ступені вишколу, що тепер існують у рамках правильника КПВ, і погляньмо на проблеми реально. На питання, кого вишколювати, відповідь прийде сама, коли поглянемо на ту нашу пластову ієрархію, що пов'язана з УПЮ, здолини вгору, а при тому пригадаємо наші підстави, завдання тощо.

а) Вишколювати гурткових; гурток — найсуттєвіша виховна клітина у Пласті. Якщо хочемо самовиховання проводити у практиці, даймо гурткового самому провадити гуртком. Щоб він це зумів виконати, даймо йому відповідний вишкіл.

Гуркові провідники (діловоди гуртка), крім відповідальности свого діловодства, виконують ще важливі адміністраційні

(для гуртка) та виховні (для Пласту) функції. Не тільки мусять вони знати, як поправно ті свої діловодства вести, але мусять знати ще й такі основні речі, як правильний підхід до друзів, основи плянування і звітування, організування і проведення праці тощо. Ми не можемо дозволити собі на те, щоб у кожному гуртку ті речі були проводжені зовсім інакше, непов'язано. Ми мусимо їх уодностайнити шляхом вишколу, а принаймні опублікуванням відповідних матеріялів — зразків. Те саме стосується до курінних і курінних діловодів. Діловодства, організаційно-провідницькі основи, але у приміненні до куреня, мусять бути унапрямлені та уодностайнені. Таких вишколів ані посібників сьогодні немає.

б) Вишколювати впорядників юнацьких гуртків і зв'язкових. Уже від кількох років ми ведемо кампанію, щоб упорядники, а зокрема зв'язкові, пройшли відповідний вишкіл та осягнули відповідний ступінь. Т. зв. «Адвенс парті репорт» англійського скавтінґу ставить вимогу рівнорядного вишколу — як обов'язкового. Це дуже правильно. Але у практиці ми фактично не маємо випрацьованого стандартного вишколу (поза загальними заголовками), хоч лев'яча частина праці в юнацтві ведеться якраз через упорядника і зв'язкового.

в) Вишколювати кошового та вищих виховно-адміністративних пластових діловодів. Кошовий повинен, як мінімальну вимогу на пост кошового, відбути вишкіл зв'язкового і гніздового, як також вивчати основи праці в УСП та основи організаційного адміністрування і психологічного підходу у своїй пластовій діяльності.

г) Вишколювати інструкторів поодиноких ділянок пластування, як, наприклад, піонерства, рятівництва тощо та поодиноких видів пластування, або, як, напр., таборових провідників, провідників морського пластування, на пости інструкторів тощо.

ґ) Вишколювати вищих пластових діловодів. Хоч та справа трохи виходить поза рамки нашої теми, варто було б і над нею трохи зупинитися. Вишкіл вищих пластових діловодів у нас ще більше занедбаний, аніж вишколи на низах. Немає фактично ніяких вимог на добуття вишколу, напр., крайового чи головного булавного пластунів. Нема докладних приписів, що і як вони мають робити.

Уважаю, що мінімальною вимогою для вищих пластових діловодів, пов'язаних з УПЮ — це хоча б відбуття відповідних семінарів для обміну досвідом і думками. Організація таких се-

мінарів повинна бути в руках головного реферату вишколу або ГРВД. Були думки посилати їх на курси управління (менеджмент), але не всі такі курси, в дуже специфічних пластових умовинах, можуть принести бажану користь. Конечним тому є зладити посібник, хоч і короткий, телеграфічним стилем, щоб схопив хоч наголовки проблем і справ, та подав би список літератури для дальших індивідуальних студій. Це дасть принаймні якесь поняття для нового діловода про те, що і як йому робити, а не залишить його цілком комбінувати власними силами, за власними напрямками і цілковито власною ініціятивою, бо це не гаразд.

Крім того, ці діловоди мусять кожночасно думати про своїх наступників та готуватися до передання свого діловодства. В нас не раз бувало і так, що вищі пластові діловоди не думали про своїх наступників. Тому, напр., збирали різні пластові приписи, доручення тощо, як свою власну збірку, а не таку, яка належить до діловодства і яку треба передати свому наступникові.

Одним словом, кожний, хто займає будь-який виховний пост в УПЮ, мусить відбути вимаганий чи приписаний вишкіл.

2. У якій формі вишколювати?

Ми мали й маємо в терені деякі типи вишколів. Ми завели, і то доцільно, вишкіл на 1-ий ступінь КПВ. У практиці він виглядає як серія викладів по пластових домівках, — і на тому кінець. Другий ступінь вишколу КПВ так рідко відбувається, що про нього не можна багато сказати.

Спільні хиби цих вишколів ми перелічили. Від їх теорії до практичного ведення пластової праці в терені є дуже далеко. Ще однією великою хибою є те, що такі вишколи є спільні для хлопців і дівчат. Це не було б злом, якби вік учасників був, напр., від 21 року вгору, але на практиці цей вік є — у переважливій більшості — від 16, а то й 15 років до не більше, як 21 рік. Із власної обсервації тверджу, що курсанти більше їдуть на вишколи тому, щоб пластуни були разом з пластунками, і навпаки, та витрачують дуже багато часу й уваги на слідкування за особами другої статі, а менше на слідкування за ходом вишколу.

Ще є можливість к о р е с п о н д е н ц і й н о г о вишколу. Це те саме, що простудіювання відповідних писаних матеріялів вишколу або посібника, тільки під наглядом того, хто веде вишкіл. І тут та ж сама суха теорія.

Отже, у якій формі вишколювати?

Чи не є це до певної міри запереченням наших основ у практиці, коли ми цілий час проповідуємо самовиховання у Пласті, а досі ми не додумалися завести методи самовиховання в систему пластових вишколів? Чому ж самовиховання має бути добрим у Пласті для звичайних членів, звичайних зайнять, а не добрим для провідників і вишколів? А якщо самовиховання добре у Пласті всюди, чому досі ніхто, крім «Лісової Школи», не запровадив методи самовиховання для пластових вишколів?

Але конкретно: багата наша практика показала, що найкращою формою вишколу є найперше простудіювати відповідні матеріяли, а опісля, на їх основі, пройти практичний вишкіл. Не біймося зробити вишкіл трохи трудним. Для молоді направду атрактивним є те, що потребує конкретних зусиль, подолання конкретних перешкод. Зробімо, однак, цей вишкіл живим, цікавим, укладімо у програму те, що справді буде потрібно у пластовій праці, для якої вишколюємо, а не те, про що нам найлегше говорити або до чого ми найлегше знайдемо доповідачів. А найважливіше: о б л и ш і м о ту нашу вічну т е о р і ю на вишколах, бо ч е р е з ті вічні т е о р е т и з у в а н н я цілий наш П л а с т с т а є т е о р е т и ч н и м.

Даймо тим, що вишколюються, вільну руку і свободу виявити свою ініціятиву, свій провідницькиий хист. Даймо їм самим проводити програму вишколу у якнайбільшій мірі, проводити заздалегідь приготовані завдання в рамках програми вишколу, щоб вони самі практично навчалися правильної розв'язки різних проблем. Не ведімо їх за руку й не попихаймо. Станьмо збоку й допомагаймо тільки скупими вказівками. Бо, якщо вони не зуміють застосувати методи самовиховання до вишколу, то тоді десь щось не є гаразд.

3. Приписи про вишкіл

Правильник Кадри Пластових Виховників

Про те, що всі вишколи повинні бути десь точно описані і скаталогізовані, не будемо спорити. Натомість будемо дуже спорити із тим, що таким каталогом вишколів мав би бути Правильник КПВ. Уважаю, що всі деталі вишколів, які стосуються до УПЮ, повинні бути у правильнику УПЮ, у його третій чи четвертій частині. Правильник КПВ повинен тільки мати завдання організаційно охопити людей з конкретними вишколами — у тому розумінні, щоб приписувати їм відповідні відзнаки, форму посвідок, а також нормувати ті справи, про які не говорять приписи про вишкіл правильника УПЮ, як, напр., міжуладові вишколи, вишколи на вищі пластові пости, адміністративні тощо.

Ми мусимо врешті покінчити із таким курйозом, щоб наші пластові вишколи ми мусіли нагинати до наявного правильника КПВ і чекати довгими роками на зміну цього правильника. Ми мусимо творити такі вишколи, які нам потрібні сьогодні чи будуть потрібні завтра, якщо такі вимоги нам продиктує практичне життя, а тоді вишколи можемо оформити у правильнику УПЮ. Ми не можемо стати на мертвій точці і не робити таких вишколів, яких не передбачає правильник УПЮ, бо це було б безглуздям. Ми вповні свідомі того, що ми вже й так поважно порушили приписи правильника КПВ, створюючи нові форми вишколу чи модифікуючи вимоги старих вишколів. Це, на мою думку, дуже виправдане, бо так наказало життя, і Богу дякувати, що ми сліпо не притримувалися дотеперішніх приписів, бо це не дало б місця ініціятиві поліпшення чи інновації.

Ми потворили по пластових станицях референтів вишколу, і замість того, щоб дати їм функції фахового дорадника виховників і організатора місцевих вишколів, ми надали їм функції, які ми відібрали трохи в кошових, трохи у виховників, а трохи у станичних проводів. Це привело до різкого схрещення організаційно-адміністративних обов'язків і численних непорозумінь. Не хочу входити в деталі, але пощо, напр., підпису та апробати референта вишколу пл. станиці (у США) на аплікації члена булави табору? Чому не розмежувати організаційно-виховної ділянки (упорядник, зв'язковий, кошовий), від чисто вишкільної ділянки — так, як повинно б бути.

Вишкіл на точно означений пост (напр., зв'язкового), автоматично розв'яже нам справу недіяльних виховників, які сьогодні мають різні ступені КПВ. Активний зв'язковий носить на рамені (в одностроюю) число куреня, якого він є зв'язковим, а неактивний не носить нічого. Відзнаки ступенів, як це передбачує правильник КПВ, повинні бути скасовані.

Наприкінці, ще кілька слів про дошкіл. Усі активні виховники повинні постійно дошколюватися. У найпростішій формі дошкіл — це обмін досвідом, думками, а далі він є відбуванням дальших, заавансованих форм вишколу. Найкращим тереном для дошколу є пл. станиця або коші, де такий дошкіл, з обговорюванням практичних проблем (але не організаційних справ, доручень і наказів тільки) повинен постійно бути у формі сходин, відправ із запрошеними чужими або місцевими прелеґентами для обговорення актуальних виховних справ, або вибраних виховних проблем.

Висновки

1. Вишкіл указує, як правильно перейти від теорії до практики і є тим мостом, який заповнює прогалину між теорією і практикою.

2. Вишкіл допомагає правильно зрозуміти Пласт та узгіднити погляди на основні справи Пласту.

3. Вишкіл має дати солідне знання засобів і метод та навчити виконувати точно означену функцію чи діловодство.

4. Вишкіл мусить бути опертий на писаних матеріялах, одностайний, солідно підготований і цікаво проведений.

5. Атрактивністю вишколу має бути його високий рівень і вимоги, а не коедукаційний спосіб проведення.

6. Кожний тип вишколу має бути узгіднений із Головним Рефератом Вишколу; цей Реферат та ГРВДії конечно мусять постійно існувати й діяти.

7. Якщо нема відповідних людей для проведення вишколу на висоті завдання, тоді не слід проводити такого вишколу.

8. Вишколювати: гурткових і діловодів гуртка, курінних і діловодів куреня, упорядників, зв'язкових, кошових і вищих діловодів та інструкторів поодиноких ділянок і видів пластування.

9. Вишколювати всіх провідників і діловодів Пласту. Ці провідники мають вести свою працю у свідомості, що на їх місце прийдуть їхні наступники і що те місце треба для наступників приготовити.

10. Усі вишколи вести методою самовиховання, де учасники допомагають у проведенні вишколу і мають змогу проводити певні речі практично.

11. Вишколи розбити на дві частини: простудіювати матеріялів та іспит, що рішає про прийняття на практичний вишкіл і властивий практичний вишкіл.

12. Вишколи УПЮ мають бути скаталоговані у правильнику УПЮ.

13. Правильник КПВ має тільки перелічити вишколи та організаційно охопити речі міжуладові або чисто адміністративні.

14. Провірмо теперішні приписи чи звичаї щодо станичних (і крайових) референтів вишколу, щоб вони були спеціялістами в методично виховних справах і до помочі кошовим, а не мішалися до практично організаційних справ і тим шкодили кошовим.

15. Упорядкуймо врешті або анулюймо, якщо не можемо упорядкувати, правильник Кадри Пластових Виховників — якнайшвидше!

Юліян Крижановський

Роксоляна Гарасимів

ЮНАК ЯК ВИХОВНИК

Юнак як виховник — це не нова проблема. Розглядали ми її не раз; з різних поглядів, які виникають на справу, домінують два, а саме: юнак, як член сучасної ґенерації швидше та краще розуміє те покоління, з яким виростає; інший протилежний погляд: юнак, через свій молодий вік та брак досвіду, не може виконувати обов'язків упорядника, бо ще часто сам потребує помічної руки. Очевидно, між тими двома екстремами криється чимало сірих відтинків; наприклад, погляд, що юнак не повинен бути виховником у юнацтві, зате він добрий у новацтві тощо.

Мабуть, буде найкраще приступити до цієї теми, зупинившись докладніше над аналізою особовости юнацького віку.

Юнака можна описати як індивідуальність: він уже не дитина, але й ще недозріла людина. Юнацький вік — це час бурхливих фізичних та психічних змін, які завдають йому чимало небажаних проблем та позбавляють його внутрішнього спокою. Часто він сам себе не розуміє. Однієї хвилин він зривається здобувати світ, в інших — ходить мов непритомний по ньому. Дивуємося часами, де в нього береться стільки енергії, то знову не розуміємо — де вона зникає. Звичайно, він соромливий, не має відваги висловити свої погляди та думки. Юнак — створіння контрастів, але і в нього є бажання, пориви та духові потреби. У нього міцне бажання стати членом гурта своїх ровесників, але одночасно він хоче бути незалежним, хоче виростати, вибиватися, а шукаючи нагоди показати свою ініціятиву, старатиметься не раз, щоб його зусилля були належно оцінені. Він мріє стати провідником.

Саме в цьому часі поволі розбуджуєтїся в нього ідеалізм. Він прагне правди, справедливости, шукає не тільки зразка, прикладу, щоб його наслідувати, із яким міг би себе ідентифікувати. Він бажає великого, часто задовольняючись малим. Коротко сказавши, шлях юнака йде крутими стежками, часто дуже заплутаними, аж поки не стане на порозі дозрілого віку, переступивши ж його, швидко дозріває. Тому юнацтво — це дуже важливий період життя людини, бо саме в ньому формується база для дальшого життя.

Аналізуючи проблему юнака як виховника, мусимо взяти на увагу те, що юнацький період життя, це час коли:

1. відбуваються фізичні та психічні зміни;
2. існує потреба приналежности до гурта ровесників;
3. нуртує бажання вибиватися та гін до незалежности;
4. пробуджується ідеалізм;
5. потрібно ідентифікації з героєм.

Перегляньмо повищі пункти та поміркуймо про те, чи юнак надається до ролі виховника.

1. Час фізичних та психічних змін.

Хоча нормальним явищем у житті кожної людини є фізичні та психічні зміни, а проте вони є постійно причиною проблем для молодої людини, які вимагають чималого вирозуміння, лагідности та порад виховника супроти юнака. У цьому періоді життя багатьох юнаків (-ок) тратить комунікаційні зв'язки зі своїми батьками, а через те вони почуваються самітними, усіма призабутими. У цьому часі юнак потребує впорядника, з яким може щиро поговорити та порадитись. Він потребує «старшого брата», який зумів здобути в нього довір'я. Як може дорадити юнакові юнак-упорядник, коли він ще сам емоційно прив'язаний до юнацького світу, коли він ще сам діє переважно підо впливом емоцій, коли в нього вирозуміння ще може не цілком вироблене, коли неправильною поведінкою може лишити ґандж на делікатній душі юнака?

По-друге, юнакові-впорядникові тяжко зацікавити гурток, бо його знання малощо різниться від знання членів гуртка. На минулому йому тяжко вчитись, бо його життєвий досвід малий, а теперішність у постійній зміні, вона приносить щораз то нові зацікавлення. Радіо, телевізор, авто, літаки, не згадуючи вже про поза-плянетні лети, багато спричиняються до поглиблення знання пересічної людини, а тим більше молодої. Щоб іти завжди з духом часу, потрібно упорядників, які зуміли б використати нові події та зацікавлення і вплести їх у щоденну працю гуртка. Погляньмо на кілька прикладів.

Вимога морзетки до проби сьогодні може вже виглядати зайвою не одному юнакові в обличчі нових технічних здобутків та уліпшень, бо навіщо уживати морзетку, коли є кращі комунікаційні шляхи, такі як телефон, телеґраф тощо. Але приготування радіо-пересилача для морзетки дасть цікаве гурткове зайняття, укаже на практичне пристосування морзетки та стане помічним, щоб добровільно і радо вивчити морзетку.

Користуючись вислідами космічних летів, можемо улегшити вивчення констеляції зір та всесвіту вазаглі. Слідкуючи за

космічними летами, та обговорюючи їх детально на сходинах, поможемо гурткові пізнати системи космосу, зір та плянет.

Ідучи далі, ми могли б увести до юнацької програми багато нових, досі незнаних ділянок знання. Ціллю зайнять з юнаками — це віддзеркалити реальне життя в юнацькій програмі, бо до такого ми їх готуємо. Наприклад, гурткові старших юнаків можемо дати змогу познайомитися з фінансовою системою корпораційного світу, але впорядникові-юнакові тяжко уводити іновації у програму, бо його світогляд ще вузький, знання зовнішнього світу обмежене, а тому добирати якнайкращі засоби для проведення виховної програми для нього важко, а то й неможливо.

Напевне, у відповідь хтось згадає про питання спеціялізаційних гуртків, і вкаже, що саме це і є їх завдання урізноманітнювати програму зайнять юнацьких гуртків. Але відомо, що у практиці спеціялізаційні гуртки не діють. Чому? Мабуть із двох причин: 1) віковий розподіл великий і затрачується інтимність гуртка, і 2) зацікавлення юнацтва швидко минає, юнаки швидко запалюються до нових зайнять, але й так само швидко його залишають, тому й спеціялізаційні гуртки завмирають.

2. Потреба приналежности до гурта ровесників

Однією із чи не найважливіших характеристичних рис цього віку є потреба приналежности до гурта ровесників. Не раз буває, що в гуртку є юнак, якому тяжко стати дійсним членом гуртка. Звичайно такі юнаки є із категорії т. зв. «книжкових молів», вони переважно менше фізично розвинені, не пристосовані до практичного пластування. Щодо них упорядник повинен докласти всіх зусиль, щоб допомогти такому «молеві» стати повновартісним членом у даному гуртку, абож знайти йому інший. Упорядник-юнак не спроможний зрозуміти всіх цих нюансів психіки юнаків, часто пристає до загалу членів гуртка і насміхається із такого члена, а це спричинюється до ще більших душевних потрясень цієї молодої людини та відкидає його від такої потрібної і корисної інтеракції його з ровесниками із пластового гуртка.

3. Потреба вибиватися та гін до незалежности

Обов'язком кожного упорядника є слідкувати за зацікавленнями, здібностями та спроможностями кожного члена гуртка та дати йому змогу себе виявити. Це не легке завдання, його

юнак-виховник звичайно не спроможний виконати. Упорядник, передаючи ступнево щораз то більше відповідальности на окремих членів гуртка, указує їм шлях до самостійности. Його метою під час юнацького пластування є довести до такого стану, коли він стане для гуртка непотрібним, а радше — допомогти окремим членам гуртка стати настільки самостійним, щоб його проводу більше не потребували.

У випадку виховника-юнака тяжко сподіватися такого висліду праці виховника. Виховник-юнак швидше приглушує гін до усамостійнення у членів гуртка. Він засмакувавши влади може вперше, схоче і зможе її максимально використати, а це звичайно негативно відбивається на праці гуртка. Члени гуртка тратять довір'я до нього як також зацікавлення до праці гуртка. В них збуджується спротив та незадоволення і вони перестають бути продуктивними в курені.

4. Час ідеалізму

У час, коли виринають ідеалістичні почуття в людини, важливе у наших обставинах — це те, щоб ущепити почуття гордости з приналежности до української спільноти. Побіч батьків, шкіл українознавства та інших чинників, також і нашим завданням є працювати над викоріненням почуття меншевартости в юнаків. І це найкраще вдається у щирій товариській атмосфері, де дискусія сполучена із прикладом, може багато зробити. Але юнакові-виховникові не сила буває до чогось тут спричинитися, бо він сам ще, правдоподібно, переходить фазу розгублености.

5. Потреба ідентифікації з героєм

Мала різниця під цим оглядом між виховником юнаком чи старшим. І один і другий може служити за «героя» юнакові. Однак з виховного боку краще надається старший, бо існують можливості більшого наслідування: старший може імпонувати студіями, професією, пластуванням, участю у громадсько-суспільному житті тощо.

Дискусія над юнаком-виховником не була б повною, коли б ми не висловилися хоча б коротко про концепцію ролі гурткового провідника взагальному. У кожній групі людей — старших чи молодших — з'являється одна людина, що її загал природньо уважає своїм не названим провідником. Часто провідника вибирають чи призначають. Американська скавтова система концепцію провідника використовує у формі вибраного гуртком про-

відника-юнака, який є лучником поміж упорядником і гуртком. У нас, в більшості випадків, різниця між гуртковим провідником і впорядником заникає, подекуди заникла зовсім, а наші впорядники перебирають чи перебрали на себе цю функцію. Провадити та координувати діяльність гуртка, нести відповідальність за гармонійну інтеракцію чи дію гуртка, провадити гурток у його щоденній праці — це завдання гурткового провідника. У такій системі роля впорядника зведеться до дії дорадника. Мабуть, ця концепція гурткового провідника у наших обставинах могла б бути пристосована у старшому юнацтві, хоча в американському скавтінгові вона охоплює також і молодших юнаків.

З огляду на те, що ця тема дуже широка, а час обмежений, лишаю її для використання як можливу майбутню доповідь.

Юнаки — провідники в УПН

Звернімо тепер нашу увагу на юнаків як новацьких вихованців. Можливо, що юнаки, як новацькі братчики, часами виправдували себе. І хоча в новацтві потрібно батьківської опіки, все ж таки юнацтво може відіграти чималу ролю у двох аспектах:

1. юнак як помічник братчика;
2. юнак як братчик під доглядом гніздового, який мусить бути дорослим.

Часами так буває, що є юнаки, які пізно розвиваються, та хоча фізично повинні бути в юнацтві, психічно вони приналежні ще до новацтва, хотіли б ще трохи погратися в новацькому гурті. Абож у даному гуртку юнакові не сила конкурувати зі своїми ровесниками, а те, що він не вибивається, погано на нього впливає. В обох випадках вони можуть бути використані в новацтві як братчики-помічники, що не тільки піднесе їх на дусі, бо дасть їм певний стаж, але дасть для них можливість виплекати рису відповідальности. Такі братчики-помічники мали б за завдання допомогати проводити ігри, прогулянки, свята. Там, де гніздовими є сеньйори, братчики-помічники більше як сеньйори надаються, щоб бігати по лісі чи галяві. Знову ж старші юнаки, які настільки відповідальні, що можуть провадити роєм новаків, працюють під доглядом гніздового, який дорадчує, а часами і вирішує у випадку вибуялих, непродуманих юнацьких вибриків.

Висновки

Підсумовуючи повище, можемо сказати, що юнак як вихованик — це не в кожному випадку добре й правильне явище в нашій організації. Загально, юнацтво не повинно брати участи у виховній праці. Але, коли для правильного розвою юнака потрібно пристосувати іншу методу, можна використати в деяких (але не в усіх випадках) одну із таких розв'язок:

1. юнака як гурткового провідника;
2. юнака як братчика-помічника;
3. але куди рідше юнака як братчика, новацького впорядника.

При цьому треба додати, що юнацький вік такий багатий на романтику, що шкода накладати відповідальність упорядника на молоді плечі юнака.

Володимир Боровський

ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТУ НА ВОЛИНІ

Революція 1917 року захопила Волинь національно майже несвідомою. Тут траплялися тільки одиниці, що знали "...Хто вони? Чиї сини? Яких батьків? Ким, за що закуті?..." Моя власна родина виразної української національної свідомости теж не мала, хоч мої батьки походили із селянського роду з Поділля. Мій батько від 1907 року працював на Рівенщині як медичний фельдшер, і це зв'язало мене із цією частиною української землі. Вдома в нас вживалася як розмовна російська мова, хоч у кабінеті, у якому мій батько приймав хворих, висів великий плякат із знімками Т. Шевченка та його могили, а також з вибором кращих поезій із "Кобзаря". Батько часто носив вишивану сорочку та розповідав із захопленням нам, дітям, про "Наталку Полтавку", яку він бачив під час відбування своєї військової служби у Василькові біля Києва. Мали ми також багато українських грамофонних платівок.

На мого батька мав великий вплив поміщик із села Дядьковичі, Зиґмунт Самойлович-Копровський, що належав до школи В'ячеслава Липинського та уважав себе українцем. Він жив "на віру" із простою українськокою селянською дівчиною, змушуючи її ходити в українському національному одязі. В нього можна було вже 1912 року дістати всі українські видання, що виходили в Києві та у Львові. За Польщі він також виховував своїх синів в українському дусі та примістив був їх в українській гімназії у Львові. Його ж жінка-українка це переробила і примістила їх у польській гімназії у Варшаві.

Коли у моїй родині не було виразної української національної свідомости (ми прямо тільки любили свій народ, його культуру та рідну землю, на якій виросли) — то що говорити про інших, які й цього не мали. Це було причиною того, чому українське населення Волині не виявило відповідної активности у підтримці української визвольної боротьби 1918-20 рр., яка стала дійсним початком національно-культурного і політичного пробудження українців Волині.

Часи існування самостійної Української Держави в 1918-1920 роках швидко проминули, і ми опинилися під Польщею, але молодь за той час уже встигла по школах познайомитися з українською історією та літературою. Цього вже ніхто не міг з неї викорінити.

Під польським пануванням почали по повітових містах діяти українські культурно-освітні товариства "Просвіта". В них переважно перед вели особи із Східньої України, які були змушені залишити рідні сторони, та колишні вояки армії Української Народньої Республіки. Їхні заслуги в національно-культурному і політичному пробудженні Волині надзвичайно великі і дотепер належно не висвітлені та не оцінені. Впливи Галичини починають проявлятися пізніше.

***

У містечку Олександрія, де я виріс, від самого початку революції у 1917 р. почалася культурно-освітня робота. Почали її вояки російського Караченського полку, що стояв на відпочинку у цьому містечку, виставою українських театральних п'єс ("Наталка Полтавка", "Кум мірошник" та інших), а пізніше продовжував її аматорський театральний гурток, який рівночасно був і хором. Цей гурток не був тоді зв'язаний із товариством "Просвіта" в Рівному, тільки за Польщі одержував через неї дозволи на свої вистави. Праця цього гуртка-хору була дуже важливою в розвитку української національної свідомости в нашому містечку та мала великий національно-освідомний вплив на молоде покоління. Особливо заслуженим провідником на цьому полі був полтавець — Олександер Моркотун (загинув розстріляний большевиками в Україні, коли таємно перейшов був польсько-большевицький кордон), колишній урядовець місцевої залізничної станції, що оженився в нашому містечку. Також активними і заслуженими були родини: Довгалюків, Якубовських, Василейків, Семенюків, Грицюків, Остаповичів, Радчуків, Крисюків з Коптович та інші.

***

Надзвичайно багато у справі поглиблення національної свідомости та освіти завдячувала молодь містечка Олександрія українізації народньої школи та організації вищої початкової школи в сусідньому селі — Кустині. Це все було тоді зроблене тодішнім українським урядом в 1918-1920 роках.

У 1920-му році в Олександрії була зорганізована власна вища початкова школа, яку пізніше польська влада перетворила на 7-ми клясову школу, хоч до кінця 1921-22 шкільного року трималася програми вищих початкових шкіл. Українська молодь вийшла із цієї школи з повною національною свідомістю та високим ідейним наставленням. Короткий час, уже за Польщі, був у ній директором — українець із Галичини, але головним і правдивим її керівником був і за українських, і навіть за польських часів — українець, Дмитро Чуйків, надзвичайно здібний та добре освічений педагог.

Який дух панував ув учнів цієї школи, хай послужить прикладом такий випадок. 1922 року польський директор Олександрійської школи,

Корженьовський, організував т. зв. святкування польської конституції 3-го травня. Вияснюючи порядок святкування, він сказав, що кожен учень мусить принести із собою польський прапорець. Українські учні зажадали, щоб їм було дозволено нести під час походу українські прапорці. Директор школи на це не погодився. Тоді українські учні об'явили бойкот цього свята. Напередодні свята до автора цих рядків прийшли дві жидівочки-учениці і переказали, що директор годиться на українські прапорці. Він дозволив і жидівським учням нести їхні національні хоругви.

Під час свята учні українці, не тільки з Олександрійської 7-ми клясової школи, але й народні школи із цілої Олександрійської волости (ґміни), мали українські прапори і прапорці. По закінченні святочного походу учні зібралися разом із учителями у приміщенні школи. Учителі, між якими переважали українці, пішли на перекуску. Коли вони повернулись, хтось із учнів зробив сміливу пропозицію заспівати наш гимн "Ще не вмерла Україна". Учителі українці погодились, і директор-поляк з іншими учителями-поляками були свідками могутнього, демонстративного співу українського національного гимну. Це директорові дуже не сподобалося. Він навіть пізніше погрожував помститися на нас, але все минуло щасливо. На всякий випадок українська молодь дала нашому директорові научку, як має виглядати конституція на практиці.

***

Ще бувши у школі, частина учнів почала думати про свою власну організацію. Вони захоплювалися періодом козаччини з української історії і вирішили створити організацію "Малих Козаків". Діяльність цієї організації спершу проявлялася в тому, що вечорами хлопці збиралися, вчилися військового впоряду, а потім маршували вулицями, співаючи або граючи на струнних інструментах маршові пісні. Пізніше вони виробили свій закон, де було написано, яким має бути "молодий козак"? Вони винайняли в однієї бідної вдови маленьку кімнату і зробили її місцем своїх сходин. Там почали збирати і свою бібліотеку. Однак дійсний початок організації Пласту в містечку Олександрія припадає на кінець 1922-го року.

Коли я скінчив школу в Олександрії, мої батьки думали про дальшу мою науку і вирішили примістити мене в українській академічній гімназії у Львові. Батько поїхав туди зі мною, але із цього нічого не вийшло. Ця гімназія не мала права мене, як волиняка, прийняти без дозволу польської шкільної кураторії, а ця й чути про це не хотіла. Єдине, що я привіз зі Львова додому — це були гарні враження із цього чудового міста та кілька українських книжок, які я набув у книгарні Т-ва "Просвіта". Між ними був збірник п. н. "Українській дитині", де містилися різні статті про Пласт у Галичині, адреса Верховної Пластової Команди у Львові та пластовий закон. Це дало нам можливість набути книжку д-ра Олександра Тисовського п. н. "Життя в Пласті" та почати перетворювати наше товариство "Малі козаки" в організацію Українського Пласту. Спо-

чатку це був тільки пластовий гурток, що складався із шести осіб. До нього належали: Теодосій Довгалюк, Теодосій Семенюк, Павло Гаврилюк, Микола Плюцінський, Василь Синько та автор цих рядків. Ми перенесли наше приміщення у центр села Олександрія, де знову таки винайняли вже кращу домівку. Там ми відбували наші сходини, збирали нашу молодь, освідомлювали її національно, а неписьменних учили по-українському читати і писати.

Такий стан не міг довго тривати. Ми були ще молоді і не визнавалися на ніяких державних законах. Ми й не думали про потребу леґалізувати таку організацію як Пласт. Аж одного вечора, коли ми зібралися в нашій домівці, між нами панував якийсь невиразний настрій. Ніхто з нас немав охоти за будь-що братися. На столі лежали підручник аритметики та "Життя в Пласті". На це увійшла в домівку польська поліція. Дехто із присутніх хлопців зумів утекти з домівки, а я залишився і мусів за все перед поліцією відповідати. Вона забрала книжку "Життя в Пласті", але нікого не арештувала. На другий день до мене на помешкання прийшов комендант поліції. Це була дуже людяна особа, що мала симпатію до українців. Він списав протокол і справу скерував до вищих властей. Мені він вияснив, що кожна організація мусить мати від влади дозвіл на існування. По півроку уряд волинського воєвідства книжку "Життя в Пласті" Дрота нам повернув.

***

Ми мусіли тоді поважно подумати про леґалізацію нашого Пласту. Виявилося, що в статуті повітового Т-ва "Просвіта" в Рівному було передбачено організацію Пласту при цьому товаристві, але в нашому містечку не було філії "Просвіти". Довелося шукати старших громадян та намовляти їх, щоб таку філію організували. Це не було легко, бо майже кожен боявся перед поляками відверто в'язатися з українськими організаціями. Але нарешті ми перемогли і цей страх. Ми зібрали відповідну кількість членів, щоб таку філію Т-ва "Просвіта" у себе заснувати. Цей здобуток був для нас великим досягненням і святом. За цим пішов винайм відповідної домівки для читальні "Просвіта". При філії Т-ва "Просвіта" тепер знайшов своє леґальне оформлення наш Пласт, театральний гурток, хор та футбольна дружина. У нашому селі і в містечку Олександрія, в усіх тоді вступив новий дух і почуття гідности. Ми вже не були сірою масою, а зорганізованою громадою.

Тепер ми приступили до організації Пласту за всіма приписами пластової організації. Усі члени нашого пластового гуртка пошили собі пластові однострої та почали організувати курені пластунів і пластунок. Ми сконтактувалися з Верховною Командою у Львові. Звідти ми одержали число нашого куреня. Тепер наш курінь пластунів називався 61-ий курінь УПЮ-ів ім. полк. Івана Богуна. Богуна ми вибрали нашим патроном тому, що він не тільки був героєм, але й не пив алькогольних напоїв. Курінь пластунок вибрав собі за патронку письменницю Марка Вовчка і одержав порядкове число "81". Маючи два курені, ми могли подумати

і про провід нашого пластового коша (що тоді відповідав теперішній пл. станиці). Теодосій Довгалюк редаґував місячник нашого пластового коша "Скоб". Матеріяли до цього місячника ми записували чорнилом у звичайному зошиті, а потім цей "журнал" мандрував з рук до рук.

Це було великою насолодою бачити вчорашню, національно занедбану дітвору і молодь, як вона маршувала в одностроях, у стрункіх пластових рядах. Ця молодь швидко вибивалася у провідні лави української свідомої національної спільноти на Волині. Батьки, бачачи корисний моральний та освітній вплив Пласту на дітвору й молодь, радо посилали своїх дітей до нас і підтримували матеріяльно нашу організацію.

Оскільки не помиляюся, в 1924 році відбувся в Рівному з'їзд діячів повітових філій Т-ва "Просвіта" на Волині. На цей з'їзд прибули й ми, члени-засновники Пласту в Олександрії, в одностроях. Це була перша жива рекляма Українського Пласту на Рівенщині. Далі ми почали влаштовувати з нашими олександрійськими пластунами та пластунками прогулянки по Рівенщині. Вони відбувалися до Рівного, Клеваня, Милостова, Тучина та Межирича. Наслідком цього було постання пластових організацій у деяких із тих місцевостей.

У тому часі, бачачи розріст Пласту, зацікавився цим рухом освітній інспектор повітової "Просвіти" в Рівному, Степан Семенюк. По деякому ваганні він ревно включився до гурта активних робітників Українського Пласту, і тоді створено при повітовій "Просвіті" в Рівному — Повітову Пластову Команду, головою якої обрано Степана Семенюка, організаційним референтом — Теодосія Довгалюка, а секретарем автора цих рядків. Тут варто мимоходом згадати, що про наші наради на пластових сходинах урядовці повітового староства в Рівному завжди були добре поінформовані. Якою дорогою вони одержували ці відомості досьогодні не вдалося вияснити.

Ще перед створенням Повітової Пластової Команди в Рівному Верховна Пластова Команда у Львові призначила спеціяльного референта для справ Пласту на Волині. Першим таким референтом був студент прав, ст. пл. Володимир Остапович, син залізничника зі Станиславова. З ним ми могли дуже добре співпрацювати. Він був тактовним і симпатичним. Кілька разів він нас відвідав в Олександрії. Сам він, як потім виявилося, був симпатиком комунізму. Він із цим не таївся, але ніколи своїх політичних поглядів нам не накидав і на терені Пласту політичних проблем не порушував. Ми ж, навпаки, дуже виразно стояли на українських національних позиціях. Пізніше Верховна Команда у Львові відкликала його із цього посту, а референтом для Пласту на Волині призначила ст. пл. Володимира Янева з націоналістичними поглядами. Раз чи два рази відвідав нас ст. пл. Богдан Кравців.

Для популяризації Пласту на Волині я написав більше статтей, які були поміщені в тодішніх наших газетах, що виходили в Луцьку і Холмі (на жаль, їх назви я позабував) та в місячнику "Наш світ", що його видавав письменник Володимир Островський у Варшаві.

Ми зауважили, що програма праці Пласту була виключно пристосована до потреб міської, і то шкільної молоді, а ми мали до діла у великій мірі із селом, переважно з мало освіченою молоддю. Це було причиною, що старші пластуни, Теодосій Довгалюк, Теодосій Семенюк і я, — опрацювали матеріяли програми праці для сільського Пласту. Вони були видрукувані в газеті, що її видавав посол Антін Васильчук у Холмі, здається, в 1927-му році.

⁂

Вершком пластової діяльности на Рівенщині були дві пластові зустрічі, які відбулися на "Стежках" (так звали прогалину в селянському лісі) біля містечка Олександрія.

У першій зустрічі, 1925 року, взяла участь пластова молодь з Рівенщини разом із визначними представниками українського громадянства, передусім із представниками повітової філії Т-ва "Просвіта". У другій зустрічі, 18 і 19-го серпня 1927 року, уже взяли участь пластуни із цілої Волині. Тут були вже представники галицьких пластунів, а також представники українських центральних установ Галичини і Волині. На жаль, прізвищ цих представників не пам'ятаю. Пласт на Волині поза Рівенщиною був тоді мало поширений, але з Володимира Волинського з кількома пластунами прибув на цю другу зустріч д-р Арсен Річинський. До речі, він умів викликати та підтримати повний гумору настрій пластунів. Були на зустрічі теж пластуни з Луцька та з Почаєва. Для нас було дивним відкриттям, що почаївські пластуни не тільки носили на шиї червоні хустки, але, як потім виявилося, були совєтофільсько настроєні.

Ця друга пластова зустріч на Волині в 1927 р. випала чудово. Було б добре, коли б хтось із її учасників докладніше її описав, бо я сам призабув багато подробиць. Мусять десь у пресі бути знімки із цієї зустрічі. Особливо, покійний д-р Арсен Річинський зробив тоді багато знімок.

Полякам ця зустріч була дуже не до вподоби. На ній було виразно зламано т. зв. "Сокальський кордон" між волинською та галицькою молоддю. Ствердивши, що українська національна свідомість на Волині зміцнюється і поширюється, польська влада вирішила спинити цей розріст нашого Пласту на Волині репресіями. Незабаром по цій зустрічі Пласт при повітових "Просвітах" був розв'язаний, а потім польська влада розв'язала і самі "Просвіти". За цим пішли депортації з Волині частини найактивніших еміґрантів із східньо-українських земель, між яких попав і я, як такий, що не мав польського громадянства. В лютому 1928-го року я був виселений з Волині в корінні польські землі. До приходу большевиків на Волинь в 1939 р. я не мав права мешкати на Волині.

⁂

На жаль, я не можу нічого сказати, як виглядав Пласт в інших повітах на Волині, мої дані про Пласт на Рівенщині далеко не повні, бо по 1928-му році я вже майже на Волині не бував. Чув я, що Пласт існував при українських гімназіях. Знаю, що навіть після розв'язання Пласту на Волині, волинські пластуни їздили влітку до Галичини на

пластові табори. Знаю також, що по розв'язанні Пласту на Рівенщині, кілька років пізніше, багато колишніх пластунів заарештовано, між ними визначного волинського пластового діяча Степана Семенюка. Польські суди судили їх під закидом приналежности до таємної Української Військової Організації. Про всі ці справи мусів би написати хтось, хто є про це докладно поінформований або хто був тоді активним членом Пласту на Волині та учасником вище згаданих подій. Це було б продовженням та докладнішим доповненням того, що я тепер тут написав. Було б добре устійнити, де спершу почалася організація Пласту на Волині? В Олександрії початок Пласту припадає на 1922 рік.

На закінчення варто згадати, що із засновників Українського Пласту на Рівенщині — Степан Семенюк, Теодосій Довгалюк та Теодосій Семенюк були у 1939-му році арештовані. Їх вивезли большевики до совєтських концентраційних таборів у глибину СССР. Про Т. Довгалюка маємо відомість, що в 1943 році він згинув біля Архангельска. Доля обидвох Семенюків невідома. Можна тут ще й додати, що Теодосій Довгалюк і Теодосій Семенюк були пасторами Української Євангельсько-Реформованої Церкви на Волині. Перший був також поетом. Писав на релігійні і світські теми. Усі три згадані особи включно з автором цих рядків мали найвищі пластові відзначення від Верховної Пластової Команди у Львові за пластову працю, а М. Плюцінський одержав пластовий хрест заслуги за вирятування дитини, яка топилася в річці.

Пласт на Волині лишив глибокі сліди в національному вихованню волинського молодого українського покоління. Багато пластунів було активними борцями в українських повстанських загонах під час Другої світової війни, багато з них загинуло від ворожих куль, багато з них є сьогодні активними тут, серед нашої національної спільноти на еміґрації. Можна з певністю сказати, що пам'ять світлих постатей, що вийшли з пластових лав на Волині, буде увіковічнена золотими літерами не лише в історії самої Волині, але й усієї Української Землі.

З НАШОЇ ДІЙСНОСТИ

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ДО ДЗВІНКИ

Дорога Дзвінко!

Хоч які вони непотішаючі, але таки дякую Тобі за зібрані відомості про новацькі табори в Твоїй околиці. Виглядає, що ситуація подібна до цієї, що є в нашій окрузі. Пишеш, що на жаль, батьки товаришів Твоїх трьох хлопців не переймаються тим, чи їхні діти говорять українською мовою між собою, на пл. сходинах та у пл. таборі. Правда, що помочі Ти від них не можеш тоді очікувати.

Так, Дзвінко, виходить парадокс: табори мають допомогти українську дитину виховувати, а коли деякі невідповідні братчики є заанґажовані (і то за гроші), що не розуміють, для чого вони там властиво є, — чи будеш Ти тоді задоволена з результату? Ось, Лідині діти почали

говорити між собою англійською мовою, відколи вони почали ходити на пластові сходини, де до них інші новаки так говорили (ну і братчик не раз...). Тож чому дивуєшся, що я своїх дітей так довго не пускаю до Пласту?

Пригадуєш дискусії під час СКВУ на шкільні теми? Увага була звернена на дітей, які слабко говорять українською мовою, у яких є малий засіб українських слів. Чи хтось говорив про тих дітей, які мають добре опановану мову — як їх вдержати у школі, коли вони є знуджені поруч дітей, які навіть у вищих клясах ледве читають по-українському? Чи не подібно було і на нашому Пластовому Конґресі в Албані, коли кілька осіб таки мали відвагу домагатись, щоб на пластових сходинах уживати англійську мову, бо не всі діти розуміють добре українську. Але ніхто не став говорити про тих дітей, яких ми такою тактикою нищимо і губимо?

Отже, що ж робити з дітьми, які мають добрі підстави українства і добре володіють рідною мовою? Куди ж їх дати? Де шукати для них тільки такого самого товариства? Виглядає, що ними мало турбуємося. Для кого ж тоді Пласт?

Пригадуєш, не раз після таборів на Іст Четгем ми підсумовували наші враження, що звичайно найкраще по-українському говорять діти із свідомих родин, які живуть далеко від українських центрів, бож серед іншого оточення вони не бачать прикладів, щоб до українців говорити не по-українському. Це є так, поки не побачать цього власне на пластових чи інших таборах...

Отже, Дорога Дзвінко, таки привози своїх хлопців сюди, і нам прийдеться самим робити табір, в нас на городі, — якщо хочемо, щоб наші діти ще хоч трохи могли рости у товаристві, яке не буде мішати мов. Може на другий рік вдасться знайти табір, на якому не буде цієї проблеми. Бож як інакше?

Пиши і приїжджай!

Щиро вітаю. **Твоя Лариса**

До Редакції "Пластового Шляху"
в Торонті

Дорогі Друзі!

Посилаю Вам мій допис про вечір самодіяльности Філядельфійської Пластової Станиці, який відбувся недавно в Нью-Йорку.

Метою мого допису не є властиво рецензія вечора, не щоб його скритикувати, а радше, на тлі того вечора звернути увагу на "хворобу", якою ми, українці, часто нездужаємо.

Патріотизм, любов до України і всього українського це, на мою думку, щось таке дороге, велике, глибоке, зворушливе і ніжне, що важко вбрати ці почування у звичайні слова.

В житті, людина, яка зберігає якісь глибокі почуття — рідко про них говорить, а як говорить, то лише при певних обставинах.

А якщо мова про наші патріотичні почування, то витворилася, чомусь, мода кричати про них, де треба й не треба, а найважливіше, багатьом з нас здається, що треба конче сказати "я патріот", так якби цього не можна показати своїми вчинками.

Це безперечно мої власні міркування і я не претендую, щоб з ними всі годилися. Так само, як я є цілком свідома, що більшість моїх друзів-пластунів не сприйняли п'єски "Дєдьо" так, як я.

Ви свого часу заохочували на сторінках "Пластового Шляху" писати на всі пластові і загально-українські теми, щоб розширити рубрику "Листів до редакції". Думаю, що цей мій допис до цієї рубрики підійде.

Щиро вітаю

Нью-Йорк, 15 квітня 1970 р. **Ніна Ільницька**

***

В неділю, 12 квітня ц. р., Нью-йоркська Пластова Станиця гостила у себе пластунів-друзів з Філядельфії, які приїхали на гостинний виступ зі своєю мистецькою програмою. Ця програма була приготована філядельфійськими пластунами з нагоди 20-річчя Пластової Станиці у Філядельфії. Від пластових друзів, які бачили тоді ту програму, я чула багато похвальних висловів, тому і сама нетерпеливо чекала на цей вечір самодіяльности.

Присутня на вечорі публіка, здебільшого пластуни всіх уладів і приятелі пластової молоді, щиро і із захопленням вітали юних виконавців програми.

Програма мала веселий характер і складалася з двох частин. У першій були — спів, танці і скечі, а у другій — сценка п. н. "Дєдьо". Всі точки програми були оригінальні, спеціяльно написані для цієї програми і режисеровані авторами.

Виконавці програми, юнацтво і новацтво, виявили багато акторського таланту, а зокрема новацтво. Сценка "Пісня з полонини" в оформленні пл. сен. Г. Прасціцької не могла не захопити навіть дуже вибагливого глядача. Вона була не тільки добре опрацьована, але вона в цілій ширині показала акторські здібності новачок і новаків.

Це саме можна сказати про "Листи з табору". Виконавці дуже вміло передали гумор і сатиру автора скечу — п. З. Чайківського. "Дєдьо". Її гумористично-сатиричний стиль, а зокрема постановка дають нам право зарахувати її до жанру водевілів — в ній маємо перешаржовану гру, куплети, танок з парасольками тощо. Все разом добре злучене в одну цілість. Обізнаному в історії еміґраційних пластунів, впадають у вухо дуже вдалі і характеристичні репліки, як наприклад, "як вони мають право закладати пластову станицю без нас, таж Пласт — це ми".

І все це є на місці, аж до моменту, коли вже зорганізоване пластунство дає ватру. І тут після перешаржованої гри, куплетів, парасольок, жартів і всяких "макароні" наступає крутий поворот. Глядач із здивуванням заглядає швидко у програмку, щоб провірити, чи це, припадково, не почалася вже інша точка, але ні, у програмі не зазначено нічого, та і "дєдьо" далі "сидить на сцені".

Перед ватрою з'являється той самий хлопець, який щойно з викрутасами "у кривому дзеркалі" смішив нас, — тепер у ролі бунчужного, виголошує з патосом, але цілком поважно, промову про Пласт, про Україну, про УПА. Промову, яку сміло можна виголосити на правдивому святковому апелі, а не в рамках гумористичної п'єски.

Глядач в одній хвилі з водевілю попадає у поважну атмосферу, щоб незабаром знову сміятися, коли Кожум'яка б'є обухом змія, а далі слухати знову якийсь веселий куплет, і потім знову міняти свій настрій при мелянхолійній і патріотичній деклямації про Україну, любов до неї тощо. Усе закінчується словами — "нас пластунів чекає Велика Гра".

Я не знаю, може це так мало бути, бо наші правдиві ватри дуже часто так виглядають, але я тепер обговорюю п'єсу, а не правдиві ватри, і тут смію сказати, що п'єса через такий "вініґрет" багато стратила.

Я не знаю, чи можна такі елементи як патріотичні почування, як Україну, УПА і Велику Гру вставляти у водевіль. На мою думку — ні. І якщо мова про мене — мої патріотичні почування були наругані.

Я добре розумію, що автор хотів показати, як Пласт виховує молоду людину. Але, чи не було б зручніше почати програму п'єсою п. н. "Дєдьо", довести її до моменту ватри, а потім усю першу частину програми влучити до п'єси? В таких жартівливих точках з першої частини так добре насвітлено пластового духа, в тих точках так багато українського елементу, що вони самі собою говорили про виховну лінію Пласту, говорили без великих слів у неспомірному зіставленні.

Нью-Йорк **Ніна Ільницька**

НАША ПОШТА:

● Дорогі Друзі! Ваш заклик в останньому числі "Пластового Шляху" (ч. 3-4/1969) мене "взяв". У долученні пересилаю Вам 2 грошеві перекази: один на свою передплату, а другий вплати чотирьох нових передплатників "Пластового Шляху". Троє є пл. сеньйорами, членами мого куреня і голова Пластприяту на нашому терені. Їхні адреси долучую. Рівночасно пересилаю Вам в долучені адресар членів мого куреня. Прошу провірити, хто з Орликівців ще досі не є передплатником "Пластового Шляху" і дати мені про це знати. Постараюся наклонити їх до висилання передплати. "Пластовий Шлях" радо читаю, але я особисто волів би, щоб він був чисто пластовий, з нашою лише пластовою тематикою. Вістки про правний устрій України чи інструкції про будови лятрин на пластових таборах є добрі, але у інших відповідних виданнях, якихось суспільно-політичних журналів чи спеціяльних таборових інструкціях. Така моя особиста думка. Можливо, що Ви чи інші "власть імущі" є іншої думки... Щиро Вас здоровлю. — Скоб! — Отчизна зове! — **Пл. сен. кер. Андронік Копистянський,** Батько Отаман-курінний, 8-ого Куреня УПС ім. Григора Орлика, **Юнійондейл, США.**

● Я не сподівався, що так скоро і легко на одному пікніку удасться мені звербувати з-поміж громадянства аж 5 передплатників "Пластового Шляху" тимбільше, що наша громада невелика. Незабаром у Торонті буде З'їзд КУПО. Поруште там справу вербування нових передплатників "Пластового Шляху". В тій справі спеціяльно зверніться до пластових сеньйорів, евентуально також до ст. пластунів. При добрій волі, охоті і деякій ініціятиві кожний пл. сеньйор може дуже легко притягнути до пренумерати "Пластового Шляху" найменше двох нових передплатників. — Скоб! — **Пл. сен. М. Маренін, Денвер, США.**

● Оцим хочу повідомити адміністрацію "Юнака", що прошу більше не висилати журнала для мого сина. Він більше не належить до Пласту і не бере ніякої участи у пластових сходинах, від часу як помер його батько. "Юнаком" взагалі не цікавиться, хоч добре по-українському читає. Може будучність його змінить? Не знати... Але на цей рік прошу здержати висилку "Юнака". Прикро мені писати тих пару слів, бо для мене це дуже болюче. Але наразі не можу в тому нічого допомогти, бо силувати сина до читання "Юнака" нічого не поможе, і не буде ніякої користи з такого пластуна. Остаюсь з глибокою пошаною для Вашої Редакції — **Мати.** (Прізвища і місця замешкання із зрозумілих причин не подаємо).

Від Редакції: Такого листа передала нам до поміщення у "Пл. Шляху" Адміністрація "Юнака". Друкуємо його на цьому місці як зразок нагоди для пл. сеньйорів у такому і подібних випадках постаратися зробити пластове "добре діло". Багато є таких бідних вдів, чоловіки яких померли, залишивши своїх жінок з малими ще, потребуючими батьківської опіки та помочі дітьми, членами нашого Пласту. У таких випадках наші пл. сеньйори повинні б якось заопікуватися такими пластунами чи пластунками без батьків та допомогти їхнім матерям виховати своїх дітей, щоб вони не пропали ні для Пласту ні для нашого народу.

ПОЖЕРТВИ
НА ПРЕСФОНД "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

за час від січня до кінця червня 1970 р.

США

по $ 15.00

Курінь УСП-ок "Верховинки", Нью-Йорк з нагоди своєї ради.

по $10.00

пл. сен. Атанас Слюсарчук, Дітройт.

по $8.00

пл. сен. д-р Іван Лисейко, Чікаґо.

по $5.00

пл. сен. Володимир і Діді Бутенки, Джеймсвіл.

пл. сен. д-р Андрій Лемішка, Балтімор.

пл. сен. д-р Богдан і Марія Макарушки, Бруклін.

пл. сен. Богдан Ухач, Дітройт.

по $4.50

Пластова Станиця Гемпстед.

по $2.50

пл. сен. Григорій Лозинський, Чікаґо.

по $2.00

пл. сен. Лариса Музичка, Кентон.

по $1.00

пл. сен. Микола Кавка, Парма.

пл. сен. Володимир Стефанишин, Філядельфія.

пл. сен. Борис і Роксоляна Миці, Ньюарк.